

Navigering under præstationspres

En kvalitativ undersøgelse af 9. klassers trivsel og selvopfattelse i det forandrede skolesystem

1

4. semester: Speciale
Kandidat i Sociale Arbejde
Aalborg universitet, København
Vejleder: Søren Rudbæk Juul
Dato: 31.05.2024
Anslag: 189.709
Amaal Ahmed & Shana Ali

¹ <https://www.kristeligt-dagblad.dk/skolens-naeste-store-opgave-bliver-skabe-et-rum-hvor-man-ikke-skal-praestere>

Titelblad

Aalborg Universitet, København
Kandidatuddannelse i socialt arbejde
4. semester - speciale

Titel på projektet:

Navigering under præstationspres
En kvalitativ undersøgelse af 9. klassers trivsel og selvopfattelse i det forandrede skolesystem

Vejleder:

Søren Rudbæk Juul

Afleveringsdato:

31.05.2024

Specialets omfang:

189.709 tegn – 85 sider af 2400 anslag med mellemrum

Udarbejdet af:

Amaal Ahmed – Studienr: 20220229 _____

Shana Ali – Studienr: 20220212 _____

Tak til vejleder Søren Rudbæk Juul

Vi ønsker at udtrykke vores dybtføjte taknemmelighed over for alle dem, der har spillet en afgørende rolle i udarbejdelsen af vores speciale. Vores tak går især til de unge 9. klasses elever, hvis mod og åbenhed har givet os dyrebare perspektiver og viden. Vi er også dybt taknemmelige over for vores vejleder, Søren Juul, hvis fremragende og indsigtfulde vejledning har været uundværlig gennem hele vores forskningsrejse. Endelig ønsker vi at takke vores familier og nære venner for deres urokkelige støtte og motivation, som har båret os igennem denne intensive periode.

Abstract

In the spring of 2022, the Danish Health Authority released a critical report titled "Den Nationale Sundhedsprofil," highlighting a troubling trend of worsening mental health among young people, particularly young women. This comprehensive study revealed that 34.4% of women and 21.2% of men aged 16-24 reported low mental health, indicating a significant impact on nearly one out of every three women and one out of every five men in this age group. Over the last decade or so, the frequency of mental distress among young adults has nearly doubled, signaling a worrying development. This study investigates the escalating mental health issues highlighted in "Den Nationale Sundhedsprofil" and delves into the underlying causes of this concerning trend, with an emphasis on the role of the educational system. The educational environment serves not only as a platform for academic learning but also as a social space that significantly influences personal development. This raises critical questions about how the school environment and its explicit and implicit demands contribute to the increasing prevalence of mental distress among 9th grade students and how the structure of the educational system and cultural norms promoting continuous performance impact the overall wellbeing of young people.

Further research by "Børns Vilkår" in 2020 has shown that the inherent performance pressure within the educational system can have severe, long lasting negative effects, leading to psychological distress, loss of motivation, and increased anxiety about the future among young individuals. This constant stress can significantly impair their mental health, making it essential to explore how factors such as school pressure, exam anxiety, the pursuit of high grades, a perfectionist culture, bullying, and lack of social interaction contribute to the mental challenges faced by today's youth in the educational system. Additionally, a qualitative study will be conducted to examine the performance culture within the school environment, focusing particularly on 9th grade students during their final year of compulsory education. Furthermore, a perspective analysis will be provided, highlighting the government's emphasis on increasing the number of young people entering vocational education as opposed to gymnasiums and universities.

Indholdsfortegnelse

KAPITEL 1. PROBLEMFELT	6
1.1. SAMMENFATNING.....	15
1.2. PROBLEMFORMLERING.....	17
1.3. FORSKNINGSSPØRGSMÅL	17
1.4. SPECIALET OPBYGNING	18
KAPITEL 2. VIDENSKABSTEORI OG METODE.....	19
2.1. HERMENEUTISK VIDENSKABSTEORI: FORTOLKNING SOM FORSKNINGSFUNDAMENT	19
2.2. DEN HERMENEUTISKE CIRKEL	19
2.3. DELKONKLUSION	22
KAPITEL 3. FORSKNINGSTILGANG	23
3.1. CASESTUDIE - METODE.....	23
3.2. KVALITATIV METODE.....	24
3.3. DET SEMISTRUKTUREREDE INTERVIEW	24
3.4. UDVÆLGELSE OG TILTRÆKNING AF INFORMANTER	26
3.5. PRÆSENTATION AF INFORMANTER	27
JOSEFINE & JASMIN 9.A	28
LARA, EMILIE & MONA 9.B	28
4.6. TRANSSKRIBERING.....	29
4.7. ETISKE OVERVEJELSER, INFORMERET SAMTYKKE & ANONYMISERING	30
4.8. DELKONKLUSION	31
KAPITEL 4. ANALYSESTRATEGIER	33
4.1. ANALYSESTRATEGIER I ET HERMENEUTISK PERSPEKTIV.....	33
4.2. DELKONKLUSION	34
KAPITEL 5. ANALYSE.....	36

1. HVORDAN PÅVIRKER SKIFTET FRA EN VELFÆRDSORIENTERET TIL EN PRÆSTATIONSORIENTERET SKOLESTRUKTUR ELEVERNES TRIVSEL I 9. KLASSE, MED SÆRLIG FOKUS PÅ DE EKSPPLICITTE KRAV OM ØGET PRÆSTATION OG KONKURRENCE I DET DANSKE SKOLESYSTEM?	36
5.1. FRA VELFÆRDSBESKYTTELSE TIL KONKURRENCEFREMME: STATENS PARADIGMESKIFT	36
5.2. OVERGANGEN FRA STABILITET TIL USIKKERHED: MODERNITETENS INDVIRKNING PÅ UDDANNELSEN	38
5.3. UDFORDRINGER VED LIVSLANG LÆRING OG PERSONLIGHEDENS EROSION I ET PRÆSTATIONSBASERET SAMFUND MED DETS SOCIALE IMPLIKATIONER	42
5.4. KONKURRENCE OG DENS DAGLIGE PÅVIRKNING AF SKOLESTRESS OG ELEVERS TRIVSEL.....	46
5.5. DELKONKLUSION	56
2. HVORDAN OPFATTER ELEVER I 9. KLASSE DE IMPLICITTE FORVENTNINGER OG KRAV I DET NUVÆRENDE SKOLESYSTEM, OG HVORDAN PÅVIRKER DISSE DERES SELVOPFATTELSE?	57
5.6. SKJULTE FORVENTNINGER I UDDANNELSESSYSTEMET.....	57
5.7. SKOLENS HASTIGHEDS- OG PRÆSTATIONSKRAV	61
5.8. SØGEN EFTER ANERKENDELSE INDEN FOR SKOLENS RAMMER	68
5.9. UDMATTELSE OG PSYKISK BELASTNING BLANDT ELEVER.....	74
5.10. DELKONKLUSION	79
KAPITEL 6. KONKLUSION	81
KAPITEL 7. PERSPEKTIVERING	84
7.1. VARIATIONER I UDDANNELSESPOLITIKKEN UNDER DAVÆRENDE REGERINGER.....	84
7.2. KONSEKVENSERNE AF UDDANNELSESPOLITIKKEN FOR UNGES MENTALE VELBEFINDENDE	87
7.3. HVAD ER DE TILTAG, DER ER TILGÆNGELIGE FOR UNGE I SÅRBARE SITUATIONER?	89
KAPITEL 8. REFERENCELISTE	91

Kapitel 1. Problemfelt

I foråret 2022 udgav Sundhedsstyrelsen en rapport af afgørende betydning, betitlet "Den Nationale Sundhedsprofil", hvori der med alvor blev påpeget en bekymrende tendens til forringelse af den mentale sundhed blandt unge befolkningsgrupper (Sundhedsstyrelsen, 2022a). Denne omfattende undersøgelse afslører, at psykisk mistrivsel primært præger alderssegmenterne 15-24 og 25-34 år, med en særlig fremtrædende prævalens blandt unge kvinder (Sundhedsstyrelsen, 2022b). Ifølge rapporten rapporterede 34,4% af kvinder og 21,2% af mænd i aldersgruppen 16-24 år om lav mental sundhed, baseret på en anerkendt skala for mental velbefindende, i løbet af 2021 (ibid.). Dette indikerer, at hver femte mand og næsten hver tredje kvinde i den nævnte demografiske kategori selvrapporterede en negativ selvopfattelse af deres mentale sundhedstilstand (Rockwoolfonden, 2023). Over de forgangne 10 til 15 år har man observeret en næsten fordobling i incidenser af psykisk mistrivsel blandt unge mænd og kvinder, hvilket repræsenterer en markant og bekymrende udvikling. Desuden understreger rapporten, at det specifikt er unge i ovennævnte aldersgruppe, der siden 2013 har oplevet de mest akutte stressniveauer sammenlignet med resten af befolkningen (Sundhedsstyrelsen, 2022b).

Den stigende tendens til forværring af den mentale sundhed blandt unge, som er belyst i Sundhedsstyrelsens "Den Nationale Sundhedsprofil", understreger nødvendigheden af at dykke dybere ned i årsagerne bag denne bekymrende udvikling. Et afgørende aspekt, der kræver nærmere undersøgelse, er skolesystemets rolle i de unges liv. Skolen fungerer ikke kun som en arena for faglig uddannelse, men også som et socialt rum, hvor unge mennesker udvikler sig personligt og tilbringer en betydelig del af deres hverdag. Dette rejser vigtige spørgsmål omkring, hvordan både det skolemiljø og de stillede eksplicite og implicite krav, bidrager til den stigende forekomst af psykisk mistrivsel blandt unge.

I en omfattende undersøgelse foretaget af Børn Vilkår i 2020, der fokuserer på temaet "*Press og stress*" *Skolen og det trygge klassemiljø*" "*Hvordan kan vi formindske presset på børn og unge?*", bliver det klart, at det indbyggede præstationspres i uddannelsessystemet kan have alvorlige og langvarige negative effekter. Dette pres kan føre til psykisk mistrivsel, tab af motivation og øget bekymring for

fremtiden blandt unge. Det er ofte observeret, at elever føler sig fanget i en uendelig cyklus af forventninger, hvor selv kortvarige pauser eller afslapning synes umulige. Denne konstante stress kan markant forringe deres mentale sundhed, hvilket efterlader dem overvældede af presset (Børns Vilkår 2020a)

Rapporten påpeger også, at børn og unge i dag står over for en betydelig og presserende udfordring, idet skolen udpeges som en primær stressfaktor. Elever på tværs af 6. og 9. klassetrin rapporterer om vedvarende pres fra skoleopgaver, med et særligt fokus på karakterer og faglig præstation. Dette pres fører til betydelige stressniveauer, som i nogle tilfælde resulterer i, at eleverne bliver nødt til at blive væk fra skolen (ibid.). Denne situation understreger behovet for en grundig undersøgelse af, hvordan elementer som skolepres, eksamensangst, stræben efter høje karakterer, en perfektionistisk kultur, mobning og mangel på socialt samvær bidrager til de mentale udfordringer, som unge i dag står over for i skolen. Det er afgørende at forstå, hvordan denne præstationskultur påvirker elevernes trivsel, idet forskningsdata viser en stigning i psykisk mistrivsel blandt skoleelever, men det er stadig uklart, hvordan de faglige og sociale forventninger nøjagtigt påvirker unge i denne livsfase.

Yderligere belyses problemstillingen af en rapport fra 2022 fra Syddansk Universitet (SDU), der undersøger trivselsudfordringer blandt elever i 5.-9. klasse gennem fire nøgledimensioner af skolelivet, hvilket er tilfredshed med skolen, oplevet arbejdsbyrde, opbakning fra klassekammerater og lærere, samt styrken af fællesskabet mellem klassekammeraterne. Disse dimensioner er afgørende for elevernes samlede opfattelse af deres skoleerfaringer og er tæt forbundne. Rapporten fremhæver en bekymrende tendens til aftagende skoletilfredshed, korrelerende med en stigning i fysiske og psykiske symptomer samt negative adfærdsmønstre, herunder øget skolefravær. En eskalerende faglig belastning, især bemærket blandt piger, indikerer et bekymrende niveau af skolerelateret stress (Damsgaard et. al., 2022).

Rapporterne, som har udforsket den psykiske mistrivsel blandt unge i skolens præstationskultur, som har ledt til dybere kritisk refleksion over dette udbredte problem. De påpeger en øget psykisk mistrivsel og flere udfordringer for elevens velbefindende i skolelivet. Imidlertid rejser disse undersøgelser spørgsmål vedrørende deres konklusioners generelle gyldighed og deres præsentation som

uomtvistelige sandheder, især fordi de risikerer at skabe et overgeneraliseret billede af situationen. Denne tendens til at fokusere på generelle tendenser kan nemt overskygge de unikke oplevelser og den mangfoldighed, som findes blandt elever med forskelligartede baggrunde, livserfaringer og personligheder. Dette understreger behovet for en mere nuanceret tilgang til at forstå præstationspressets virkninger.

Vi er bekymrede for, at en sådan overgeneralisering kan dække over de detaljerede realiteter, eleverne står overfor. Det er værd at bemærke, at mens nogle elever synes at trives og blive motiverede af skolens forventninger, kæmper andre med at opfylde disse standarder. Denne forskellighed i elevreaktioner på skolepresset antyder, at en mere differentieret forståelse er nødvendig for fuldt ud at gribe de udfordringer, elever står over for. Yderligere eftertanke leder os til at overveje, om rapporternes fremstillinger muligvis simplificerer det komplekse netværk af faktorer, der påvirker elevens velbefindende og engagement i skolen. Elementer som skolekultur, lærerengagement og forældres involvering spiller kritiske roller, der kan blive undervurderet i rapporternes konklusioner. Endelig tyder vores overvejelser på, at der kan være begrænsninger i rapporternes metodologi og valg af perspektiv, hvilket kan føre til en utilstrækkelig repræsentation af visse elevgruppers stemmer og perspektiver. Denne mulige bias i indsamlingen og analysen af data fremhæver behovet for en mere omfattende og mangfoldig undersøgelse af elevernes skoleliv for bedre at forstå de mange nuancer i deres skoleoplevelser.

Vores forskningsinteresse er rettet mod at udforske, hvordan elever i 9. klasse navigerer i præstationspresset og de tilhørende psykologiske og fysiske symptomer. Vi sigter mod at forstå elevernes daglige oplevelser og interaktioner inden for både det faglige og sociale spektrum i klasseværelset, samt at identificere de underliggende mekanismer, der forklarer, hvordan en præstationsorienteret kultur påvirker deres mentale velbefindende, trivsel og selvopfattelse. Specifikt vil vi undersøge den underliggende mistrivsel, som disse elever potentielt kan stå overfor, med særlig fokus på at afkode den betydning, som følelser af pres og stress har for de unge.

Vores spørgsmål om, hvorvidt dette pres er en universel oplevelse blandt unge, eller om der findes markante forskelle i, hvordan individuelle elever reagerer på sådanne udfordringer, står centralt i vores

forskning. Drevet af en dybdegående nysgerrighed, søger vi at forstå, i hvilken grad dette pres manifesterer sig i skolemiljøet, og om det primært er drevet af de eksplicite og implicite krav, eller om det er en kompleks kombination af de to. Vores undersøgelse erhverver sig særlig relevans i konteksten af den rådende præstationskultur inden for uddannelsessystemet, hvor der er et konstant fokus på forbedring og opnåelse af topresultater. Denne kultur kan ofte medføre følelser af utilstrækkelighed og overvældende pres blandt unge, hvilket nødvendiggør en undersøgelse af, hvordan uddannelsessystemets struktur og de kulturelle normer, der fremmer kontinuerlig præstation, influerer på de unges generelle trivsel og selvopfattelse.

Dette fører os på en naturlig måde til at dykke dybere ned i definitionen af præstationskultur, som i dag er blevet en grundlæggende del af det moderne samfunds struktur. Denne kultur har en dyb indvirkning ikke blot på den enkeltes selvopfattelse og sociale status, men også på deres mentale sundhed. Ordet "*præstation*" har sine rødder i det latinske "*praestatio*", hvilket refererer til at overgå andre, opnå ekstraordinære resultater eller vise sine evner frem (Petersen & Krogh, 2021). Selvom ønsket om at præstere er en naturlig drivkraft i menneskets ambition og udvikling, har den aktuelle kulturelle ramme skabt en præstationskultur. I denne kultur vurderes succes ofte ud fra individets resultater på forskellige områder i livet (ibid.).

Sociologen Hartmut Rosa har undersøgt den prædominerende præstationskultur i skolesystemet, et tema, der skildrer unge, som befinder sig i et konstant accelererende miljø. Her er de nødsaget til løbende at justere og forbedre deres præstationer for at holde trit med samfundets hastigt skiftende forventninger (Rosa, 2014). Rosa anvender metaforen om det "*roterende hamsterhjul*" for at illustrere, hvordan denne kultur pålægger de unge et intensivt pres for kontinuerlig selvforbedring, hvilket potentielt kan føre til en betydelig forøgelse i antallet af unge, der oplever psykisk mistrivsel (ibid.). Det er dog relevant at overveje, om præstationskulturen udelukkende medfører negative konsekvenser, eller om der også kan identificeres potentielle positive effekter for de unge i skolesystemet?

Ved første øjekast synes den konstante jagt på faglig excellence, sammenligningen med jævnaldrende, og frygten for ikke at leve op til forventningerne kun at være kilder til stress og livsutilfredshed. Dog udfordres denne opfattelse af overvejelser om, hvorvidt dette faglige og sociale pres faktisk kan virke

som motiverende kræfter, der skubber unge mennesker til at realisere deres fulde potentiale og nå mål, de muligvis ikke ville have forfulgt alene. Dette fører til et vigtigt spørgsmål, om at det kun er de målbare resultater og anerkendelser, der bør værdsættes, eller bør de unges personlige udvikling, læring fra fejl og evne til at overvinde vanskeligheder også anerkendes?

Rosa introducerer konceptet "*resonans*" som en modvægt til det accelerationstunge liv, vi fører. Dette begreb fremhæver vigtigheden af en dybere, gensidigt berigende forbindelse mellem individet og dets omgivelser, frem for en ensidig fokus på at forbedre præstationer. Resonans drejer sig om at værdi lægges på meningsfulde interaktioner og personlig udvikling (Rosa, 2014). Denne tankegang opfordrer til en grundig undersøgelse af præstationskulturen inden for uddannelsessystemet, samt undersøge dens nuancer og afdækker de komplekse måder, hvorpå den påvirker unge menneskers liv i forskellige aspekter af skolelivet.

Den udbredte fokus på præstationer i det danske folkeskolesystem spiller en vigtig rolle for elevernes psykiske og sociale trivsel. Et konstant krav om faglig excellence skaber et miljø, hvor der er et intensivt pres for at præstere bedre end andre. Denne konstante jagt på succes fører ofte til, at elever føler sig utilstrækkelige og oplever øget stress (Eckersley, 2011; Petersen, 2016). I den pædagogiske kontekst er dette pres endnu mere markant, da skolen er en central institution for udviklingen af unge menneskers fremtidsdrømme og selvopfattelse (ibid.).

Dette indebærer, at der er sket en markant transformation i den pædagogiske filosofi. Velfærdsstatens tidligere idealer, som lagde vægt på individets personlige udvikling, er gradvis blevet erstattet af konkurrencestatens prioritering af økonomisk effektivitet. En fremtrædende dansk politolog ved navn, Ove Kaj Pedersen, der er professor emeritus i komparativ politik ved Copenhagen Business School, påpeger, at skolen engang blev opfattet som et sted for dannelsen af velafbalancerede, lykkelige mennesker, beriget med en bred viden og værdigrundlag. I takt med konkurrencestatens fremvækst, er skolens hovedformål dog ændret til at forberede eleverne til erhvervslivet ved at optimere deres færdigheder. Dette paradigmeskift i skolens rolle har ført til, at den personlige udvikling nu ofte stilles i baggrunden, mens der lægges større vægt på elevernes præstationer og kompetencer. Den pædagogiske agenda fokuserer derfor mere på at udruste eleverne med kompetencer til at klare sig i konkurrencen

fremfor at fremme personlig vækst og værdier. Det er i dette lys, at det øgede krav om faglig præstation i folkeskolen trives, hvilket resulterer i en voksende følelse af utilstrækkelighed og pres blandt eleverne (Pedersen, 2011).

Vi nærer bekymring for, at det øgede fokus på præstationer og kompetencer som de primære succeskriterier i uddannelsessystemet potentielt kan skade elevernes trivsel og selvværd samt selvpfattelse. Dette gælder især for de elever, der ikke lever op til disse krævende standarder. Der er en risiko for, at disse elever kan ende med at føle sig mindreværdige, isolerede, demotiverede eller marginaliserede, hvilket kan have varige negative konsekvenser for deres personlige udvikling og fremtidige muligheder. I en tid, hvor innovation bliver stadig mere eftertragtet, er det afgørende at overveje, om en snæver fokusering på læring og præstationer i realiteten begrænser elevernes mulighed for at udfolde deres fulde kreative potentiale i et konkurrencepræget uddannelsesmiljø.

Anders Petersen, en tidligere sociolog og forsker ved Aalborg Universitet, og Søren Christian Krogh, forsker ved Center for Ungdomsforskning, påpeger en bredt anerkendt opfattelse blandt børn og unge. De mener, at det faglige tempo i dagens skolesystem føles usædvanligt højt. Mange unge føler sig presset til at jonglere diverse forpligtelser i deres dagligdag, hvilket ikke kun inkluderer skolearbejde og lektier derhjemme, men også aktiviteter som at være online på sociale medier, at tilbringe tid med venner, og at deltage i fritidsaktiviteter, hvor der stilles høje krav til deres færdigheder (Petersen & Krogh, 2021).

Dette vækker vores nysgerrighed i forhold til, hvordan elever opfatter det faglige og sociale tempo samt kravene til præstationer i skolen. Er disse opfattelser virkelig et tegn på, at tempoet og kravene er ekstraordinært høje? Det er vigtigt at anerkende risikoen for overgeneralisering, eftersom opfattelser varierer fra person til person og ikke nødvendigvis afspejler den faktiske situation for alle elever. Af denne grund er det afgørende at udføre en undersøgelse for at opnå en dybere indsigt i elevernes oplevelser med præstationskulturen i skolen.

Petersen og Krogh (2021) fremhæver også det karakteristiske træk ved skolemiljøet som en vedvarende forventning til elevernes præstationer. Denne forventning indebærer, at eleverne skal erhverve sig

viden, fremme personlig udvikling, og inkorporere undervisningen fra forskellige discipliner for aktivt at blive proaktive samfundsmedlemmer. I det aktuelle uddannelsesmiljø observerer vi dog en tydelig forskydning, hvor præstationspres bliver mere fremtrædende. Dette pres påvirker både de institutionelle forventninger til eleverne og elevernes egne ambitioner samt deres forventninger til hinanden. Skolen opleves af mange børn og unge som en arena, hvor præstationskravene konstant ændres, med regelmæssig introduktion af nye mål og forventninger (ibid.).

Denne uafbrudte jagt på nye mål og behovet for konstant tilpasning skaber en kultur inden for skolesektoren, hvor elever føler, at det er uacceptabelt at tage en pause, selv efter succeser. Bevarelsen af høje præstationsniveauer bliver dermed ikke kun et individuelt anliggende, men også et spørgsmål med sociale dimensioner. Ikke at kunne følge med betragtes ikke kun som et personligt nederlag, men medfører også sociale omkostninger (ibid.). Denne tiltagende fokus på faglige resultater bidrager til en skolekultur, der ikke tolererer fejl, hvilket rejser spørgsmål vedrørende elevernes syn på fejl, deres læringsprocesser, og de langsigtede effekter denne mentalitet kan have på deres mentale velvære og samlede læringsoplevelse? Vores mål er at udforske disse aspekter nærmere for bedre at forstå, hvordan præstationskulturen inden for udskolingsperioden påvirker de unge 9. klasser, både i det korte og lange løb.

Arnt Vestergaard Louw, lektor ved Aalborg Universitets Institut for Kultur og Læring, påpeger, at en nulfejlskultur øger presset i skolemiljøet. Denne kultur fører til, at elever føler frygt for at erkende fejl eller stille spørgsmål, der kan ses som forkerte, af angst for negativ indvirkning på deres karakterer og fremtidsmuligheder. I en sådan atmosfære lærer eleverne, at succes kun kan opnås ved strikt at følge et fastlagt regelsæt, og at fejl bør undgås for enhver pris. Dette skader deres kreativitet og villighed til at udforske, samt svækker deres evne til at lære af fejltagelser. Yderligere forstærkes dette pres af konkurrence mellem eleverne, hvilket kan underminere både det sociale og faglige fællesskab, idet elever i visse tilfælde ser hinanden mere som klassekonkurrenter end som klassekammerater (dcum, 2018)

Denne udfordring som Loaw påpeger, bliver tydelige i resultaterne fra Børnerådets undersøgelse "*Pres på ungdomslivet*". Undersøgelsen viser, at en kultur, hvor der ikke er plads til muligheder for

fejltagelser, danner et miljø, hvor unge føler sig bange for at fejle. De frygter, at fejl kan skade deres personlige identitet. Dette kan føre til en øget angst for misforståelser og, i værre tilfælde, en frygt for at blive set som inkompetente af kammeraterne. Denne angst medfører, at eleverne bliver mere forsigtige og tilbageholdende i undervisningen. De undgår at dykke ned i emner, der interesserer dem i projektopgaver, drevet af en frygt for at lave fejl. Denne frygt kan have negative effekter på både deres læring og sociale interaktioner i skolens miljø (Børnerådet, 2018).

Den aktuelle skole- og uddannelsessituation er præget af et markant forventningspres, identificeret af Dansk center for undervisningsmiljø (dcum, 2018) som en uundgåelig del af det uddannelsesmæssige landskab. Dette miljø fører til en overdreven vægning af præstationsorientering, som i sidste ende resulterer i, at elever føler sig overvældede af de vedvarende krav til høje præstationer og konkurrence. Et sådant fokus på præstation fungerer som en drivkraft for negativ påvirkning på elevernes velbefindende, det pædagogiske miljø, samt deres mentale helbred. Louw har udtrykt bekymring over det omfattende pres af forventninger, som elever og studerende står overfor i dagens præstationsorienterede samfund:

”Elever og studerende oplever en forventning om at skulle præstere på alle niveauer – både fagligt og socialt. Et forventningspres, der kan overskygge den vigtige læring der kan være i at turde satse og muligvis fejle.” (dcum, 2018 s. 4)

Louw fremhæver en væsentlig bekymring om det overdrevne fokus på præstationer, som kan svække elevens evne til at omfavne fejltagelser som en del af læringsprocessen. Elever står over for en bred vifte af forventninger, der strækker sig fra det faglige og professionelle til det personlige og sociale liv, herunder familieliv, fritidsaktiviteter og interaktioner på sociale medier. Denne konstante stræben efter at leve op til disse forventninger bliver yderligere forstærket af de fejlfrie livsbilleder, der florerer på sociale medier. Dette skaber en forvrænget opfattelse af, hvad der er *”normalt”*, hvilket får eleverne til at føle sig utilstrækkelige i forhold til disse uopnåelige idealer (dcum, 2018).

Denne komplekse dynamik i elevernes liv understreger behovet for at forstå deres perspektiver og oplevelser. I værket "*Fra fravær til fællesskab*" fremhæver internationale uddannelsesforskere, herunder Michelle Fine, David Sibley, Leslie G. Roman, John Smyth og Robert Hattam, nødvendigheden af at integrere elevernes stemmer i forskningen vedrørende skole- og uddannelsesudfordringer. Dette giver os mulighed for at opnå et mere detaljeret indblik i de udfordringer, eleverne møder (Lund, 2021).

Baseret på ovenstående forskning og perspektiver argumenterer vi for, at der igen eksisterer en manglende dybdegående forståelse af den individuelle erfaring med præstationspres blandt 9. klasse elever. Selvom det anerkendes, at præstationspres udgør en betydelig udfordring, er der mindre opmærksomhed på variationen i elevernes måde at tackle og blive påvirket af dette pres. Derfor er der et aktuelt behov for mere detaljerede undersøgelser, som udforsker de forskellige faktorer, der påvirker elevernes reaktioner på og håndtering af præstationspres, samt dets indvirkning på deres mentale velvære og trivsel samt selvopfattelse.

Desuden understreger vi også nødvendigheden af at inddrage unge menneskers egne stemmer og perspektiver i forskningen. Selvom der forefindes undersøgelser, der undersøger effekterne af præstationspres på elever, bliver der sjældent inddraget direkte feedback fra de unge om deres personlige erfaringer og synspunkter på præstationspres og dets konsekvenser. Denne mangel på fokus på ungdommens aktive deltagelse kan resultere i en ufuldstændig forståelse af, hvordan præstationspres reelt påvirker dem i deres skolegang på et mere personligt og følelsesmæssigt plan.

Inden for et miljø, der er præget af konstant pres og en forventning om at være perfekt, har betydningen af karakterer udviklet sig ud over deres oprindelige rolle som målestok for faglige evner. Karakterer spiller nu en central rolle i elevernes selvopfattelse og udvikling af identitet. Dette skaber en dyb frygt for at fejle og en følelse af utilstrækkelighed, som kan hæmme elevernes villighed til at udforske nye områder og tage chancer. Frygten fører ofte til en konkurrencepræget atmosfære i klasseværelset, hvor eleverne ser hinanden som konkurrenter frem for som kammerater i en fælles læringsrejse, hvilket kan mindske deres tilbøjelighed til at støtte hinanden. Om dette fortæller Louw:

”Vi lever i en tid hvor karakterer og konkurrence fylder mere end nogensinde før i vores uddannelsessystem.” (dcum, 2018 s. 9).

Louws udtalelse belyser en forandring i uddannelsessystemet, hvor vi ser en hidtil uovertruffen fokus på vurderingskriterier og konkurrence. Denne trend afspejler en bredere samfundsmæssig bevægelse mod at måle individuel succes og værdi baseret på faglige præstationer. Et sådant skift rummer risikoen for alvorligt at skade eleveres selvopfattelse og selvværd. Denne betragtning understøttes af data fra 2020 fra organisationen Børns Vilkår, som i deres rapport om *"Krop, køn og digital adfærd"* påpeger, at en væsentlig del af unge føler sig reduceret til numeriske repræsentationer af deres resultater, hvilket bliver den fremherskende målestok for deres værd. Disse oplysninger kaster lys over det stigende pres, eleverne møder, og dets effekt på deres selvforståelse og fremtidsperspektiver (Børns Vilkår, 2020b). I vores undersøgelse er det væsentligt at udforske, hvordan denne acceleration af skolekrav og det oplevede behov for at håndtere diverse forventninger, evalueringer, og konkurrence, samt et ubesmittet præstationsideal, udfolder sig i de unges hverdag og påvirker deres opfattelse af præstationskulturen, især i forhold de eksplicite og implicite krav i skolen?

1.1. Sammenfatning

Dette speciale tager sit udsping i en fusion af den nuværende offentlige debat om den stigende følelse af mistrivsel blandt unge i dagens præstationsorienterede samfund og vores egne personlige og professionelle iagttagelser. Vores dybe engagement i emnet er blevet yderligere styrket af direkte erfaringer med den berørte målgruppe. Dette inkluderer interaktioner med vores egne søskende, som har givet os en forbedret indsigt i, hvordan præstationskulturen påvirker de unges trivsel i uddannelsessystemet.

I den komplekse kontekst, som dette speciale udforsker, har vi bestræbt os på at integrere et omfattende udvalg af empiriske undersøgelser og forskningsresultater. Disse tjener som grundlag for vores teoretiske forståelse af emnet. Specialet fokuserer på en grundig undersøgelse af data indsamlet fra

børn og unge i aldersgrupperne 16-24 og 25-34 år. Vores speciale har specifikt rettet fokus mod en bestemt demografisk gruppe, hvilket er unge under 18 år i 9. klasse. Denne målrettede undersøgelse er motiveret af et ønske om at forstå, i hvilket omfang denne gruppe navigerer i både de eksplicite og implicite præstationskrav i deres udskolingsperiode til ungdomsuddannelse. Dette fokus giver os mulighed for at analysere, hvordan disse krav påvirker deres overordnede trivsel og selvopfattelse.

I denne del af specialet uddyber vi analysen ved at inkludere, hvordan disse præstationskrav ikke kun er generelle udfordringer, men specifikt favoriserer visse grupper af elever frem for andre. Ved at belyse disse skævheder, udforsker vi de mekanismer, der kan medføre, at præstationspresset kan føles mere byrdefuldt for visse unge. Denne analyse er central for at forstå de bredere sociale og uddannelsesmæssige strukturer, der kan facilitere eller hindre unge menneskers evne til at opfylde disse krav.

Desuden giver vores fokus på de eksplicite og implicite krav indsigt i, hvordan disse krav er indlejret i både den uddannelsesmæssige praksis og de bredere sociale forventninger. Vi udforsker, hvordan denne dynamik kan forme elevernes daglige skoleliv og påvirke deres fremtidige uddannelsesmæssige og personlige udvikling. Denne forståelse er afgørende for at anerkende de variabler, der bidrager til elevernes oplevelser og reaktioner på uddannelsessystemets krav.

Gennem denne dybdegående analyse sikrer vi, at man får en detaljeret forståelse af, hvordan specifikke præstationskrav i uddannelsessystemet påvirker elever i en kritisk overgangsperiode i deres liv. Dette bidrager til en større forståelse af de faktorer, der kan spille en rolle i deres trivsel og faglige succes eller udfordringer.

I denne undersøgelse vil vi også rette fokus mod de dybdegående konsekvenser, som idealerne fra en præstationsorienteret skolekultur har for elever i 9. klasse. Vi har til hensigt at udforske elevernes individuelle opfattelser af succes og nederlag, både i faglig og social sammenhæng. Desuden vil vi dykke ned i deres oplevelser med skolemiljøet, den dominerende læringskultur, og de strukturer, som er etableret af uddannelsesinstitutionen. Målet er at opnå en dybere forståelse af, hvordan disse unge individer navigerer i deres stræben efter selvudvikling inden for de givne rammer.

Med det nuværende samfunds intense fokus på præstationskultur blandt unge, fremstår denne diskussion som mere relevant end nogensinde. Dette skyldes de særlige udfordringer, forventninger og krav, som unge møder i deres skoleliv. Gennem at integrere elevernes egne refleksioner over succes og fiasko i vores undersøgelse, sigter vi mod at opnå en dybere forståelse for, hvordan præstationskrav i skolen påvirker dem. Dette omfatter ikke kun deres faglig stræben, men også deres selvopfattelse og interaktioner inden for skolens rammer. En sådan tilgang vil gøre det muligt for os at undersøge de vidtrækkende konsekvenser af præstationspresset i udskolingsperioden og dens indvirkning på elevernes skolegang.

På baggrund af disse betragtninger og problemstillinger vil specialets videre udvikling fokusere på følgende problemformulering:

1.2. Problemformulering

Hvordan påvirker transformationen fra en velfærdsorienteret til en præstationsorienteret skolestruktur trivsel og selvopfattelsen blandt elever i 9. klasse i det danske skolesystem, med særlig fokus på de eksplicite og implicite forventninger og krav om præstation og konkurrence?

De nedenstående forskningsspørgsmål vil tjene som en vejledende ramme gennem analysen og vil på denne måde bidrage til løsningen af problemformuleringen.

1.3. Forskningsspørgsmål

For at tackle den centrale problemstilling i vores speciale, har vi defineret to specifikke forskningsspørgsmål. Disse spørgsmål er designet til at give os en omfattende forståelse af emnet. I løbet af projektet vil vi anvende diverse teoretiske tilgange samt vores empiriske fund til at adressere og analysere disse forskningsspørgsmål:

1. Hvordan påvirker skiftet fra en velfærdsorienteret til en præstationsorienteret skolestruktur elevernes trivsel i 9. klasse, med særlig fokus på de eksplicite krav om øget præstation og konkurrence i det danske skolesystem?
2. Hvordan opfatter elever i 9. klasse de implicite forventninger og krav i det nuværende skolesystem, og hvordan påvirker disse deres selvopfattelse?

1.4. Specialet opbygning

Specialet er struktureret i otte kapitler for en grundig behandling af emnet. Kapitel 1 åbner med en introduktion til problemfeltet, en grundig gennemgang af problemformuleringen og forskningsspørgsmålene, samt en præsentation af specialets opbygning. I Kapitel 2 går vi i dybden med videnskabsteori og metodologi og udfører en feltundersøgelse for at kortlægge den hermeneutiske kontekst, der er fundamentalt for hele analysen. Kapitel afsluttes med en delkonklusion, der opsamler de centrale pointer. Kapitel 3 udfolder specialets forskningstilgang og de benyttede metoder, og afsluttes ligeledes med en opsummering af kapitlets vigtigste fund. Kapitel 4 præsenterer de analysestrategier, der understøtter specialets forskningsindsats, og konkluderer med en opsummering af nøglefund. I Kapitel 5 udføres en empirisk analyse af de indsamlede data, struktureret som to delanalyser, hvor hver især afsluttes med en pointering af de væsentligste opdagelser og fund. Kapitel 6 indeholder specialets samlede konklusion, som direkte adresserer og besvarer problemformuleringen. Kapitel 7 tilbyder perspektivering og diskussion af regeringens politikker på erhvervsuddannelsesområdet. Specialet kulminerer i Kapitel 8, som indeholder den fulde referenceliste, der dokumenterer de akademiske kilder og litteratur anvendt gennem arbejdet.

Kapitel 2. Videnskabsteori og metode

I dette kapitel vil vi udforske den hermeneutiske tradition, som er den fundamentale videnskabsteoretiske ramme for dette speciale. Gennem en dybdegående gennemgang af den filosofiske hermeneutik, vil kapitlet illustrere, hvordan denne tilgang informerer vores forståelse af kommunikation og fortolkning. Ligeledes vil vi argumentere for vigtigheden af fortolkning i vores tilgang til forskningsdata og litteratur. Kapitlet vil desuden præsentere den hermeneutiske cirkel og horisontsammensmeltningsteorien som centrale koncepter, der guider vores metodologiske tilgang og understreger betydningen af forskerens forudindtagede holdninger i fortolkningsprocessen. Formålet med kapitlet er at klargøre, hvordan disse teoretiske og metodologiske valg skaber grundlaget for vores kommende analyse og fortolkning af de problemstillinger, vi undersøger.

2.1. Hermeneutisk videnskabsteori: Fortolkning som forskningsfundament

Den videnskabsteoretiske basis for dette speciale er fast forankret i den hermeneutiske tradition, en fortolkningsteori, med rødder i det antikke græske sprog og definerer kunsten at fortolke (Juul & Pedersen, 2012). Dens fokus er rettet mod filosofisk hermeneutik, som er en af teoriens fire primære retninger. Dette understreger, at al menneskelig kommunikation nødvendiggør fortolkning (Jacobsen, Lippert-Rasmussen & Nedergaard, 2015). I modsætning til den positivistiske tilgang fremhæver dette synspunkt, at vores selvforståelse og opfattelse af verden omkring os er baseret på fortolkning snarere end blot observation (Juul & Pedersen, 2012). Hermeneutikken sætter lys på vigtigheden og kompleksiteten af fortolkning, hvilket kræver, at forskeren nøje udvælger og argumenterer for den mest oplysende fortolkning af et emne, baseret på dybdegående undersøgelse (Juul & Pedersen, 2012).

2.2. Den hermeneutiske cirkel

Den hermeneutiske cirkel illustrerer en proces, hvor forståelsen af en tekst gradvist udvikler sig gennem en dynamisk interaktion mellem tekstens enkelte dele og helheden. Dette koncept understreger, hvordan en fortolkers indsigt bliver dybere integreret i den bredere verdenssammenhæng, og det

fremhæver den uundgåelige forbindelse mellem individer og deres historiske kontekster. Ifølge denne tilgang er det umuligt for en person at fuldstændigt distancere sig fra sin tilværelse i verden for at opnå forståelse. Derfor anses fortolkning ikke blot som en metodisk teknik, men som en fundamental måde at eksistere på verden på. Denne tilgang, der vil guide vores forskning, betoner nødvendigheden af at integrere forskerens forudindtagethed og den kontekst, der influerer på deres perspektiver, i den hermeneutiske fortolkningsproces (Høilund & Juul, 2015; Højberg, 2018).

I denne undersøgelse vil vi anvende principperne fra den filosofiske hermeneutik til at guide vores tilgang til emnet og til at navigere gennem de problemstillinger, der opstår. Vi, som forskere, kommer med et bredt spektrum af personlige erfaringer og forudindtagede holdninger, der uundgåeligt påvirker vores perspektiv på problemet. I stedet for at forsøge at udelukke disse personlige elementer, omfavner vi dem som en essentiel og berigende del af vores forskningsarbejde. Dette synspunkt udvides til at inkludere de empiriske data og litteraturen, vi undersøger, som vi opfatter som værdifulde bidrag til vores forståelse. Vores personlige historier og baggrunde forstærker vores evne til at udforske og udfordre vores fund, hvilket udgør et afgørende aspekt af forskningsprocessen. Ved at integrere vores forudindtagede opfattelser med de nye opdagelser, vi gør undervejs, opnår vi en dybere indsigt, kendt i hermeneutikken som en fusion af horisonter.

Horisontsammensmeltningsteorien fremhæver, hvordan mening skabes gennem et interaktivt forhold mellem fortolkeren og det fortolkede objekt (Højberg, 2018). Denne meningsdannelse er ikke et resultat af en enkeltvejs kommunikation, men opstår snarere gennem en dynamisk og gensidig proces. Dette fører til, at det ikke nødvendigvis er enighed eller en ensartet forståelse, der er målet, men derimod en kapacitet til at absorbere og bearbejde forskellige perspektiver. En sådan proces udfordrer vores forhåndsopfattelser og bidrager til en udvidelse og forfinelse af vores forståelseshorisont. En vedvarende hermeneutisk praksis er central for at fremme en åben og kritisk tilgang til både nuværende og fremtidige forståelser, hvilket baner vejen for større fleksibilitet og innovation i vores syn på verden. (ibid.).

Vores fordomme danner grundlag for et komplekst netværk af individuelle forudindtagethed, som både er rodfæstet i empiriske beviser og teoretiske formodninger. Dette speciale dykker ned i en kritisk

undersøgelse af forhåndsopfattede idéer, støttet af eksisterende forskning. Et væsentligt fund i forskningen er, at elever i 9. klasse er specielt påvirket af skolens kultur for præstation, som berører dem gennem både eksplicite og implicite krav. Der opstår dog en bekymring for, at den aktuelle forskning muligvis overgeneraliserer for bredt, mangler dybdegående nuancer, og bygger på et begrænset begreb om præstation, der ikke i sin fulde bredde fanger de dynamikker, der er i spil i skolelivet.

Forskningen har belyst en udbredt opfattelse af, at elever ofte oplever en mangel på trivsel og velvære gennem deres skoletid, især i 9. klasse. Der observeres også en klar tendens til, at skolesystemet favoriserer faglige præstationer, hvilket kommer til udtryk gennem en kultur, der er fokuseret på jagten på høje karakterer, intolerance overfor fejl, indbyrdes konkurrence, og et vedvarende pres for at opfylde forventninger og krav. Desuden spiller elevernes sociale forpligtelser i skolemiljøet en væsentlig rolle i denne sammenhæng, hvilket er et aspekt, der ofte overses i den tilgængelige litteratur.

Vores undersøgelse er forankret i en veludviklet teoretisk hypotese inden for rammerne af vores speciale. Denne hypotese vil blive detaljeret udfoldet gennem vores analyse. Vi støtter os på et robust empirisk grundlag, bygget på en omfattende samling af anerkendt faglitteratur. Dette giver os mulighed for at udforske en række temaer metodisk og med stor fleksibilitet, med særligt fokus på at forstå de personlige oplevelser af unge mennesker. Specifikt undersøger vi, hvordan elever i 9. klasse opfatter skolens præstationskultur, hvor vi vil undersøge, om denne opfattelse er uniformt negativ, eller varierer blandt eleverne. Vi analyserer også de specifikke eksplicite og implicite krav, normer, og konventioner i 9. klasse og deres indflydelse på elevernes faglige og sociale præstationer. Dette inkluderer en vurdering af deres trivsel og selvopfattelse, med det formål at identificere de faktorer, der bidrager til succes. Det er ligeledes essentielt at udforske, hvordan disse standarder påvirker hver elev individuelt. Vi vil undersøge, om eleverne anser præstationskravene for at være passende, udfordrende eller motiverende. Denne dybdegående analyse vil hjælpe os med at forstå de brede og varierede virkninger af præstationskultur på unge i en kritisk fase af deres uddannelsesforløb.

2.3. Delkonklusion

I dette kapitel har vi dykket ned i den hermeneutiske tradition, som danner den videnskabsteoretiske basis for vores speciale. Ved at tage udgangspunkt i den filosofiske hermeneutik har vi belyst, hvordan en grundig forståelse af tekst og kontekst er afgørende for vores forskningsmetodologi. Gennem diskussion af den hermeneutiske cirkel og teorien om horisontsammensmeltning har vi understreget vigtigheden af en dynamisk og interaktiv fortolkningsproces, hvor vores egne forud indtagelser og den bredere historiske og kulturelle kontekst er integreret. Vi har diskuteret, hvordan vi vil integrere disse personlige og kulturelle forud indtagelser aktivt for at opnå en indgående og mere differentieret opfattelse af de emner, vi vil undersøge. Dette metodologiske valg forbereder os på en forskningspraksis, der er både reflekterende og kritisk, og som bestræber sig på at udvide vores horisonter samt udfordre eksisterende forståelser. Gennem arbejdet i dette kapitel er vi blevet klædt bedre på til at håndtere kompleksiteterne i vores forskningsemner og at anvende den hermeneutiske tilgang i vores kommende analytiske arbejde. Denne forståelsesramme vil være afgørende for vores evne til at udføre en kritisk og dybdegående undersøgelse, som ikke kun søger at afdække, men også forstå de mange betydningslag, der karakteriserer vores empiriske data og teoretiske refleksioner. Denne kapacitet er essentiel for at sikre, at vores kommende analyser bliver både grundige og indsigtfulde.

Kapitel 3. Forskningstilgang

I dette kapitel vil vi uddybe de metodologiske overvejelser, der danner grundlaget for vores speciale. Vi vil detaljeret forklare vores valg af en kvalitativ forskningstilgang, med særlig vægt på anvendelsen af semistrukturerede interviews. Vi vil også reflektere over, hvordan vi har valgt vores informanter, og diskutere de etiske hensyn, vi har taget, såsom sikring af anonymitet og håndtering af informeret samtykke. Endelig vil vi beskrive de omhyggeligt planlagte retningslinjer, vi vil følge i transskriberingsprocessen, for at sikre, at vores dataindsamling og analyse er både nøjagtig og pålidelig.

3.1. Casestudie - metode

Dette speciale vil anvende en casestudie metode, der anerkender casestudiets evolutionære udvikling gennem tiden, hvilket har resulteret i en bred vifte af fortolkninger og anvendelser inden for forskningsdesign. Tidligere opfattet som en rent kvalitativ forskningsmetode, har casestudiet nu udviklet sig til at blive set som et alsidigt designværktøj, der kan anvendes til at beskrive, udvælge eller præcisere et bestemt forskningsemne (Frederiksen, 2018). Denne tilgang tillader ofte integration af diverse datakilder og metoder til indsamling af data, hvilket er afgørende for at kunne udforske og forstå komplekse relationer i dybden. Komplexiteten i en given case understreger vigtigheden af nøje at definere både afgrænsningen og konteksten for casen (ibid.).

Et casestudie er en forskningsstrategi fokuseret på dybdegående undersøgelser og analyser af en enkelt hændelse, organisation, person eller gruppe. Målet er at opnå detaljeret forståelse af et særligt fænomen eller problemstilling. Selvom casestudier kan variere i deres tilgang, indebærer de typisk en nøje undersøgelse af en række kilder, hvor forskerne samler data og oplysninger fra specifikke situationer. Denne indsamling af information muliggør en omfattende analyse, hvor forskeren fortolker dataene for at afdække og forklare de dynamikker og faktorer, der påvirker det undersøgte emne. (ibid.).

Dette speciale undersøger de personlige erfaringer, som unge elever i 9. klasse har med præstationskulturen i skolen, hvilket udgør hjørnestenen i denne forskning. Ved at foretage en grundig undersøgelse, udforsker vi, hvordan eleverne på Skovlund Skolen i Brøndby navigerer i og oplever de krav, der stilles til dem. Disse krav omfatter forventninger, konkurrencen om at opnå topkarakterer, en kultur, der ikke tillader fejltagelser, samt det pres, de står over for i deres sidste skoleår, påvirket både af de eksplicite og implicite krav. Derudover vil specialet kaste lys over, hvordan disse elementer påvirker elevernes psykiske velbefindende og generelle trivsel og selvopfattelse af dem selv.

3.2. Kvalitativ metode

Dette speciale vil benytte sig af en kvalitativ tilgang til at udforske den valgte problemstilling med målet om at opnå en mere dybdegående forståelse af emnet gennem de subjektive perspektiver. I centrum for undersøgelsen står unges personlige erfaringer og synspunkter. (Kvale & Brinkmann, 2015). For at indsamle data anvendes semistrukturerede interviews, en metode der er designet til at fremme en dyb forståelse af deltageres tanker, følelser, og adfærdsmønstre relateret til præstationskulturen i uddannelsesmiljøer (Brinkmann & Tanggaard, 2015). Gennem denne kvalitative tilgang får forskningen adgang til at udforske de unges livsverdener og individuelle realiteter på en måde, der inddrager aspekter af deres trivsel og velbefindende.

3.3. Det semistrukturerede interview

I overensstemmelse med projektets oprindelige fundament vil forskningen integrere semistrukturerede interviewmetoder som en nøglekomponent i indhentningen af empiriske data. Valget af semistrukturerede interviews skyldes deres evne til at frembringe en detaljeret indsigt i deltageres personlige og subjektive erfaringer (Kvale og Brinkmann, 2015).

I vores forskningsprojekt benytter vi interviews som metode for at skabe en dybdegående samtale mellem os som forskere og elever i 9. klasse på Skovlund Skole i Brøndby. Hensigten er at udforske, hvordan disse unge opfatter og håndterer både de eksplicite og implicite krav, de møder i slutningen af deres skoleforløb. Valget af dette tema skyldes dets komplekse og mangefacetterede natur, hvilket

indebærer, at enkle svar som *'ja'* eller *'nej'* er utilstrækkelige for en omfattende forståelse af emnet (Kvale & Brinkmann, 2015).

For at dykke dybere ind i denne problematik, vil vi gøre brug af semistrukturerede interviews. Vi har valgt denne metode, da den muliggør en fleksibel dialog om foruddefinerede emner, samtidig med at den giver interviewdeltagerne lejlighed til at udtrykke sig både frit og detaljeret. Planen er at rekruttere deltagere ved hjælp af en tidligere kollega på skolen. Vores interviewguide vil rumme spørgsmål, der relaterer sig til de unges erfaringer med skolens krav og forventninger, samt dets indvirkning på deres hverdagsliv og fremtidshåb (se bilag 1).

For at forbedre vores interviews struktur og relevans har vi besluttet at fokusere på de omhyggeligt udvalgte temaer. Disse inkluderer faglige udfordringer og social dynamik i klassen, samt elevernes personlige mål. Denne strategi sikrer, at vores diskussioner nøje følger forskningsspørgsmålene, samtidig med at den tillader deltagerne at bringe nye perspektiver ind, som kan berige analysen af problemstillingen. Denne tilgang giver os også mulighed for at være fleksible med rækkefølgen af spørgsmål under interviewet, så det bedre kan følge den naturlige samtale dialog og tage højde for de specifikke interesser, hver interviewperson bidrager med.

I startfasen af vores projekt dedikerede vi os til en grundig gennemgang af relevant litteratur for at etablere en robust forståelsesbase for vores undersøgelse. Dette fundamentale forarbejde, som omfattede en dybdegående undersøgelse af teorier og tidligere forskning om unge elevers skoleerfaringer, var essentielt for at forme vores strategi for indsamling af data. Det har også bidraget til at guide udformningen af vores interviewguide (Brinkmann & Tanggaard, 2015). Med denne metodiske fremgangsmåde stræber vi efter at levere en omfattende analyse af, hvordan både de eksplicite og implicite krav påvirker elever i 9. klasse på Skovlund Skole.

I et semistruktureret forskningsinterview oprettes strukturen gennem en nøje forberedt interviewguide. Denne guide omfatter en række emner og spørgsmål, nøje udvalgt for at afspejle forskerens interesseområder og den specifikke information, der ønskes indsamlet. Interviewprotokollen i specialet vil facilitere en synergis kobling mellem teoretisk funderede forskningsspørgsmål og praktisk

orienterede interviewspørgsmål. Forskningsspørgsmålene vil blive formuleret i hverdagssprog, hvilket bidrager til at gøre dem mere tilgængelige og forståelige for deltagerne, fremmede en mere ubesværet kommunikation og respons (Kvale & Brinkmann, 2015).

For at adressere de centrale forskningsspørgsmål i vores undersøgelse, har vi identificeret fem hovedtemaer inden for skoleområdet, som er det samfundsmæssigt pres, konkurrencen om karakterer, en kultur, der ikke tillader fejl, forventningerne rettet mod unge, samt betydning af sociale netværk. Disse temaer er blevet udforsket gennem en række spørgsmål, der stammer fra vores teoretiske rammer og forudgående forskning, inklusiv en omfattende gennemgang af relevant litteratur og udvælgelse af hensigtsmæssige teoretiske perspektiver. Interviewguiden er blevet konsekvent overfor alle deltagere, men den semistrukturerede interviewformat tillader også indførelsen af supplerende spørgsmål for at udvide vores forståelse af de indsamlede svar. Dette betyder, at disse yderligere spørgsmål kan variere fra deltager til deltager (Kvale & Brinkmann, 2015).

Vi har organiseret interviewsessioner, hvor deltagerne vil mødes personligt på et nøje udvalgt sted. I løbet af disse interviews vil to forskere deltage, én som interviewer og den anden som observatør af interaktionen mellem deltagerne. Formålet med vores forskningsprojekt er at facilitere samtaler, der inkluderer perspektiver fra både drenge og piger i ungdomsgruppen. Disse samtaler vil blive optaget for at muliggøre efterfølgende transskribering og analyser dem i dybden. Ved starten af hver session vil vi orientere deltagerne om interviewets struktur og formålet med undersøgelsen. Det vil også blive præciseret for deltagerne, at deres involvering er helt frivillig, og de vil blive opfordret til at give deres informerede samtykke.

3.4. Udvalgelse og tiltrækning af informanter

For dette speciale blev informantudvælgelsen gennemført gennem en omhyggelig proces med det formål at opnå en dybdegående og nuanceret forståelse af, hvordan præstationskulturen påvirker unge elever i 9. klasse. Kontakten til informanterne blev faciliteret gennem en tidligere kollega, der fungerede som vores gatekeeper og muliggjorde dermed etableringen af interviews. De potentielle informanter modtog et detaljeret skriftligt dokument, der grundigt forklarede formålet med de planlagte

interviews. De blev opfordret til at drøfte muligheden for deres deltagelse med deres forældre, og et lignende dokument blev direkte sendt til forældrene for at sikre fuldstændig gennemsigtighed og indhentning af deres formelle godkendelse. Efter at have sikret positiv bekræftelse fra alle involverede parter, blev der arrangeret et fysisk møde på Brøndbyøster Bibliotek, som lå tæt på elevernes hjem. Vores hensigt med at benytte denne metodologi var at støtte det overordnede formål med at indsamle autentiske og repræsentative data, der omfatter et bredt spektrum af elevernes erfaringer med og perspektiver på præstationskulturen i skolen. Vi anerkender dog, at en mere strategisk udvælgelse af informanter kunne berige forståelsen af specifikke dynamikker inden for de eksplicite og implicite krav, som de unge står over for. Derfor vil vi i vores fortsatte arbejde inkorporere denne tilgang for at sikre, at vores dataindsamling ikke blot er repræsentativ, men også målrettet mod at undersøge relevante og betydningsfulde aspekter af emnet. Dette indebærer en mere detaljeret planlægning og udvælgelse af informanter, der kan bidrage med dybdegående indsigt i de specifikke fænomener, vi ønsker at udforske.

En central del af vores metodologiske tilgang var at skabe en atmosfære præget af tryghed og åbenhed. Dette blev faciliteret ved at medbringe forplejning til det fysiske møde og ved at vælge et mødested, hvor interaktionen kunne finde sted uden påvirkning fra præstationspres. Denne strategi blev udviklet med det formål at fremme en åben dialog, hvor informanterne frit kunne dele deres oplevelser og synspunkter. Ved at eliminere potentielle bekymringer for evaluering eller nødvendigheden af at leve op til eksterne forventninger, skabte vi en ramme, der understøttede ærlige og tillidsfulde samtaler.

3.5. Præsentation af informanter

I dette afsnit introduceres de fem informanter, hvis unikke erfaringer og perspektiver udgør grundlaget for en grundig undersøgelse af, hvordan præstationskulturen påvirker unge elever i 9. klasse, som er et centralt fokus i vores speciale. Oprindeligt var det vores mål at inkludere både drenge og piger i vores undersøgelse for at sikre en bredere forståelse af emnet. Desværre viste det sig, at ingen drenge var villige til at deltage, hvilket resulterede i, at vores gruppe af informanter udelukkende består af piger. Disse piger, alle femten år gamle og i deres sidste år af folkeskolen, er direkte påvirket af de udfordringer og dynamikker, der er i fokus for vores undersøgelse.

Interviewene med disse unge blev afholdt på Brøndbyøster Bibliotek, et omhyggeligt valgt sted kendt for sin neutrale og fredelige atmosfære. Dette miljø viste sig at være ideelt for at fremme en åben og ærlig dialog. Valget af lokation understreger vores engagement i at skabe betingelser, der opmuntrer til en autentisk udveksling af tanker og følelser, hvilket er afgørende for at opnå dybdegående og meningsfulde indsigter i præstationskulturens indvirkning på de unge i skolen. Under mødet med pigerne gennemgik vi de planlagte spørgsmål og emner og understregede vigtigheden af ægthed. Vi forsikrede dem om, at de kunne le, spise snacks, og at det skulle være en behagelig og afslappende oplevelse. Vi gjorde det klart, at der ikke fandtes forkerte svar eller noget, de skulle skamme sig over, da det var et rum, hvor de frit kunne være sig selv og udtrykke deres tanker.

Josefine & Jasmin 9.A

Josefine og Jasmin fra 9.A udgør det første segment af vores informantgruppe. Som klassekammerater i 9.A deler de ikke kun det faglige miljø, men også en række fælles interesser og udfordringer i deres skoleliv. Deres venskab, der strækker sig ud over skolens grænser, tilføjer en væsentlig dybde til deres oplevelser og syn på skolelivet, herunder deres individuelle oplevelser med og håndtering af de eksplicite og implicite krav, der bliver stillet til dem.

Lara, Emilie & Mona 9.B

Lara, Emilie og Mona fra 9.B udgør det andet segment, der ligeledes er klassekammerater og deler et nært venskab. Disse tre piger deler ikke kun det faglige miljø, men har også dannet et tæt bånd, der strækker sig ud over skolelivet. Denne samhørighed tilbyder unikke perspektiver på, hvordan præstationskulturen påvirker eleverne, ikke kun på det individuelle plan, men også inden for rammerne af deres sociale relationer og gruppedynamikker.

Disse fem unge piger er tilfældigt udvalgt i 9. klasse for at frembringe et spektrum af erfaringer og synsvinkler vedrørende den nuværende virkelighed, som præstationskulturen skaber inden for det danske skolesystem. Gennem deres beretninger udforskes de varierede måder, hvorpå dette pres påvirker elevernes hverdagsliv, faglige ambitioner samt deres mentale og sociale velbefindende. Deres

væsentlige bidrag er uundværligt for at dechifrere de komplekse interaktioner mellem faglige forventninger, personlige stræbende og social interaktion blandt unge i en overgangsfase i deres uddannelsesmæssige udvikling.

4.6. Transskribering

Transskriptionsprocessen af det foretagne interview blev omhyggeligt udført baseret på lydoptagelser, der blev indfanget ved hjælp af mobiltelefoner. Valget af mobiltelefoner til lydoptagelse blev prioriteret frem for anvendelsen af videoudstyr, motiveret af ønsket om at opretholde en naturlig atmosfære under interviewforløbet. Ved at minimere synligheden af optageudstyret blev målet at skabe en kontekst, hvor informanterne kunne føle sig afslappede som muligt, uden at deres opmærksomhed blev distraheret af optagelsesaktiviteten. Denne tilgang viste sig at være afgørende for at muliggøre en autentisk og åben udveksling, hvor informanterne følte sig frie til at udtrykke sig ærligt og uden forbehold (Kvale & Brinkmann, 2015).

I transskriptionsfasen blev der desuden lagt særlig vægt på at oversætte informanternes talesprog til skriftsprog. Formålet var at bevare det oprindelige indhold af det, der blev sagt, samtidig med at teksten blev gjort mere tilgængelig for læseren. For at gøre teksten mere tilgængelig for læseren og sikre en klar forståelse af informanternes udsagn, blev det besluttet at udelade fyldord såsom "eh", "øh", "øm", og "åh". Denne metode sikrede, at det oprindelige indhold af det, der blev sagt, blev bevaret, samtidig med at teksten blev mere læsevenlig. Den omhyggelige tilgang til transskriptionen var afgørende for at sikre, at den efterfølgende analyse og fortolkning af interviewdata forblev tro mod informanternes originale udsagn og intentioner. Ved at undlade fyldord blev informanternes fundamentale betydning ikke fordrejet, hvilket bidrog til en mere præcis og autentisk gengivelse af deres synspunkter.

Transskriptionsfasen udgjorde en afgørende del af forskningsprojektet, hvor præcision og respekt for informanternes bidrag stod i centrum. Ved nøje at konvertere det mundtlige sprog til skriftsprog blev et solidt fundament etableret for den videre analyse og fortolkning af det indsamlede materiale. Denne metodologiske tilgang sikrer projektets integritet og fremmer en dybdegående forståelse af de undersøgte temaer og problemstillinger.

4.7. Etiske overvejelser, informeret samtykke & Anonymisering

I udarbejdelsen af dette speciale har der været stor fokus på de etiske aspekter ved udformningen af interviewguiden og gennemførelsen af de faktiske interviews. Dette er blevet anerkendt som afgørende, da etiske principper udgør en grundlæggende søjle i enhver form for interaktion med individer, især når disse interaktioner har potentiale til at vække følelser. Den kvalitative forskningsmetodes natur kræver en grundig refleksion over forskerens relation til deltagerne samt de mulige implikationer, som forskerens tilstedeværelse kan have i deltagernes omgivelser (Thagaard, 2004).

For at navigere gennem disse etiske kompleksiteter blev deltagerne informeret om deres ret til at tilbagekalde deres udtalelser på ethvert tidspunkt efter interviewets afslutning. Desuden blev der indhentet mundtlige samtykker ved interviewets begyndelse. Åbenhed og gennemsigtighed vedrørende projektets mål var af yderste vigtighed, hvilket sikrede, at ingen oplysninger blev tilbageholdt fra deltagerne (Kvale & Brinkmann, 2015). Anonymisering af deltagerne, herunder ændring af skolens navn samt deres egne navne og personlige identifikatorer, blev prioriteret højt for at beskytte deres privatliv (Kvale & Brinkmann, 2015; Bengtsson & Mølholt, 2020).

Valget om at strukturere interviewprocessen som en kollektiv aktivitet fremfor individuelle sessioner var baseret på omhyggelige etiske overvejelser. Dette inkluderede en erkendelse af, at dynamikken inden for en gruppe potentielt kan understøtte en øget følelse af samhørighed og tryghed blandt de unge deltagere. Formålet med dette interviewformat var at skabe en afslappet atmosfære, der kunne lette en fri og ubesværet udveksling af tanker og dialog ved at samle informanter, der allerede deler både faglige og sociale relationer. Dog anerkendes det, at denne tilgang indebærer en risiko for, at visse deltagere måske tøver med at dele deres perspektiver eller føler sig ubekvemme ved at udtrykke sig åbent, bekymrede for at blive opfattet som mindre intelligente af deres jævnaldrende.

Desuden, med håbet om at opnå en diversitet af informanter i forhold til køn, stødte vi på udfordringer, da ingen mandlige deltagere udtrykte ønske om at deltage i vores interviews. Vi ved gennem forskningen, at der eksisterer forskelle i, hvordan drenge og piger oplever præstationskulturen. Dette understreger vigtigheden af en balanceret kønsrepræsentation i vores undersøgelse. Den manglende

tilstedeværelse af mandlige informanter begrænser derfor vores evne til at udforske og sammenligne disse potentielt forskellige erfaringer i dybden.

Vores etiske overvejelser hvilede på en grundlæggende opfattelse af etik som bestræbelsen på at udøve det gode, hvor efterlevelsen af etiske principper udgør kernen i ansvarlig videnskabelig praksis (Olesen & Monrad, 2018). Vi diskuterede disse princippers relevans inden for både kvalitative og kvantitative forskningsmetoder og deres anvendelse i vores specifikke projekt (ibid.). Specifikt har vi anvendt brugen af gatekeepere til at facilitere adgang til unge informanter og har nøje overvejet de etiske aspekter, herunder informanternes autonomi til at afslå deltagelse (ibid.). Det særlige fokus på unge informanter motiverede yderligere overvejelser om vores kvalifikationer til at engagere os med denne demografiske gruppe, hvilket blev støttet af vores erfaringer som socialrådgivere (ibid.).

Transskriptionsfasen udgjorde således en kritisk del af forskningsprojektet, hvor præcision og respekt for informanternes bidrag stod i centrum. Ved at konvertere det mundtlige sprog til skriftlig form med stor nøjagtighed blev et solidt fundament etableret for den videre analyse og fortolkning af det indsamlede materiale. Denne metodologiske tilgang bidrager til at opretholde projektets integritet og fremmer en dybdegående forståelse af de undersøgte tematikker og problemstillinger. Det er netop i dette samspil mellem teori og empiri, at projektets styrke ligger. Ved at anvende teoretiske rammer til nøje at analysere og fortolke den empiriske data sikres en grundig forståelse af sammenhængene mellem teoretiske koncepter og realverdens observationer. Dette samspil er afgørende for ikke blot at validere den anvendte teori, men også for at udvide vores forståelse af de underliggende mekanismer bag de observerede fænomener.

4.8. Delkonklusion

I dette kapitel har vi udfoldet de metodologiske tilgange og overvejelser, der fundamentalt understøtter vores forskning. Vi har belyst vores valg af en kvalitativ forskningstilgang og begrundet anvendelsen af semistrukturerede interviews som vores primære værktøj til indsamling af dybdegående data. Vi har også diskuteret vores processer for udvælgelse af informanter og de etiske aspekter, der er forbundet

med vores forskning, herunder sikring af anonymitet og håndtering af informeret samtykke. Desuden har vi detaljeret beskrevet de nøje overvejede retningslinjer, som vi følger under transskriberingsprocessen, for at sikre nøjagtighed og pålidelighed i vores dataanalyse. Disse metodiske valg og praktikker er afgørende for den integritet og dybdegående forståelse, vi tilstræber i vores analyse af 9. klasse elevernes oplevelser med præstationskulturen i skolen.

Kapitel 4. Analysestrategier

I dette kapitel vil vi præsentere og anvende de analysestrategier, der ligger til grund for vores undersøgelse af præstationskulturen blandt elever i 9. klasse. Vi vil starte med at beskrive vores kritisk hermeneutiske tilgang, som fokuserer på dynamikken i den hermeneutiske cirkel for at forstå forholdet mellem det generelle og det specifikke i vores data. Gennem anvendelsen af semistrukturerede interviews vil vi demonstrere, hvordan vi fortolker og integrerer empiriske data for at udforske de unges oplevelser. Vi vil også diskutere, hvordan vi anvender både empirisk og teoretisk kodning for at identificere og analysere nye temaer, der opstår i datamaterialet. Dette inkluderer en kritisk vurdering af, hvordan forforståelser og nye indsigter interagerer for at udvide vores forståelse af de strukturelle betingelser, der kan påvirke elevernes trivsel og selvopfattelse samt identitetsdannelse i en præstationsorienteret skolekontekst.

4.1. Analysestrategier i et hermeneutisk perspektiv

Det teoretiske fundament for dette projekt hviler dybt i en kritisk hermeneutisk tilgang, der forener hermeneutikkens principper for fortolkning med en særlig opmærksomhed rettet mod den dynamik, som den hermeneutiske cirkel udgør. Denne metodologiske tilgang fremhæver den afgørende vekselvirkning mellem det generelle og det specifikke, hvilket muliggør en kontinuerlig udvikling af vores forståelse både for individuelle komponenter og det overordnede konceptuelle landskab. Ved selektivt at inkorporere citater fra interviewdata som empirisk anker, engagerer vi os i en dybdegående dialog med det præsenterede materiale med det formål at udforske og fortolke informanternes erfaringer med præstationskulturen i udskolingsperioden. Denne tilgang forstærkes yderligere af en åben og reflekterende tilgang til vores forudindtagede forståelser, hvilket er afgørende for at opnå en forøget indsigt og udvide vores perspektiviske horisont i mødet med det undersøgte emne (Andersen et. al., 2014; Brinkmann & Tanggaard, 2015).

Analysestrategien i dette speciale bevæger sig smidigt mellem empirisk og teoretisk drevet kodning, hvilket muliggør udforskning af nye temaer, der naturligt opstår inden for det indsamlede materiale,

samtidig med anvendelsen af etablerede teoretiske abstraktioner som fortolkningsrammer. Dette dobbelte fokus sikrer en dynamisk og tilpasningsdygtig kodningsproces, der er følsom over for både de empiriske data og de analytiske rammer, vi bringer ind i undersøgelsen. Denne tilgang er præget af åbenhed over for integrationen af supplerende teoretisk materiale, hvilket bidrager til en fleksibel og inkluderende analytisk tilgang. Vores ambition er således at fortolke de empiriske observationer gennem en kritisk hermeneutisk linse, idet vi er opmærksomme på betydningen af den konstante interaktion mellem forskerens forudindtagede forståelser og de ny indvundne empiriske indsigter (Kvale & Brinkmann, 2015).

Projektet har til formål at skabe en sammensmeltning af perspektiver, hvor de indledende forståelser møder og interagerer med det undersøgte fænomen, som er de unges trivsel i en konkurrencepræget skolekontekst. Dette samspil sigter mod at berige og udfordre begge sider af ligningen, hvilket inkluderer de eksplicite og implicite forventninger, som de unge kan stå overfor. Gennem denne proces stræber vi efter at opnå en dybere indsigt og forståelse, der fremmer en mere nuanceret tilgang til at adressere de udfordringer og potentialer, der opstår i spændingsfeltet mellem ungdomstrivsel og den præstationsorienterede skolekultur.

Ved at engagere os kritisk i de unges narrativer om deres erfaringer, den kontekst, de bevæger sig i, og den verden, de er en del af, stræber vi efter at kortlægge de strukturelle betingelser, der former deres skoleliv. Vores mål er at dykke ned i, hvordan en præstationsdrevet kultur i 9. klasse og de samfundsmæssige forventninger tegner konturerne af deres velbefindende og spiller en central rolle i udviklingen af deres identitet. Gennem denne proces ønsker vi at opnå en dybere forståelse af de dynamikker, der påvirker de unges trivsel og bidrager til deres selvopfattelse og deres placering i verden.

4.2. Delkonklusion

I dette kapitel har vi præsenteret og anvendt en række kritisk hermeneutiske analysestrategier for at undersøge præstationskulturens indvirkning på elever i 9. klasse. Vi har introduceret en metodisk tilgang, der understreger den vigtige vekselvirkning mellem det generelle og det specifikke i vores data,

hvilket har muliggjort en dybere forståelse af individuelle oplevelser og det bredere konceptuelle landskab. Vores anvendelse af både empirisk og teoretisk drevet kodning har åbnet op for nye temaer og perspektiver, som vi vil fortsætte med at udforske i det følgende kapitel.

Kapitel 5. Analyse

1. Hvordan påvirker skiftet fra en velfærdsorienteret til en præstationsorienteret skolestruktur elevernes trivsel i 9. klasse, med særlig fokus på de eksplicite krav om øget præstation og konkurrence i det danske skolesystem?

I vores analyse fokuserer vi på, hvordan skiftet fra velfærdsstat til konkurrencestat har påvirket trivslen blandt 9. klasses elever i det danske skolesystem. Dette paradigmeskifte karakteriseres ved øgede krav til præstation, konkurrence og individuel ansvarlighed. Vi vil anvende teorier fra Ove K. Pedersen, Zygmunt Bauman, Richard Sennett, Michael Sandel, samt Anders Petersen og Søren Christian Krogh for at belyse denne problemstilling. Pedersen vil hjælpe os med at forstå rammen omkring konkurrencestatens opståen og dens indflydelse på individets selvopfattelse. Bauman vil bidrage med perspektiver på individualisering og samfundets strukturelle forandringer. Sennett vil blive anvendt til at diskutere de konsekvenser, som konstante krav om færdighedsopdatering har for personlig identitet. Sandel vil kritisk analysere markedsmechanismers indvirkning på samfundsværdier, mens Petersen og Krogh vil give indsigt i, hvordan præstationskulturen påvirker elevens hverdag og psykologiske velbefindende. Disse teoretiske linser vil sammen give os et dybdegående blik på, hvordan elevernes trivsel og identitetsdannelse bliver udfordret i en præstationsorienteret skolestruktur. For at afslutte denne del, vil vi opsummere med en delkonklusion.

5.1. Fra velfærdsbeskyttelse til konkurrencefremme: Statens paradigmeskift

Omkring år 1990 skete skiftet fra en velfærdsstat til en konkurrencestat (Pedersen, 2011). I Ove K. Pedersens værk "*Konkurrencestaten*" (2011) belyses det, hvordan statens fokus har skiftet fra at være en beskyttende velfærdsstat, der sikrede borgerens stabilitet, til en stat, der fremmer konkurrence, hvor det enkelte individ har ansvaret for sin egen skæbne og udvikling. Pedersen (2011) argumenterer for, at mens velfærdsstaten tilbød et sikkerhedsnet for dem, hvis personlige ressourcer kom til kort, opfordrer konkurrencestaten til selvforbedring og dynamisk udvikling ved at udfordre individet til konstant at

stræbe efter at overskride sine egne grænser. I den tidligere æra af velfærdsstaten lagde man vægt på at forme individer ved at berige dem med en bred vifte af viden gennem uddannelsessystemet. Denne viden skulle ikke blot udvikle deres karakter på traditionelle, etiske og spirituelle planer, men også skabe grundlag for deres personlige udvikling. Målet var at opfostre børn til at blive velafbalancerede, tilfredse og etiske oplyste individer (ibid.). Men med overgangen til konkurrencestatens paradigme er denne holistiske tilgang til uddannelse blevet nedprioriteret. Zygmunt Bauman som var en polsk sociolog, giver et indgående perspektiv på samfundets revolution, specielt i forhold til uddannelsessystemet. Han anvender metaforen om en "*stoleleg*" for at illustrere skiftet fra en tid, hvor skolen var et sted for leg og individuel vækst, til en nutid præget af jagten på økonomisk effektivitet og produktivetsforbedringer (Bauman, 2006). Gennem denne metafor fremhæver Bauman, hvordan skolen tidligere var et rum, hvor eleverne kunne udvikle sig frit og udforske forskellige facetter af livet, ligesom i en leg. Derimod har den nye æra, hvor skolen er blevet en arena for økonomisk konkurrence, reduceret dette legende og eksplorative element til fordel for en mere resultatorienteret tilgang (ibid.). Overgangen til konkurrencestatens paradigme har således medført en nedprioritering af den holistiske tilgang til uddannelse. Fokusset er skiftet fra at fremme alsidig personlig vækst til primært at forberede eleverne på arbejdsmarkedets krav. Skolen betragtes nu mere som et værktøj til at styrke landets økonomiske position end som en institution for den enkeltes omfattende personlige udvikling (Pedersen, 2011).

I det moderne uddannelsessystem er der sket en markant forskydning i prioriteter, fra at pleje elevens personlige udvikling, værdier og moral, til nu at prioritere deres færdigheder og evner samt forbedring af disse. Dette repræsenterer en revolution i opfattelsen af mennesket, skiftende fra en æra, hvor samfundet lagde vægt på enkeltpersoners selvbestemmelse, personlig vækst og en demokratisk opdragelse, til en ny æra, hvor der lægges vægt på udviklingen af kompetencer som en reaktion på en mere konkurrencepræget stat (ibid.). Skønt dette skifte i fokus ikke betyder, at individets personlighed er blevet irrelevant i den konkurrenceorienterede ramme, er det nu sådan, at personlighedsudvikling har taget en mere underordnet rolle. Dette kræver altså, at individerne ikke alene skal udvikle disse sekundære aspekter, men også tage ansvar for dem.

5.2. Overgangen fra stabilitet til usikkerhed: Modernitetens indvirkning på uddannelsen

Baumans teori om overgangen fra tung til flydende modernitet belyser væsentlige samfundsmæssige forandringer, som har særlig betydning for uddannelsessektoren. I den tunge moderne æra var samfundet præget af stabile og forudsigelige strukturer, støttet af velfærdsstatens politikker og en stærk følelse af samhørighed og fællesskab. Denne tid er gradvist blevet erstattet af det, Bauman betegner som flydende modernitet, hvor fremhævelsen af individuel frihed og selvbestemmelse dominerer, men også medfører en øget følelse af usikkerhed og foranderlighed (Bauman, 2006).

Bauman påpeger, at i den flydende modernitet har individer opnået en grad af frihed, som tidligere generationer kun kunne forestille sig. Denne frihed indebærer et væld af muligheder, men bringer også en følelse af, at intet er fastlagt, med sig. Sociale strukturer og relationer er blevet mere ustabile og mindre forudsigelige end før. Dette resulterer i, at selvom mennesker har friheden til at vælge, konfronteres de med konstant pres for at navigere uden klare retningslinjer eller stabile rammer (ibid.). Emilie som går i 9. klasse, beskriver dette pres i forbindelse med valg af uddannelse:

Emilie: "(...) jeg kan mærke på stemningen blandt os i klassen, at der er en form for konkurrence om at vælge det 'rigtige' gymnasium. Det gør, at jeg overvejer mine valg ekstra meget, fordi jeg ikke vil falde udenfor." (Bilag 2, s. 3).

Emilies udtalelser illustrerer konkret denne situation. Hun beskriver en oplevelse af pres og usikkerhed, som hun og hendes klassekammerater føler i forbindelse med valget af gymnasium. Hun mærker en underforstået konkurrence om at vælge det "rigtige" gymnasium, en beslutning der synes at have betydelig betydning for hendes fremtidige sociale position og faglige succes. Dette øger hendes bekymring og får hende til at overveje sine valg ekstra nøje for ikke at "falde udenfor". Emilies oplevelse afspejler Baumans pointe om den øgede usikkerhed og foranderlighed i den flydende modernitet. Valget af gymnasium, som tidligere måske var mere forudsigeligt og mindre

konkurrencepræget, er nu blevet en kilde til angst og strategisk overvejelse. Emilie og hendes klassekammeraters erfaringer understreger, hvordan den radikaliserede individualisering og frihed til selvbestemmelse kan medføre ikke kun muligheder, men også betydelige psykologiske byrder.

Dette paradigmeskifte, som Bauman beskriver, fører til en svækkelse af det traditionelle sociale sikkerhedsnet og sætter fokus på personlig succes og selvforbedring i en stadig mere globaliseret verden. Uddannelsessektoren står over for udfordringen at ruste individer til at håndtere denne nye virkelighed, hvor større personligt ansvar, konkurrencepræget tilgang, og omstillingsparathed bliver nødvendigheder i en verden i konstant forandring (Bauman, 2006). Emilie og hendes klassekammeraters udfordringer i valget af gymnasium fremhæver netop behovet for at uddannelsessystemet tilpasser sig disse nye sociale realiteter, hvor unge skal være forberedte på at navigere i et stadigt skiftende landskab, både socialt og uddannelsesmæssigt.

I den konkurrenceprægede atmosfære, som er blevet fremherskende i den flydende modernitet, ser vi handlinger som dem Emilie beskriver:

Emilie: " Vi havde en situation, hvor nogen begyndte at holde noter for sig selv, fordi de ikke ville dele med andre, for de tænkte, det ville give dem en fordel." (Bilag 2, s. 16).

Dette eksempel er en konkret manifestation af, hvordan individualisering og konkurrence ikke kun præger de store livsvalg, såsom valg af uddannelsesinstitutioner, men også infiltrerer dagligdagens mere subtile aspekter i skolesammenhænge. Denne handling illustrerer et skift væk fra et fællesskabsorienteret læringsmiljø, som traditionelt værdsatte samarbejde og deling af viden, til et miljø, hvor den enkeltes succes betragtes som mere værdifuld end gruppens succes. Inden for Baumans ramme af flydende modernitet afspejler denne adfærd den større samfundsmæssige tendens til at fremhæve selvforbedring og personlig gevinst frem for kollektivt samarbejde og gensidig støtte.

Denne forandring i adfærdsmønstre blandt unge elever i 9. klasse, kan ses som en direkte følge af de bredere sociale og økonomiske strukturer, der opmuntrer til en *"hver mand for sig selv"* mentalitet. I uddannelsessektoren, hvor elever ofte vurderes baseret på individuelle præstationer, kan presset for at skille sig ud og opnå personlig fordel resultere i et miljø, hvor deling og samarbejde bliver undervurderet. Dette fænomen udfordrer det traditionelle uddannelsessystems rolle, som historisk set har været at forme ikke kun faglige dygtige, men også socialt ansvarlige individer. Med det stigende fokus på individuel præstation og den konstante jagt på en konkurrencemæssig fordel, som Emilie beskriver, risikerer uddannelsessystemet at undlade at indprente vigtige værdier som samarbejde og fællesskabsfølelse.

Denne transformation mod flydende modernitet har medført, at individet har brudt med de tidligere begrænsninger, hvilket har ført til en udviskning af de klare skel mellem sociale klasser og en underminering af den sikre fremtid, der tidligere blev taget for givet. Denne udvikling har efterladt individer i en situation, hvor de bærer det fulde ansvar for deres handlinger og beslutninger, hvilket illustrerer en ekstrem form for individualisme uden faste ydre autoriteter eller normer at navigere efter. Bauman artikulerer denne forandring i betydningen af individualisering med følgende ord:

"Individualisering betyder nu noget ganske andet end for hundrede år siden og i den tidlige modernitets æra – i den periode, hvor mennesket blev frigjort fra den lokale afhængigheds snærende bånd, fra dens overvågning og tvang... I dens nuværende stadium kan man kort sagt sige, at modernisering består i en omformning af menneskelig identitet fra 'en given størrelse'." (Bauman, 2006, s. 44-45).

Baumans observationer om skiftet til en flydende modernitet og dens effekter på individualiseringen giver en relevant ramme for at forstå de udfordringer, som nogle elever i 9. klasse kan stå overfor i en konkurrencepræget skole, især i udskolingsperioden. Når Bauman beskriver individualisering i nutiden som en proces, hvor den menneskelige identitet ikke længere er *"en given størrelse"*, men snarere et projekt, der konstant skal genforhandles og redefineres, fremhæver han en vigtig dynamik. Denne

dynamik er særlig relevant i uddannelsessystemet, hvor nogle unge kan have svært ved at finde vej i en flydende verden uden faste holdepunkter. Dette kan skabe betydelige barrierer for elever, der kæmper med at definere deres faglige og personlige identitet i en tid, hvor traditionelle strukturer og forventninger er under konstant forandring.

I en konkurrencepræget skolekontekst bliver eleverne mødt med forventningen om at tage ansvar for deres egen læring og fremtidige uddannelsesvej. Denne forventning spejler den flydende modernitets krav om selvstændighed og personligt ansvar. Eleverne står over for et bredt spektrum af valgmuligheder og beslutninger vedrørende deres uddannelsesmæssige og karrieremæssige fremtid, som ikke længere er begrænset af traditionelle eller foruddefinerede stier. Dette valgfrihedsparadoks, hvor uendelige muligheder kan virke lammende snarere end befriende, genspejler det Baumanske perspektiv om usikkerhed og konstant forandring i individets liv. Denne situation kan forstærke følelsen af usikkerhed og ensomhed blandt eleverne, da de ikke kun skal navigere gennem et komplekst landskab af uddannelsesvalg, men også skal leve op til de høje forventninger om præstation og succes, som samfundet stiller. Uden en "*fast form*" eller klare retningslinjer bliver eleverne efterladt til at klare sig selv i denne proces, hvilket kan have betydelig indflydelse på deres trivsel i skolen.

Ud fra Baumans teori om flydende modernitet, synes individualiseringens betydning i denne uddannelsesmæssige sammenhæng at være tvetydig. På den ene side antyder vores overvejelser, at den øgede frihed og det øgede ansvar for egne valg og identitetsprojekter kan tilbyde eleverne mulighed for personlig vækst og selvrealisering. Eleverne får potentielt mulighed for at tilpasse deres uddannelses- og karriereveje efter egne interesser, styrker og ambitioner. På den anden side, indikerer vores forståelse, at denne frihed også kan medføre risici, såsom isolation og en følelse af at være overladt til sig selv, særligt i en verden, hvor traditionelle støttestrukturer synes svækkede eller helt fraværende.

Pedersen fremhæver en overgang fra det traditionelle ideal om eksistentiel selvudvikling til en tendens mod en opportunistisk tilgang til personlighedsudvikling. Dette paradigme skifter fokus fra kernemål såsom personlig udvikling, søgen efter livets mening, og stræben efter at finde sin unikke position i verden, til en vægt på effektiv undervisning og individets ansvar over egen læring og kompetenceudvikling (Pedersen, 2011).

5.3. Udfordringer ved livslang læring og personlighedens erosion i et præstationsbaseret samfund med dets sociale implikationer

Unge i 9. klasse konfronteres med disse paradigmeskift gennem eksplicitte faglige krav, som er en del af et klart defineret og struktureret uddannelsessystem. Dette system kræver konstant præstation og tilpasning fra eleverne, hvilket afspejler de konkurrenceprægede, fleksible arbejdsmarkeder, som den amerikanske sociolog Richard Sennett beskriver. Han observerer en væsentlig bevægelse væk fra langtidsholdbare ansættelser til et arbejdsmiljø, der kræver løbende opdatering af færdigheder, hvilket fremmer en tilværelse, hvor evnen til konstant selvforbedring bliver central. Denne ændring kan føre til "*personlighedens nedsmeltning*", hvor individets selvopfattelse og professionelle sikkerhed udfordres (Sennett, 2007). Overvejelser om håndværksmæssighedens fremtid er også vigtige i denne nye struktur. Med en stigende vægt på fleksibilitet og nødvendigheden af løbende kompetenceudvikling kan traditionelle håndværksfærdigheder risikere at blive undervurderet eller forældede. Håndværkets krav om lang tids oplæring og dedikation kontrasteres skarpt mod nutidens krav om hurtig tilpasning og omstillingsparathed, hvilket kan føre til erosion af faglig dybde og tab af håndværksmæssig identitet (ibid.).

Michael Joseph Sandel, en amerikansk filosof, tilføjer sit perspektiv ved at kritiserer det meritokratiske systems dybtgående indflydelse i samfundet, hvor menneskers værd ofte vurderes på baggrund af deres præstationer i markedet. Sandel påpeger, at den udbredte tro på, at hårdt arbejde og regelfølge automatisk fører til social mobilitet, er en illusion, der bliver mere og mere urealistisk. Han kritiserer synet på succes som en retfærdig belønning for individets indsats og evner, mens fiasko betragtes som en moralsk mangel hos individet. Denne opfattelse fører ikke kun til økonomiske kløfter, men skaber også en kulturel kløft, hvor individers værdi måles og defineres efter deres økonomiske og professionelle succes. Sandel argumenterer for, at dette system er uretfærdigt og skadeligt for samfundets sammenhængskraft, idet det underminerer en fælles forståelse af det gode liv. Han fremhæver nødvendigheden af at genoverveje, hvilke kvaliteter vi værdsætter i vores samfund, herunder ansvarlighed, medmenneskelighed og kritisk tænkning, som ofte overses i en præstationsorienteret tilgang. Disse værdier er afgørende for at opretholde demokratiets helbred og samfundets moral (Sandel, 2021).

Disse tanker om samfundets uretfærdigheder og uligheder bliver specielt relevante, når man ser på uddannelsessystemet. For elever i 9. klasse kan disse eksplicitte faglige krav virke som barrierer, der cementerer eksisterende uligheder, snarere end at fremme fair muligheder og mobilitet. Et uddannelsessystem, der lover meritokrati, favoriserer ofte de ressourcestærke og forstærker følelsen af uretfærdighed og utilstrækkelighed blandt dem, der kæmper for at leve op til disse standarder. Denne udvikling markerer et paradigmeskifte i ansvar, hvor den moderne konkurrenceprægede tilgang kræver, at individer bliver selvansvarlige, træffer kloge livsvalg, og konstant opdaterer deres færdigheder (Pedersen, 2011). Disse udfordringer kræver, at elever i 9. klasse kan balancere mellem skolens krav og deres personlige samt sociale udvikling, afspejlende bredere samfundsmæssige dynamikker og krav til individet i det 21. århundrede.

I den moderne konkurrenceorienterede stat betragtes individer ud fra et nytteorienteret og nyttemaksimerende perspektiv, hvor deres evner og færdigheder værdsættes højt for deres potentiale til at forøge personlig succes. Dermed bliver individets egen nytte og kompetencer samt selvinteresse fremtrædende træk ved denne stats opfattelse af mennesket. Sådanne værdier er blevet stadig mere fremtrædende, som det ses i initiativer såsom indførelsen af standardiserede tests fra 1991, der sammenligner elevers faglige dygtighed internationalt, og de nationale test som regeringen introduceret i 2006, med henblik på at måle og forbedre skolernes faglige niveau (ibid.). Denne ændring i synet på hvad det vil sige at være menneske har ført til en transformation i undervisningsmetoder, hvilket øger kravene til elevernes præstationer og skaber et øget pres for at opnå bedre resultater end nogensinde før. Disse ændringer og deres konsekvenser for elevernes trivsel i skolen, vil blive uddybet i de følgende afsnit om konkurrence og dens daglige påvirkning af skolestress og elevers trivsel.

I takt med omdannelsen til en konkurrencepræget stat har vi oplevet en opblussen i brugen af evalueringer for at vurdere elevernes faglige præstationer, hvilket gør det muligt at rangorden dem i forhold til andre i deres aldersgruppe på tværs af nationen. Parallel med denne tendens, tog regeringen skridt til at revidere formålsparagraffen i folkeskoleloven, motiveret af en overbevisning om, at der i for lang tid er blevet tildelt utilstrækkelig opmærksomhed til faglig dygtighed og resultater:

“ (...) folkeskolen i en årrække har lagt for lidt vægt på faglighed og resultater.” (...) ”Det er vigtigt for at sikre, at Danmark fortsat er blandt de rigeste lande i Verden (...) ” (Uddannelsesudvalget, 2005, s. 1).

Dette skift i perspektiv havde til formål at fastholde Danmarks position som et af verdens mest velstående lande, hvilket førte til en justering af folkeskoleloven, som nu fremgår af LBK nr. 1195, dateret 30/11/2006:

“Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere ” (Bekendtgørelse af lov om folkeskolen, §1, stk. 1)

Genformuleringen resulterede derfor i en transformation, som fremhævede skolens ansvar overfor elevernes fremtidige uddannelsesmuligheder og deres motivation for fortsat læring. Dette skift kan også opfattes som en væsentlig ændring i synet på mennesket, idet en ensidig vægtning af personlig udvikling nu anses for utilstrækkelig. Tidligere lå der en betydelig vægt på bred personlig udvikling, hvilket var hovedsigtet med den oprindelige formulering i skolelovens §1 fra 1993. Pedersen betragter denne udvikling som et spejl på de værdier, som skolen stræber efter at indprente i eleverne. Han udtaler sig som følger om emnet:

“Han/hun får ikke tillagt nogen egen betydning, tildeles ikke nogen selvstændige dyder eller karaktertræk og udgør i det hele taget ikke grundlaget for en livsanskuelse. Til gengæld udgør personen her en tom skal, som det er faglighedens opgave at udfylde” (Pedersen, 2011, s. 192)

Pedersen fremhæver i sit udsagn, hvordan personer uden specifikke færdigheder ofte betragtes som ufuldstændige, indtil uddannelsessystemet har udrustet dem med nødvendig viden. Dette understreger en dybere forståelse af, at det i et konkurrencepræget samfund bliver det enkelte individs ansvar at erhverve de færdigheder og den indsigt, der er nødvendige for at blive anerkendt som et komplet menneske fra samfundets synspunkt. Dette synspunkt afspejler også klart de skift, som tidligere regeringer har implementeret med hensyn til skolens rolle og formål, og hvordan denne revolution har påvirket opfattelsen af individets ansvar for egen uddannelse.

Denne tendens har også ført til et skift i samfundets prioriteter, hvor den overordnede opfattelse nu er, at det er essentielt for individer at være produktive og bidrage til det fælles bedste. Dette understreger vigtigheden af faglig dygtighed som nøglen til at nå dette mål i skolen. En sådan skiftning er tydelig i implementeringen af diverse politikker, der fremmer arbejdsdeltagelse, såsom beskæftigelsesstrategier, aktiveringspolitikker, og uddannelsesreformer, der alle signalerer en æra domineret af konkurrencedrevne principper (ibid.). Disse politikker er designet til at dæmpe individets tendens til at trække sig fra arbejdsmarkedet, ved både at fjerne hindringer for beskæftigelse og at forstærke incitamenter til at tage del i arbejdslivet. Dette opnås ved at mindske barriererne for beskæftigelse og ved at sikre, at alle enten er i gang med arbejde eller er under uddannelse hertil, alt sammen mens der sker en stramning af opsynet med dette. På det kommunale niveau er der et særligt fokus på at fremme individets udvikling, med henblik på at forbedre deres personlige færdigheder og få dem til at anse arbejde eller uddannelse som en realistisk mulighed. Derfor er der en betydelig indsats for at oplyse folk om deres potentiale og anspore dem til at tage en aktiv del i arbejdsmarkedet eller uddannelsessystemet (ibid.).

Pedersen påpeger derfor, at målet for konkurrencestaten ikke er at udvikle velfærdsprogrammer eller indføre reformer. Det primære fokus er i stedet at forme et samfund, der motiverer de unge til hurtigt at færdiggøre deres uddannelser og tilegne sig evner inden for konkurrence, effektivitet og produktivitet. Dette sigter mod at gøre dem i stand til at levere værdifulde bidrag til fællesskabet:

“Fremkomsten af konkurrencestaten er den mest gennemgribende samfundsændring, der har fundet sted i de seneste tyve år. Vi taler om et helt nyt samfunds- og menneskesyn. Hvor velfærdsstaten ville skabe det gode, demokratiske menneske og samfund, ses mennesket i konkurrencestaten som ét styk arbejdskraft, der skal være produktiv, effektiv og til rådighed for arbejdsmarkedet (...) Det er et helt nyt fokus” (Pedersen i: Politiken, 18. februar, 2011, s. 1)

I den moderne samfundsstruktur, hvor konkurrence og økonomisk bidrag vægtes højt, er der et markant skift fra tidligere tiders fokus på at dyrke individer med demokratiske og sociale værdier. Nutidens ideal er en borger, der er effektiv og bidrager på arbejdsmarkedet. Visionen om et samfund, hvor unge i folkeskolen ikke står under konstant pres for at yde og overgå hinanden, synes fjernt i dette nye paradigme. I stedet opfordres de til hurtigt at træffe beslutninger om deres uddannelsesforløb for at maksimere den tid, de er aktive på arbejdsmarkedet, og dermed deres bidrag til samfundets økonomiske vækst. Dette skift i prioriteringer afspejler en grundlæggende ændring i, hvordan vi værdsætter individuelle bidrag og samfundets generelle velfærd.

5.4. Konkurrence og dens daglige påvirkning af skolestress og elevers trivsel

I det forudgående afsnit er det blevet klarlagt, at der har fundet en markant ændring i folkeskolens målsætning. Hvor målet tidligere var at udruste eleverne med de værdier, der er nødvendige for at agere som ansvarlige borgere i et demokrati, er fokus nu flyttet i retning af at forberede dem på at indtræde på arbejdsmarkedet. Elever i 9. klasse tilbringer en betydelig mængde af deres tid i skolen, hvilket understreger skolens betydning for deres personlige og sociale udvikling. Skolens prioriteringer og det indhold, der undervises i, spiller derfor en central rolle i at forme de unges fremtidige selvstændighed. Lara og Josefine der går i 9. klasse argumenterer for, hvordan præstationspresset manifesterer sig for dem i forhold til de faglige krav i skolen:

Lara: "Jeg bruger så meget tid på lektier og projekter, at det er helt vildt stressende. Der er altid et eller andet fag, der presser på, og lærerne forventer, at vi bare skal klare det hele perfekt." (Bilag 2, s. 13).

Josefine: "Det er virkelig hårdt at følge med i skolen nogle gange. Alle forventer, at du skal have gode karakterer, og det er som om, det er det eneste, der tæller. Det kan være mega svært at blive ved med at hænge i, når det hele bare handler om at præstere." (Bilag 2, s. 13).

Lara og Josefine giver os et indblik i de konkrete udfordringer, de oplever med de faglige krav i skolen. Deres beskrivelser reflekterer en skolekultur, der lægger vægt på præstation og resultater, hvilket er i tråd med skolens skiftende fokus fra dannelse til uddannelse for arbejdsmarkedet. Lara oplever en enorm mængde af skolearbejde, hvilket skaber stress. Hun beskriver, hvordan lærernes forventninger til at præstere perfekt i alle fag skaber et pres. Dette kunne tyde på, at der ikke kun er et krav om at opnå gode resultater, men også et implicit krav om at mestre alle aspekter af skolelivet uden fejl. Dette kan være særligt udfordrende, da det ikke efterlader meget plads til fejltagelser eller personlig udvikling på andre fronter. Josefine giver udtryk for en lignende oplevelse, hvor det synes, at den primære målestok for succes i skolen er høje karakterer. Hun nævner, at det kan være svært at "hænge i", når alt synes at dreje sig om faglig præstation. Dette antyder, at der kan være mangel på anerkendelse af andre vigtige kvaliteter og færdigheder, som eleverne udvikler, hvilket kan føre til en ensidig stress og pres.

Anders Petersen og Søren Christian Krogh (2021) fremlægger et synspunkt, hvor de hævder at stræben efter præstationer dominerer i det, de kalder for konkurrencestaten, og uddyber, hvordan denne konkurrencementalitet, som oprindeligt er kendt fra sportsverdenen, nu præger samtlige sfærer af vores liv. De påpeger, at mennesker generelt finder glæde i at opnå og præstere, men advarer om de negative konsekvenser, der kan opstå i et samfund, hvor præstationspres er altoverskyggende. Dette indebærer situationer, hvor byrden af at leve op til forventningerne overgår de belønninger, præstationer medfører, og hvor individets jagt på anerkendelse gennem overlegen præstation fremmer ulighed og skærper konkurrenceinstinkt i relationer mellem mennesker (ibid.). I den nuværende skolekontekst

hersker der en kultur, der vægter konkurrence og præstation højt. Denne indstilling fremhæver ideen om, at et "godt liv" for eleverne kun kan realiseres gennem succes på alle livets områder. Dette skaber et miljø, hvor fokus primært ligger på resultater, og hvor elevernes værdi ofte måles ud fra deres evne til at opnå disse præstationer:

***Lara:** "Altså, jeg føler helt klart et pres for at vælge en bestemt vej. Det kommer både fra mine forældre og lærerne. De snakker meget om gymnasiet som den bedste mulighed. Det får mig til at tænke, at hvis jeg ikke vælger gymnasiet, så er det ligesom om, jeg vælger forkert. Det påvirker mig, for jeg er faktisk i tvivl om, hvad jeg vil." (Bilag 2, s. 3).*

***Josefine:** "For mig er det pres der helt klart. Især fra min storebror, der gik direkte på gymnasiet og hele tiden snakker om, hvor vigtigt det er for fremtiden. Det lægger et pres på mig, fordi jeg ikke er sikker på, at gymnasiet er vejen for mig. Jeg tænker meget over det og prøver at finde ud af, hvad der passer bedst til mig, men det er svært med alt det pres." (Bilag 2, s. 4).*

Lara og Josefines udtalelser giver indsigt i, hvordan eksterne forventninger og pres fra familie og skole kan påvirke deres trivsel og beslutningsprocesser angående deres uddannelsesmæssige fremtid. Begge piger oplever et betydeligt pres for at træffe en bestemt uddannelsesmæssig beslutning, hvilket synes at stamme fra en kulturel og muligvis institutionel opfattelse af, at gymnasial uddannelse er den mest prestigefyldte eller "korrekte" vej. I samfundet hersker der derfor en opfattelse af, at fremragende faglige resultater i skolen er nøglen til et succesfuldt og tilfredsstillende liv. Denne opfattelse medfører en antagelse om, at et liv, der er præget af middelmådige præstationer, kun vil føre til middelmådige resultater, hvilket anses for at være utilstrækkeligt i et samfund, der værdsætter konkurrencen højt.

Petersen og Krogh (2021) har fremhævet, at den måde, hvorpå vi præsterer i vores uddannelsesliv, fungerer som et barometer for vores succes i livet generelt. Dette betyder, at de karakterer vi opnår i folkeskolen, på gymnasiet og i videre uddannelse bliver afgørende for vores fremtidige muligheder og vores velvære. I et samfund præget af konkurrence bliver det især tydeligt, hvor de unge, som stadig er

i færd med at forme deres identitet og personlighed, føler et større pres. Dette gør dem ekstra følsomme overfor de krav og forventninger, som samfundet stiller. Skolesystemet spiller derfor en kritisk rolle i at hjælpe de unge med at navigere gennem disse udfordringer, ved enten at mildne eller forstærke effekten af dette præstationspres. Dette er særligt vigtigt, da det i stigende omfang er gennem uddannelse, at man erhverver sig de nødvendige færdigheder og kompetencer, som vil tjene en resten af livet (ibid.). I en verden præget af konkurrence, er der uendelige muligheder for dem, der formår at yde tilstrækkeligt. Dette betyder, at hvis eleverne ikke opnår deres drømme, ligger ansvaret hos dem selv for ikke at have justeret deres præstationer tilstrækkeligt til at opfylde deres ambitioner.

Eleverne er pålagt at tage del i de konkurrencer, som regeringen foreskriver, gennem de nationale prøver i skolesystemet. Disse prøver skaber en konkurrence mellem eleverne, hvilket Petersen og Krogh (2021) identificerer som et kritisk punkt i præstationskulturen, der potentielt kan føre til mistro hos nogle. Ved disse evalueringer får eleverne mulighed for ikke blot at måle deres egne resultater op imod klassekammeraterne, men også at vurdere deres præstationer i forhold til elever på samme klassetrin over hele landet. Emilie, deler sine tanker om dette:

***Emilie:** “Folk sammenligner karakterer, og hvem der er venner med hvem. Det er et pres, fordi man altid vil prøve at matche eller være bedre end de andre. Nogle gange gør det mig usikker, især hvis jeg ikke klarer mig så godt som jeg håbede (...).” (Bilag 2, s. 17).*

Emilie fremhæver den udbredte præstationskultur, blandt eleverne i 9. klasse, hvor faglige resultater bliver en målestok for hendes værd og succes. Dette skaber et miljø, hvor eleverne konstant sammenligner sig med hinanden fagligt. Det understreger, hvordan denne præstationskultur kan føre til et konkurrencepres. Eleverne stræber efter at matche, og overgå deres kammeraters faglige præstationer, hvilket kan ses som en manifestation af et dybereliggende ønske om anerkendelse og tilhørsforhold, som er fundamentale menneskelige behov. I en rapport offentliggjort af Dansk Center for Undervisningsmiljø i 2017, fremhæves det, at der blandt elever kan forekomme en opfattelse af

hinanden mere i retning af at være konkurrenter i et konkurrencepræget miljø end at være kammerater i klassen (Dansk Center for Undervisningsmiljø, 2017).

Mens der findes betydelige udfordringer og pres forbundet med præstationskulturen i skolerne, så er det også vigtigt at anerkende, at denne kultur ikke nødvendigvis er entydigt negativ. Den kan faktisk også motivere eleverne og hjælpe dem med at udvikle vigtige færdigheder og ambitioner. Dette perspektiv fra Jasmin og Mona der også går i 9. klasse, kan medvirke til en mere differentieret indsigt af dynamikkerne i skolemiljøet:

***Jasmin:** “Når man stræber efter høje præstationer, så lærer man virkelig meget undervejs. Man bliver bedre til at løse problemer, tænke kreativt og arbejde sammen med andre. Det er sådan noget, man kan bruge resten af sit liv, uanset hvad man vælger at gøre” (Bilag 2, s. 27).*

***Mona:** “Jeg tror også, at når man sætter sig høje mål og arbejder hårdt for dem, så åbner det døre for flere muligheder. Det kan være alt fra at komme ind på en god gymnasie og efter at komme ind på det universitet man ønsker.” (Bilag 2, s. 27).*

Mona og Jasmins udtalelser viser, hvordan de begge ser positive aspekter ved at stræbe efter høje præstationer. Jasmin taler om, at denne stræben fører til en læreproces, hvor man udvikler problemløsningsevner, kreativ tænkning og evnen til at samarbejde, færdigheder, der er værdifulde livet igennem. Dette viser, at præstationskulturen kan fremme personlig udvikling og forberede eleverne på fremtidige udfordringer. Mona understreger også fordelene ved høje ambitioner, idet hun påpeger, at det at arbejde hårdt mod høje mål kan skabe nye muligheder, som for eksempel adgang til bedre uddannelsesinstitutioner. Hendes synspunkt antyder, at præstationskulturen kan være en drivkraft for faglig og professionel succes. Sammenholdt med baggrundsinformationen fra Dansk Center for Undervisningsmiljø (2017) om den rådende konkurrencekultur, giver udtalelserne fra Mona og Jasmin en dybere indsigt i, hvordan eleverne ikke kun ser hinanden som konkurrenter, men også erkender de muligheder, som et konkurrencepræget miljø kan tilbyde. Dette bidrager til en mere balanceret

opfattelse af præstationskulturen i skolerne, hvor de både kan være en kilde til stress og pres, men også et miljø, der kan fostre udvikling og åbne døre for fremtiden for nogle unge.

Selvom Jasmin og Mona har fremhævet de personlige gevinster ved at stræbe efter høje præstationer, er det vigtigt at anerkende, hvordan denne stræben er indlejret i, og til dels drevet af, de bredere strukturelle rammer i skolesystemet. Den præstationskultur, som de oplever, er ikke kun et resultat af individuelle ambitioner, men er også kraftigt påvirket af skolens formelle krav og evalueringssystemer. I skolens hverdag er præstationskulturen blevet et fast element, især med indføringen af de nationale prøver og terminsprøver, hvilket former skolens miljø betydeligt. Dette skaber et imperativ for eleverne i 9. klasse, som finder, at succes ikke blot handler om at vedligeholde en høj standard af præstationer, men snarere en nødvendighed for at sikre sig de bedste muligheder fremadrettet. Muligheden for en dag, hvor man ikke er på toppen, synes ikke eksisterende. Emilie og Lara deler deres oplevelser:

Lara: "Jeg føler også et pres, men det er mest fra skolen. Lærerne snakker hele tiden om, hvor vigtigt det er at få gode karakterer for at komme ind på de uddannelser, vi ønsker. En gang blev jeg så stresset over en prøve, at jeg næsten ikke kunne sove natten før. Det viser bare, hvor meget det påvirker mig."

(Bilag 2, s. 5).

Emilie: "Jeg føler også, at jeg fokuserer mere på at "spille spillet", at finde ud af, hvad lærerne vil have, og så give dem det, selvom det ikke nødvendigvis betyder, at jeg lærer stoffet på den bedste måde.

Det kan være ting som at bruge bestemte nøgleord eller sørge for, at mine opgaver ser ud på en bestemt måde, selvom jeg ikke føler, det hjælper mig med at forstå stoffet bedre." (Bilag 2, s. 6).

Laras og Emilies udtalelser giver et indblik i de psykologiske og uddannelsesmæssige konsekvenser af præstationskulturen i skolesystemet. Begge piger oplever et signifikant pres, som primært udspringer fra skolens miljø og de krav, lærerne stiller. Deres erfaringer belyser vigtige aspekter af, hvordan præstationspresset kan påvirke eleverne, både i forhold til deres mentale velbefindende og deres

læringsprocesser i skolen. Petersen og Krogh (2021) har identificeret en vedvarende oplevelse af pres blandt unge mennesker, som skyldes en konstant vurdering af deres præstationer. Dette pres opstår ikke kun i forbindelse med eksaminer og afleveringer, men også i det daglige skolearbejde, hvor deres engagement og deltagelse i klassen vurderes. Følelsen af at skulle leve op til konstante forventninger kan udvikle sig til en indre følelse af tvang, hvilket kan have negative konsekvenser for de unges trivsel. Denne konstante vurdering kan således være en væsentlig faktor, der bidrager til mistrivsel blandt unge (ibid.). Mandatet knytter sig tæt til de ugunstige udfald, som opstår, når præstationsniveauet halter, herunder forsinkelser, svage karakterer, hvilket kan medføre en følelse af nedsat selvagtelse hos visse elever. Dette kan manifestere sig i situationer, hvor eleverne i 9. klasse oplever at blive overset eller valgt fra i samarbejdsprojekter. Om dette argumenterer Mona for:

Mona: "Når der er så meget fokus på karakterer og præstationer, kan det virke som om, de, der ikke klarer sig lige så godt, bliver set ned på. Jeg har set folk blive holdt ude fra gruppearbejde eller ikke blive inviteret til lektiegrupper, fordi de andre tror, de ikke kan bidrage med noget." (Bilag 2, s. 19).

Der fremhæves altså et væsentligt problem i uddannelsessystemet, hvor en overvægtig fokus på karakterer og præstationer kan skabe et ekskluderende miljø. Mona påpeger, hvordan dette fokus ikke kun påvirker den faglige vurdering af elever, men også deres sociale integration og selvværd. Hun observerer også, at elever, der ikke præsterer på samme niveau som deres jævnaldrende, risikerer at blive marginaliseret, i de faglige henseende. De kan blive udelukket fra gruppearbejder og lektiegrupper, fordi deres jævnaldrende antager, at de ikke vil kunne bidrage værdifuldt. Ifølge Petersen og Krogh (2021) møder børn og unge i det moderne samfund konstante udfordringer relateret til deres præstationer, både fagligt og socialt. Dette kan resultere i en række negative konsekvenser, hvis de ikke opfylder de stillede forventninger. Disse konsekvenser kan variere fra at modtage lavere karakterer, hvilket potentielt kan begrænse deres fremtidige muligheder, til at føle sig udstødt fra sociale grupper i skolemiljøet (ibid.).

Unge mennesker befinder sig i en konstant kamp for at vedligeholde deres status og accept i deres uddannelsesmæssige liv. Deres faglige rolle er ikke permanent, men er i stedet genstand for løbende forhandling. De befinder sig i et konkurrencepræget miljø, hvor deres eksplicite præstationer i skolen bliver målestokken for deres succes. Samfundets institutioner, herunder uddannelsessystemet, spiller en afgørende rolle i at indprente denne konkurrencekultur i unge mennesker. Dette kommer til udtryk igennem forskellige vurderingsmekanismer, såsom vurderinger af uddannelsesparathed, hvor eleverne vurderes ud fra deres evne til at mestre faglige færdigheder, nødvendige for deres fremtidige uddannelsesforløb. Denne proces bekræfter og forstærker den konkurrenceprægede natur, som eleverne navigerer i, og understreger vigtigheden af at præstere for at opnå anerkendelse og succes i samfundet (ibid.). Lara, udtrykker dette ved at beskrive følelsen af tilfredsstillelse og stolthed over at blive anerkendt som uddannelsesparat:

Lara: "Altså, når man stræber efter at gøre sit bedste, så føler man sig virkelig godt tilpas, ikke? Det er som om, man får den her følelse af at være stolt af sig selv, når man klarer noget svært eller opnår gode resultater. Det kan virkelig give en boost til ens selvtillid. f.eks. når man har fået af vide at man er uddannelsesparat så bliver man virkelig glad." (Bilag 2, s. 26).

Laras refleksioner giver en dybdegående indsigt i de personlige og psykologiske udfordringer, som unge mennesker kan opleve inden for rammerne af et konkurrencepræget uddannelsessystem. Hendes erfaringer og følelser skitserer en verden, hvor anerkendelse og succes ikke kun fungerer som eksterne mål, men også spiller en afgørende rolle i udviklingen af individets selvidentitet og selvopfattelse. Lara beskriver, hvordan bestræbelsen på at yde sit bedste og opnå gode resultater ikke blot er et spørgsmål om faglig præstation, men også om personlig tilfredsstillelse og stolthed. Dette understreger en universel trang til at overgå egne forventninger og opnå anerkendelse fra omverdenen. Den konkurrenceprægede natur af uddannelsessystemet, hvor elevernes præstationer og færdigheder konstant måles og evalueres, forstærker denne motivation. Laras oplevelse med at blive vurderet som "uddannelsesparat" illustrerer, hvordan ekstern validering kan virke som en kraftfuld bekræftelse af en

elevs evner og hårdt arbejde. Denne validering er ikke kun et symbol på faglig kompetence, men tjener også til at styrke selvtillid og styrke den enkeltes selvbillede.

Desuden fremstår præstationspresset som en drivkraft for personlig udvikling. Unge, der arbejder hårdt for at opnå deres mål i et konkurrencepræget miljø, udvikler ofte færdigheder som vedholdenhed og selvstyring. Disse færdigheder er værdifulde ikke blot i faglige sammenhænge, men også i personlige og professionelle aspekter af livet. I et samfund, hvor præstationer ofte måles og vurderes, kan den positive feedback, som følger med succes, også spille en kritisk rolle i at forme unge menneskers opfattelse af, hvad de kan opnå. Når unge som Lara oplever succes og anerkendelse, kan det inspirere dem til yderligere at sætte sig mål og stræbe efter at realisere deres fulde potentiale.

Denne dynamik bliver yderligere nuanceret af ændringer i den måde, uddannelsesparathedens vurderes og formidles på. Fra den 1. oktober indførte Børne- og Ungdomsministeriet i 2022 nye terminologier, der erstattede den tidligere brugte term "*ikke-uddannelsesparat*" med formuleringer, der åbner op for flere uddannelsesveje (Børne- og Ungdomsministeriet, 2022). Dette skift i perspektiv markerer en vigtig udvikling i tilgangen til uddannelsesevaluering, som anerkender mangfoldigheden af elevernes evner og potentiale for forskellige karriereveje. Det pålægger elever som Lara at reflektere over disse evalueringer og bruge dem som et springbræt til at navigere deres fremtidige uddannelses- og karrieremuligheder.

Fra Laras oplevelser, hvor anerkendelse og succes både motiverer og fremmer personlig udvikling, ser vi et skolesystem, der vægter præstationer højt. Denne vægtning af præstationer og den positive indvirkning af anerkendelse af elevernes indsats skaber en solid forbindelse til de seneste ændringer i uddannelsesvurderingen. I det moderne skolesystem stilles der høje krav til elevernes selvstændighed og evne til at navigere i deres uddannelsesforløb. For elever i 9. klasse bliver det essentielt at tage ansvar for egen læring og de udfordringer, der følger med. Dette indebærer en forventning om, at de kontinuerligt arbejder på at forbedre sig selv, både fagligt og socialt, for at skille sig ud og blive bemærket positivt. At stræbe efter at overgå sine klassekammerater i alle aspekter af skolelivet bliver den nye standard, og det at undlade at stræbe efter topresultater, i skolens faglige rum betragtes som at

falde udenfor normen. Man forventes at vise et billede af kompetence og selvsikkerhed. Om dette fortæller Mona:

***Mona:** "Jeg lægger mest pres på mig selv. Jeg har altid villet være den bedste version af mig selv, så når jeg ikke får de karakterer, jeg stræber efter, bliver jeg skuffet. For eksempel, da vi havde en stor opgave i historie, og jeg kun fik et 7-tal, selvom jeg havde arbejdet hårdt. Det påvirkede mig ved, at jeg begyndte at tvivle på mig selv og mine evner." (Bilag 2, s. 4).*

Monas oplevelse illustrerer det intense pres, eleverne ofte kan ligge på sig selv for at opnå faglig succes i skolen. Dette pres er ikke kun eksternt påført fra forældre, lærere eller det samfundsmæssige system, men er også internt drevet. Monas stræben efter at være "*den bedste version af mig selv*" afspejler en stærk indre drivkraft, men også en tendens til at måle sit værd og succes i stringente, ofte uopnåelige standarder. Ligeledes viser Monas skuffelse over at modtage et 7 tal, selv efter hårdt arbejde, en vigtig udfordring ved det nuværende uddannelsessystem. Systemet kan indirekte fremme en "*alt eller intet*" tilgang til læring, hvor alt under det bedste resultat kan føles som en fiasko, selvom det repræsenterer et godt præstationsniveau. Petersen og Krogh (2021) fremhæver, at der i det nuværende samfunds paradigme, hvor der lægges enorm vægt på individuelle bedrifter, ekspertise og triumfer, opstår en trussel for dem, der ikke når op på disse idealiserede standarder. Dette scenario skaber et miljø, hvor unge mennesker kan anse middelmådighed eller gennemsnitlige resultater i uddannelsesinstitutioner som et symbol på fiasko. Denne opfattelse er til trods for, at sådanne præstationer ofte ligger inden for de forventninger og tilfredshedsniveauer, som undervisere har resultere i en indsnævrede forståelse af, hvad der betragtes som normalt, i en forøget fare for at føle sig ekskluderet (ibid.). Konsekvensen er, at den generelle opfattelse skifter, og det bliver de exceptionelle eksplicite præstationer som eleverne i 9. klasse udfører, der værdsættes og anerkendes højest i skolen. Dette skyldes en tendens til, at anerkendelse og succes i samfundet oftest er reserveret af dem, der ikke blot når, men overstiger det gennemsnitlige niveau og adskiller sig fra mængden.

5.5. Delkonklusion

I analysen af skiftet fra velfærdsstatens skole til konkurrencestatens skole er det tydeligt, at skolens funktion og formål har ændret sig betydeligt. Tidligere værdier som bred dannelse og personlig udvikling er blevet erstattet af en fremhævet vægt på præstation, konkurrence og individuel ansvarlighed, hvilket afspejler en samfundsmæssig forskydning mod økonomisk effektivitet. Denne transformation har omdannet skolen til en forberedelsesarena for arbejdsmarkedet frem for et sted for bred personlig vækst. I denne nye skolekontekst forventes eleverne konstant at stræbe efter at overgå sig selv og andre. De eksplicite krav omfatter ofte detaljerede læringsmål, hyppige standardiserede tests og en forventning om høje karakterer, som er synlige i de nationale test og prøver, der stiller skarpe krav til både faglig dygtighed og tidshåndtering. Disse præstationsindikatorer kan skabe et miljø, hvor eleverne føler sig pressede til ikke blot at opnå, men konstant at overgå målestokke og klassekammerater. Selvom dette skift har svækket skolens rolle i den holistiske personlige udvikling, har det også medført positive ændringer. Det øgede fokus på præstationer har motiveret nogle elever til at forbedre deres faglige kompetencer og har styrket deres evne til selvstyring og selvdisciplin, som er afgørende for at navigere i en stadig mere kompleks verden. Samtidig kan det øgede præstationspres medføre betydelige psykologiske byrder, herunder stress og angst, hvilket kan påvirke elevernes generelle velbefindende og engagement i skolen. Den konkurrenceprægede atmosfære kan både være en kilde til isolation og en drivkraft for personlig og faglig vækst, hvilket rejser spørgsmål om, hvordan uddannelsessystemet bedst kan balancere mellem at fremme præstation og opretholde elevernes trivsel?

2. Hvordan opfatter elever i 9. klasse de implicitte forventninger og krav i det nuværende skolesystem, og hvordan påvirker disse deres selvopfattelse?

I vores analyse af, hvordan elever i 9. klasse oplever præstationspresset inden for det uddannelsesmæssige landskab, væver vi sammen en række teoretiske perspektiver for dybtgående at forstå de krav og den kultur, de unge navigerer i, herunder de konstante implicitte krav om præstation. Fra Anders Petersens indsigt i præstationssamfundets dybdegående effekt på individets psyke til Hartmut Rosas diskussion om social acceleration, integrerer vi disse teorier for at afkode de nuancerede måder, hvorpå disse bredere samfundsmæssige tendenser manifesterer sig i de unges liv. Derudover trækker vi på Axel Honneths anerkendelsesteori for at belyse, hvordan manglen på anerkendelse kan påvirke elevernes selvopfattelse og sociale relationer inden for skolens rammer. Endelig anvender vi Alain Ehrenbergs koncept om det udmattede selv for at forstå, hvordan det vedvarende pres for selvrealisering og præstation kan lede til mental udmattelse og forstærke oplevelsen af stress og angst blandt eleverne. For at afslutte denne del, vil vi opsummere med en delkonklusion.

5.6. Skjulte forventninger i uddannelsessystemet

I dagens verden lever vi i et samfund, hvor præstationer vægtes højt, og dette skaber et miljø, hvor unge mennesker føler sig nødsaget til løbende at forbedre sig. Anders Petersen (2016) påpeger, at dette fokus på præstation er en direkte konsekvens af, hvordan konkurrencecentrerede idealer har formet samfundet. Disse idealer har fundet vej ind i skolesystemet og andre uddannelsesmæssige rammer, hvilket betyder, at børn og unge fra en tidlig alder møder et miljø, hvor der stilles høje krav til dem og forventes meget. De lærer at navigere i et presfyldt landskab, hvor der stilles krav om at håndtere stress, forventninger og høje ambitioner, hvilket har en direkte indvirkning på deres velbefindende og mentale sundhed. Som følge heraf observerer vi en stigende tendens til, at unge i 9. klasse kæmper med stress, angst og depressive tilstande, hvilket delvis kan skyldes det påkrævede fokus på effektivitet, produktivitet og konkurrenceevne samt sociale færdigheder, for at sikre sig en plads på arbejdsmarkedet. Denne udvikling kan medføre en forøgelse af mental mistrivsel, som Josefine argumentere for:

Josefine: "Det gør en usikker, når man tænker på, om man er dygtig nok, om man er smart nok, om nogen nogensinde vil være forelsket i en, om man træner tilstrækkeligt, om man ser godt ud på sociale medier, om folk synes om en, og hvad man kan gøre for at folk skal kunne lide en. Man begynder at tvivle på, om man overhovedet har det, der skal til. Man stræber efter at gøre alt perfekt, men det er svært at leve op til det. Det føles som om, man hele tiden skal leve op til noget i det samfund." (Bilag 2, s. 1).

Josefines oplevelse understreger og personliggør disse observationer. Hun udtrykker en gennemgribende usikkerhed, der er knyttet til konstant at skulle vurdere sig selv i forhold til ekstremt høje og ofte uopnåelige standarder. Hun taler om frygten for ikke at være "dygtig nok" eller "smart nok," og om bekymringerne om, hvorvidt andre vil finde hende attraktiv eller værd at være sammen med. Denne konstante selvbevidsthed og tvivl om egen værdi er symptomer på et dybere problem som frygten for ikke at leve op til samfundets omfattende forventninger om skønhed, præstation, og popularitet. Josefine beskriver også, hvordan hun stræber efter perfektion, et pres der ofte føles uoverkommeligt og overvældende. Jasmin illustrerer en anden tilgang til de sociale og præstationsrelaterede krav, som mange unge kan opleve:

Jasmin: "Jeg er nok lidt anderledes. Jeg føler ikke så meget det der pres for at være socialt aktiv. Jeg har en lille gruppe venner, og det passer mig fint." (Bilag 2, s. 14).

I modsætning til Josefine, som føler sig presset til konstant at præstere og være socialt anerkendt, har Jasmin fundet trøst i en mindre, mere intim vennekreds. Hendes erfaring antyder, at det ikke er nødvendigt for alle unge at efterstræbe bred social anerkendelse for at føle sig tilfredse og trygge, hvilket peger på vigtigheden af personlig tilpasning til det omkringliggende pres.

Dette konstante pres som Josefine oplever, for at præstere i alle aspekter af livet, både fagligt, socialt og fysisk, kan føre til mentale og følelsesmæssige konsekvenser, såsom stress, angst og depressive tilstande. Denne situation er illustreret ved den stigende tendens til, at unge som Josefine kæmper med disse tilstande, hvilket delvist kan skyldes et påkrævet fokus på effektivitet, produktivitet, og konkurrenceevne samt sociale færdigheder, der ofte kræves for at sikre en plads på arbejdsmarkedet. Hendes erfaringer illustrerer ikke kun det personlige pres, hun føler, men også hvordan samfundets forventninger om konstant tilgængelighed og synlighed på sociale platforme forstærker hendes bekymringer. Dette varierer meget fra person til person, hvilket antyder, at mens nogle kan navigere i disse udfordringer med mindre vanskeligheder, kan andre føle sig overvældede og i sidste ende opleve alvorlig mistrivsel. De sociale forventninger, hun oplever, er ikke kun begrænset til hendes faglige præstationer, men også til hendes personlige og sociale liv, hvor hun konstant måles og vurderes af hendes jævnaldrende og samfundet som helhed. Ifølge Petersen og Krogh (2021) kan dette miljø desuden føre til social udelukkelse på digitale platforme, hvor unge kan opleve et tab af popularitet, som afspejles i færre likes og følgere, eller endog en direkte udelukkelse fra vennekredse online. Disse faktorer bidrager til den eksisterende usikkerhed og mistrivsel blandt unge, og understreger de dybere sociale dynamikker, der præger deres hverdag i et samfund, hvor præstation og anerkendelse er central (ibid.).

Anders Petersen (2016) bidrager til denne diskussion med et perspektiv, der ser depression som en næsten uundgåelig følge af det moderne livs krav og forventninger. Depression kan generelt defineres som en psykisk lidelse karakteriseret ved vedvarende tristhed, tab af interesse i aktiviteter og en manglende evne til at udføre daglige aktiviteter i mindst to uger. Alain Ehrenberg, en fransk sociolog, beskriver depression som en udmattelse af kontinuerlig selvrepræsentation og et symptom på individets kamp for selvrealisering i et samfund, der overvælder med valg og krav om performance (Ehrenberg, 2010). I de kommende afsnit vil vi komme nærmere ind på Ehrenbergs teori om depression og dens relevans for forståelsen af dette komplekse fænomen.

Dette perspektiv understøtter de bekymringer, som Josefine udtrykker, og placerer det inden for en bredere sociokulturel og psykologisk ramme. Hendes kamp med stress, angst og usikkerhed spejler den universelle udfordring, som Petersen og Ehrenberg beskriver, når det gælder om at navigere i et

samfund, hvor den konstante stræben efter succes og anerkendelse kan have dybtgående konsekvenser for det enkelte individs mentale sundhed.

Josefines oplevelser med at jonglere skolearbejde, sociale medier, personlige forhold og selvbillede afspejler den kompleksitet og det pres, der følger med at vokse op i en verden, hvor alt skal måles og vurderes. Hun fortæller om et samfund, hvor frygten for ikke at leve op til disse standarder fører til en konstant usikkerhed om hendes egne evner, værdier og fremtidsudsigter. Dette er i tråd med Petersens og Ehrenbergs observationer om, hvordan det nuværende samfundsmæssige klima har gjort depression til en næsten normal del af den menneskelige erfaring. Videre uddyber Lara og Mona, hvordan de aktuelle sociale normer inden for uddannelsessystemet bidrager til en forringelse af deres psykiske velbefindende:

***Lara:** “Jeg prøver at ignorere det pres og bare gå i det, jeg selv kan lide. Men jeg kan mærke, hvordan folk kigger og dømmer baseret på, hvad man har på. Det kan gøre mig usikker, selvom jeg prøver at stå ved mig selv”. (Bilag 2, s. 14).*

***Mona:** “Alle de populære piger går i det samme tøj, og det virker som om, man skal have de rigtige mærker for at blive accepteret. Det kan være mega stressende, fordi man hele tiden tænker over, hvad man har på” (Bilag 2, s. 14).*

Lara og Monas erfaringer giver et indblik i, hvordan sociale normer og forventninger i ungdomsmiljøet kan påvirke elevernes psykiske helbred. De beskriver en følelse af konstant pres for at leve op til specifikke sociale standarder, som ikke kun belaster deres mentale velvære, men også underminerer deres selvværd. Pigerne taler direkte om, hvordan det konstante pres for at følge gruppenormer og den uophørlige sammenligning med andre i forhold til deres udseende er udmattende og skadeligt, især på dage, hvor de føler sig utilstrækkelige. Dette understreger, at præstationspresset ikke kun er en ekstern udfordring, men også bliver en intern kamp, hvor individets egen opfattelse og selvværd er på spil.

Indsigten i det nuværende skolemiljø, hvor succes er synonymt med præstationer, afslører det markante pres, elever i 9. klasse kan stå overfor. Kombinationen af høje sociale forventninger og et strikt normsystem kan bidrage til en øget risiko for psykisk mistrivsel eller udfordringer med mental sundhed blandt disse unge. I et samfund, der prioriterer præstation over individuel trivsel, kan nogle unge stå over for risikoen for at udvikle psykiske lidelser, mens dem, der allerede kæmper, kan opleve en forværring af deres tilstand. Forbindelsen mellem samfundets præstationskrav og unges mentale sundhed fremhæver de dybtgående konsekvenser, som de implicitte sociale forventninger kan have for 9. klasserne.

Yderligere bekræftes denne tendens af Sundhedsstyrelsens rapporter om sundhedsprofiler, der indikerer, at unge i alderen 16 til 24 år siden 2013 har rapporteret det højeste stressniveau sammenlignet med andre aldersgrupper (Sundhedsstyrelsen, 2022). Dette understreger de udfordringer, unge møder i et samfund, der højt værdsætter konkurrence, allerede fra folkeskolen. Petersen (2016) fremhæver, at arbejdsmarkedets krav ofte reflekterer disse præstationsidealer, som ikke aftager med alderen. Desuden er unge under pres for at præstere på tværs af livets forskellige arenaer, herunder i hjemmet, i fritidsaktiviteter og på sociale medier, hvilket stiller krav om ikke blot at være fagligt kompetent, men også underholdende, trendbevidst, og populær på digitale platforme (Børns Vilkår, 2020b). Denne komplekse dynamik mellem samfundets præstationskrav og unges mentale velvære i skolen understreger behovet for en dybere forståelse og håndtering af de psykologiske effekter af disse sociale forventninger. Denne kompleksitet vil blive yderligere uddybet i det kommende afsnit.

5.7. Skolens hastigheds- og præstationskrav

Hartmut Rosa udbygger synspunkterne fra Pedersen og Petersen ved at påpege, at det moderne samfunds betoning på konkurrence og stræben efter succes uundgåeligt fører til et betydeligt pres på unge mennesker. Rosa tager dette argument et skridt videre ved at karakterisere samfundet som værende defineret af dets hastighed, hvilket resulterer i, at et voksende antal unge føler sig marginaliserede. Ifølge Rosa er det moderne liv præget af en omfattende hastighed i sociale forandringer, som han betegner som social acceleration, hvilket næsten påvirker "*alle aspekter*" af

tilværelsen (Rosa, 2014). Denne hurtige takt i samfundet presser de unge til konstant at tilpasse sig og optimere deres tidsforbrug for at kunne imødekomme de fremsatte krav på forskellige livsarenaer. Dette pres og den nødvendige konstante tilpasning resonerer dybt med Emilie og Laras erfaringer:

Emilie: *"Det føles som om, jeg aldrig kan slappe af, fordi der altid er et eller andet, jeg skal være god til. Sociale medier gør det ikke nemmere, for man skal hele tiden vise sig frem og være perfekt. Når jeg ikke lever op til forventningerne, både dem jeg sætter for mig selv og dem andre har til mig, rammer det virkelig hårdt. Det påvirker helt klart, hvordan jeg ser på mig selv og mine venner."* (Bilag 2, s. 24).

Lara: *"Jeg prøver at hænge ud med vennerne og være social, men det kan være svært, fordi jeg føler, at jeg hele tiden skal gøre mere for at passe ind. Jeg bruger apps på min telefon til at planlægge, hvornår jeg skal være sammen med venner og hvornår jeg har tid til mig selv."* (Bilag 2, s. 25).

Emilie beskriver en dybtfølt angst for konstant at skulle præstere og møde de uudtalte, men tydelige sociale forventninger, hvilket resulterer i en vedvarende følelse af, at hun aldrig kan slappe af. Hun fremhæver især, hvordan sociale medier forstærker dette pres ved at kræve en evig præsentation af en fejlfri facade, hvilket forværrer hendes stress og selvopfattelse. Denne konstante kamp for at leve op til både selvopstillede og andres forventninger slår hårdt ned på hendes selvværd og påvirker hendes relationer med vennerne negativt. På lignende vis kæmper Lara med at balancere sit behov for socialt samvær og personlig tid. Hun anvender apps til nøje at planlægge sit sociale liv og tid til selvomsorg, men føler stadig, at hun skal gøre mere for at passe ind og imødekomme de forventninger, hendes omgivelser stiller. Denne konstante jagt på at opfylde både faglige og sociale krav kan føre til vedvarende stress og en følelse af aldrig at være tilstrækkelig, hvilket afspejler en dyb, fælles følelse af utilstrækkelighed blandt dem. Ifølge Rosa (2014), medfører social acceleration en markant forandring i, hvordan unge oplever tid og forventninger. Reduktionen af nuets varighed og en nedsat evne til at regne med fremtidige erfaringer presser de unge til at optimere hvert eneste øjeblik for at leve op til de

mange krav fra forskellige aspekter af livet. For at holde trit med en verden, der ændrer sig lynhurtigt både teknologisk og socialt, bliver de nødt til at øge deres produktivitet. Samfundets og kulturens høje vægt på præstation tvinger dem til hurtigt at kunne skifte retning og tilpasse sig, hvad enten det drejer sig om deres fysiske tilstedeværelse eller deres digitale identitet på sociale medier (ibid.).

Emilie og Laras erfaringer illustrerer direkte konsekvenserne af dette accelererede tempo. De beskriver et liv, hvor der konstant er behov for at yde maksimalt, både i skolen og på sociale platforme, uden egentlig nogensinde at føle, at der er tid nok. Emilie taler om det pres, der følger med konstant at skulle leve op til både egne og andres forventninger, hvilket skaber en følelse af aldrig at kunne slappe af. Dette er en direkte konsekvens af det, Rosa beskriver som en sammentrækning af nuet, en følelse af, at tiden flyver af sted, mens kravene blot stiger. Lara forsøger at modstå dette pres ved bevidst at planlægge tid til afslapning og samvær med venner, men selv denne tid føles belastet af en bevidsthed om, at der altid er mere, der "*burde*" gøres. Dette er et klart eksempel på, hvordan den sociale acceleration påvirker de unges evne til at være til stede i nuet uden at bekymre sig om den næste opgave eller det næste krav, der venter.

Ligeledes påpeger Rosa, at uddannelsessystemet er blevet præget af en stadig stigning i hastighed og pres på de unge til at yde. Dette viser sig gennem forventninger om, at børn starter deres skolegang som seksårige og fuldfører deres uddannelser indenfor de fastsatte tidsrammer, med en umiddelbar forventning om, at de snarest muligt kommer i beskæftigelse, så de kan bidrage til fællesskabet (Rosa, 2014). Ud over trykket fra uddannelsessystemets hastighed, oplever de unge også pres fra en hurtigt skiftende social kontekst, som kræver, at de udvikler og demonstrerer sociale færdigheder. Ifølge Rosa forventes det, at de engagerer sig i aktiviteter uden for skolen, tilbringer tid med venner, er aktive og synlige på sociale medier, og frem for alt producerer indhold, der fremstiller dem selv i et flatterende lys (ibid.). Denne konstante fremvisning og evaluering på sociale medier kan dog føre til dyb usikkerhed, da unge konstant måler deres værd gennem digitale reaktioner og sammenligninger (ibid.).

Denne usikkerhed bliver yderligere forstærket, når unge oplever sociale udelukkelse på digitale platforme. For eksempel kan en nedgang i popularitet, målt i antallet af likes og følgere, eller endda direkte eksklusion fra online vennekredse forstærke følelsen af isolation og utilstrækkelighed. Disse

online interaktioner bliver så en direkte spejling af de sociale færdigheder og den popularitet, som de unge stræber efter at opnå i den virkelige verden (Petersen & Krogh, 2021).

Denne sociale acceleration fører til en fremmedgørelse, hvor eleverne ikke finder mening eller værdi i det, de lærer, de bliver skoletrætte og mister muligheden for at fordybe sig i emner, der interesserer dem eller er af personlig betydning. Denne følelse af fremmedgørelse forstærkes af de sociale medier, hvor de konstant sammenligner sig selv med urealistiske standarder (Rosa, 2014). Rosas begreb om resonans kan tilbyde et perspektiv på, hvordan man kunne modvirke denne fremmedgørelse. Resonans indebærer en gensidig påvirkning og en dyb følelsesmæssig forbindelse til verden omkring os, hvilket kan fremme en følelse af tilhørighed og formål. Ved at integrere muligheder for resonans i uddannelsessystemet, hvor elever kan forbinde personligt og meningsfuldt med det, de lærer og oplever, kan man måske reducere følelsen af fremmedgørelse og styrke de unges mentale velvære (ibid.). I forlængelse af det tidligere nævnte, deler Emilie sine oplevelser med det præstationspres, hun står overfor både i skolen og i andre aspekter af hendes liv:

***Emilie:** “Jeg føler, at man hele tiden skal holde styr på alt det man skal nå, de opgaver man stadig ikke har klaret, det man ikke er god til, og de ting, der er uden for ens kontrol. Det er virkelig frustrerende da alt, hvad man ønsker at forbedre, alt fra skole og alt det der sker, forhold, sociale begivenheder, at være populær, det at have en idealkrop, at holde trit med Instagram og Snapchat og Tiktok, man skal hele tiden være på forkant med, hvad man ellers går glip af i det her øjeblik. Også lektier, skole, træning, at spise sundt, og så meget andet presser på.” (Bilag 2, s. 1).*

Emilie møder et omfattende præstationspres, som ikke kun er begrænset til skolens rammer, men også omfatter et bredere socialt aspekt. Dette pres bliver intensiveret af det, Rosa identificerer som social acceleration, et fænomen, der tvinger unge til at præstere både fagligt og socialt. Hun står over for komplekse sociale forventninger, der dækker alt fra hendes fysiske udseende og popularitet til hendes tilstedeværelse på sociale medier. Emilies usikkerhed og tvivl om sin egen værdi afspejler en dyb følelse af fremmedgørelse. Hun oplever en vedvarende usikkerhed, der følger af konstant at skulle

sammenligne sig med et uendeligt sæt af standarder, som strækker sig langt ud over skolens præstationskrav. Den konstante stræben efter at leve op til samfundets høje standarder illustrerer, hvordan nogle unges forsøg på at opnå perfektion ofte resulterer i en kronisk tilstand af utilstrækkelighed. Dette fremhæver en manglende evne til at finde mening eller værdi i det, de lærer og gør, hvilket er kernen i Rosas fremmedgørelsesbegreb. I skarp kontrast til dette, udtrykker Jasmin en mere bevidst og afslappet tilgang til lignende krav:

Jasmin “Jeg ved, der er forventninger, men jeg forsøger at tage det i mit eget tempo. Det er vigtigt for mig at gøre det, jeg selv føler er rigtigt“ (Bilag 2, s. 2).

Jasmin anerkender eksistensen af præstationssamfundets forventninger, men vælger at møde dem på sine egne betingelser, hvilket tyder på en personlig strategi, der vægter selvbestemmelse og mental sundhed. Hendes tilgang fremhæver vigtigheden af at finde balance og prioritere personlig trivsel i mødet med de uundgåelige krav fra omverdenen. Ved at følge op på Emilies stressede oplevelse med Jasmins mere afbalancerede perspektiv, fremhæves forskellene i individuelle copingstrategier. Det viser også, at mens nogle elever kan føle sig overvældede og fanget i præstationspresset, er der andre, der finder veje til at opretholde deres velbefindende ved at tilpasse deres respons på de omkringliggende krav.

Ligeledes belyser Emilie, hvordan det konstante pres i dagens samfund også manifesterer sig som en evig balanceakt mellem et mylder af implicite og eksplicite forpligtelser og krav. Disse krav omfatter alt fra skolearbejde til sociale forpligtelser og vedligeholdelsen af et sundt fysisk og digitalt selv. Hun skildrer en verden, hvor kravet om at være konstant tilgængelig, opdateret og præsterende på alle livets fronter resulterer i en udmattende tilværelse med begrænset plads til hvile eller personlig tid.

Katznelson et al. (2022) fremhæver, at disse faktorer spiller en central rolle i den stigende følelse af mistrivsel blandt unge. Manglen på ægte, gensidige forbindelser i Emilies liv fremhæver desuden, hvordan de accelererede samfundskrav kan forhindre unge i at opnå meningsfyldte engagementer, noget som er fundamentalt for følelsen af resonans (Rosa, 2014). Katznelson et al. (2022) støtter også

dette perspektiv ved at påpege, hvordan det moderne samfunds krav om konstant præstation og psykologisering kan undergrave individuel trivsel og forhindre dybe menneskelige forbindelser.

Sammen illustrerer Emilies udtalelse, hvordan den hurtige takt og de omfattende krav fra det moderne samfund kan være en trussel mod hendes mentale velvære. Hun står konstant et skridt bagud, kæmpende for at holde trit med et samfund, der forventer hurtig tilpasning og optimal samt omstillingsparathed af præstationer i alle aspekter af livet. Hendes erfaring fungerer som et klart eksempel på, hvordan nogle unge har internaliseret de accelererede krav og præstationsforventninger, som det senmoderne samfund stiller, hvilket kan påvirke deres mentale sundhed negativt og skaber en følelse af kronisk utilstrækkelighed blandt unge.

Ud fra det ovenstående bliver det klart, at unge i 9. klasse kan opleve en øget risiko for mental mistrivsel, inklusive stress, angst, og depression. Dette skyldes det intense pres og de høje forventninger, som det præstationsorienterede skolesystem stiller til dem. Lara beskriver specifikt, hvordan denne følelse af konstant pres kan være en direkte årsag til hendes oplevelser af stress og pres:

Lara: "Det er som om, der er et konstant pres for at være den bedste, og det er så udmattende. Når man hele tiden sammenligner sig med andre, og alt handler om at præstere, kan det virkelig tage hårdt på ens selvværd, specielt på de dage, hvor man ikke føler, man slår til." (Bilag 2, s. 24).

Laras udtalelse giver et dybtgående indblik i, hvordan det præstationsorienterede skolesystem kan påvirke hendes mentale velvære på en samlet og indbyrdes forbundet måde. Hendes oplevelse afspejler en kamp mod de høje forventninger og krav samt det konstante pres for at præstere, som ikke kun udfordrer hende fagligt og socialt, men også påvirker hendes selvopfattelse og psykiske sundhed. Hun beskriver en virkelighed, hvor hendes selvværd og selvfølelse er tæt knyttet til hendes præstationer i skolen. Dette fænomen illustrerer en dybere problemstilling inden for det præstationsorienterede skolesystem, hvor elevernes værdi ofte måles ud fra deres faglighed og sociale præstationer snarere end deres personlige kvaliteter og vækst. Denne kultur fremmer en opfattelse af, at succes er lig med høje

præstationer, hvilket skaber et miljø, hvor frygten for at fejle og ikke leve op til de satte standarder bliver en konstant kilde til stress og angst.

Rosas argument om, at de unge i det moderne samfund tvinges til at maksimere tidsudnyttelsen og multitasking, kaster yderligere lys over de udfordringer, som Lara beskriver. Ifølge Rosa (2014) er dette fænomen ikke kun et resultat af det præstationsorienterede skolesystem, men også en bredere kulturel og samfundsmæssig tendens, der presser unge til konstant at gøre mere, ofte på bekostning af deres helbred. Dette perspektiv forstærker og udvider forståelsen af de psykologiske konsekvenser, som Lara oplever, og underbygger den dybtgående effekt, som samfundets krav kan have på de unges mentale velvære.

Ligeledes bliver det klart i Laras udsagn, at det ikke kun er skolesystemets krav, der bidrager til de unges stress og angst, men også et bredere samfundsmæssigt pres for at optimere hvert øjeblik og udføre flere opgaver samtidigt. Denne konstante jagt på effektivitet og produktivitet, som Rosa påpeger, fører til, at de unge, ligesom Lara, oplever en overvældende følelse af at skulle præstere overalt, ikke kun i skolen, men også i deres personlige og sociale liv. Dette multitasking krav forstærker følelsen af aldrig at gøre nok eller være god nok, hvilket kan eskalere til mental mistrivsel. Rosas pointe om de potentielle sygdomsrisici, der følger med denne konstante stræben efter at udnytte tiden optimalt og balancere flere opgaver, spejler også de oplevelser, som Lara deler. Hun beskriver en virkelighed, hvor præstationspresset og kravet om altid at være på og præsterende kan skabe en kronisk stress, der ikke kun truer hendes mentale, men også hendes fysiske sundhed og trivsel.

Baseret på det foregående bliver det tydeligt, at unge spiller en nøglerolle i deres eget liv, hvor det ikke kun er de faglige succeser, der spiller en rolle, men også deres sociale succeser, som direkte kan påvirke deres fremtidige muligheder. Ifølge Petersen har denne tendens gjort præstation til den mest værdsatte sociale færdighed i nutiden, hvilket tvinger individer til at navigere efter præstationens dynamikker. Således er det de unge, der udviser stor flid og kompetence, der opnår samfundets anerkendelse og betragtes som fortjenstfulde medlemmer, idet de opfylder idealerne for en konkurrencepræget stat og et samfund fokuseret på præstation (Petersen, 2016). I dette miljø bliver anerkendelse en belønning for dem, der kan overgå andre ved at være hurtigst, mest intelligente eller

mest tiltalende. Derfor handler det for det enkelte individ om at skille sig ud fra mængden og demonstrere sin enestående værdi i en verden, hvor alle bestræber sig på at nå til tops. Imidlertid medfører dette pres ikke kun en drivkraft for succes, da det også skaber skjulte udfordringer for dem, der ikke kan følge med i præstationernes tempo. I dette miljø konfronteres særligt udsatte unge med betydelige barrierer på grund af utilstrækkelige ressourcer til at navigere i forskellige områder effektivt. Dette fører ofte til, at de bliver marginaliserede og oplever øget psykisk pres. Som en følge heraf trækker mange sig tilbage fra sociale sammenhænge og fællesskaber for unge, hvilket yderligere isolerer dem og mindsker deres evne til at følge med i samfundets fremskridt (Görlich et al. 2019). Denne voksende sårbarhed og psykiske lidelse blandt ungdommen skyldes direkte det hastigt skiftende samfund med dets konstant høje krav. Disse forhold har ligeledes ført til en opadgående trend i forekomsten af psykiske lidelser som depression, forårsaget af et konstant højt tempo og skiftende sociale forventninger, der skaber en dyb følelse af utilstrækkelighed og manglende evne til at opnå et idealiseret billede af succes.

5.8. Søgen efter anerkendelse inden for skolens rammer

Axel Honneth, som er en tysk filosof og sociolog, understreger, at samfundets påskønnelse og bekræftelse spiller en afgørende rolle for udformningen af en persons selvopfattelse. At opnå denne form for anerkendelse viser sig imidlertid at være en udfordring i et samfund, der prioriterer topresultater, idet kun de ypperste præstationer værdsættes højt, mens middelmådighed overses. I sit værk "*Behovet for anerkendelse*" diskuterer Honneth tre fundamentale typer af anerkendelse, som er nødvendige for at foster et sundt forhold til sig selv, som er *anerkendelse* gennem kærlighed, *juridisk anerkendelse*, og *sociale værdsættelse*, hvilket Honneth argumenterer for er essentielle for at nære et positivt syn på sig selv. (Honneth, 2003).

Denne trang til anerkendelse ses som en dyb menneskelig længsel, essentiel for personlig udvikling. Men, i en tid hvor der stilles høje krav til præstationer, oplever mange unge i skolen vanskeligheder med at indfri de implicite og eksplicite forventninger og krav, hvilket gør det vanskeligt for dem at modtage den nødvendige anerkendelse for at bygge et positivt selvforhold. Vi har fået en forståelse af

at præstationskulturen er dybt forbundet med jagten på anerkendelse, hvor anerkendelsen synes at være fuldkommen bundet op på individets evne til at præstere det, der værdsættes. Overgangen fra en velfærdsorienteret skole til en konkurrencepræget skole kan ses som en konsekvens af overgangen fra en velfærdsstat til en konkurrencestat. Dette skift kan potentielt påvirke elevernes velbefindende negativt i skolemiljøet, hvilket yderligere understreger vigtigheden af at adressere, hvordan samfundet værdsætter forskellige former for præstationer og dermed distribuerer anerkendelse. Anerkendelsens betydning for individets selvopfattelse kaster således lys over de udfordringer, som 9. klasses elever kan stå overfor i skolens præstationskultur, hvor anerkendelse synes at være en knap ressource, især for dem, der ikke opfylder de højeste standarder. Emilie og Jasmin oplever denne dynamik i skolen:

***Emilie:** "Det er hårdt, når man føler, at man skal præstere på et vist niveau for at blive respekteret."
(Bilag 2, s. 18).*

***Jasmin:** "Det påvirker helt sikkert mine forhold til andre. Det er som om, der er et usagt pres for, at man skal præstere godt, ikke bare for sig selv, men også for at holde sit 'image' oppe blandt vennerne."
(Bilag 2, s. 19).*

Elevernes beretninger understreger, hvordan præstationssamfundets idealer og skolens præstationskultur ikke alene skaber udfordringer, men også direkte skader deres identitetsdannelse og velbefindende. Dette kan ses igennem Honneths teorier om anerkendelsens vigtighed for individets udvikling. Ifølge Honneth (2003) indebærer anerkendelse tre dimensioner: *kærlighedsbaseret anerkendelse, rettighedsbaseret anerkendelse, og social værdsættelse*. Fraværet af disse former for anerkendelse i skolesystemet er ikke blot et uddannelsesmæssigt anliggende, men et bredere socialt og politisk problem. Det er væsentligt at forstå, at når nogle elever ikke kan imødekomme de omfattende præstationskrav, møder de en dyb usikkerhed samt føler sig marginaliserede. Dette kan føre til en skadelig påvirkning af deres selvopfattelse og deres sociale integration. Det er derfor ikke

overraskende, at et vedvarende fravær af anerkendelse kan medføre alvorligt identitetstab, psykisk lidelse, og social eksklusion.

I forlængelse af ovenstående fremhæver Honneth sociale patologier gennem de tre anerkendelsessfærer, hvor han understreger, hvordan individets selvopfattelse og identitet udvikles gennem interaktioner, der er præget af anerkendelse. Han påpeger, at manglen på sådan anerkendelse fører til sociale patologier som alienation, manglende social integration og psykologiske lidelser, hvilket kan ses som symptomer på et samfund, der fejler i at skabe tilstrækkelige betingelser for individets psykologiske og sociale udvikling (Honneth, 2003). Rosa udvider denne diskussion med sin teori om social acceleration og resonans. Han diagnosticerer moderne samfund med en grundlæggende acceleration i teknologi, livsrytmer og sociale forandringer, som fører til følelser af rodløshed og alienation. Rosa argumenterer for, at manglen på resonans, en dyb, meningsfuld forbindelse mellem individet og dets omgivelser er en central årsag til de lidelser, som plager det moderne samfund (Rosa, 2014). Både Honneth og Rosa er enige om, at sociale patologier opstår, når samfundsmæssige strukturer hindrer individets grundlæggende behov for anerkendelse og engagement. Mens Honneth fokuserer på fraværet af anerkendelse som kilde til sociale patologier, ser Rosa en manglende resonans som den centrale årsag til moderne samfundslidelser. Deres teorier giver vigtige perspektiver på, hvordan sociale strukturer påvirker individets velbefindende og samfundets sundhed.

Denne forståelse kobles med elevernes erfaringer i uddannelsessystemet, hvor konkurrencestatens idealer om præstation komplicerer individets jagt på nødvendig anerkendelse. Denne problemstilling afspejles som en indikation på samfundets "*lidelse*". Med øget fokus på unges velbefindende, fremtræder den sociale værdsættelse som det primære behov, de unge kæmper med at indfri. I deres stræben efter at imødekomme diverse præstationskrav, bestræber de sig på at præstere optimalt og vinde social værdsættelse, ikke kun fagligt, men også i sociale fællesskaber og på digitale platforme, hvor opretholdelse af et positivt image, valg af venner og trends indenfor mode bliver afgørende. I forbindelse med præstationssamfundets mange implicite forventninger, udtrykker Josefine og Emilie deres syn på den herskende nulfejlskultur således:

Josefine: *"Jeg er nok lidt anderledes, for jeg tør godt prøve nye ting, men kun fordi jeg har nogle venner, der bakker mig op. Hvis vi fejler, så fejler vi sammen, og det gør det lidt nemmere. Men jeg kan godt mærke, at hvis jeg var alene om det, så ville jeg nok holde mig mere tilbage. Frygten for at lave fejl er der altid lidt."* (Bilag 2, s. 12).

Emilie: *"Man føler, at man skal være perfekt hele tiden. Hvis du får en dårlig karakter, kan det føles som hele verden falder sammen, fordi der er så meget fokus på altid at skulle præstere i top. Det sociale pres er vildt, og man kan let føle sig alene eller ikke god nok, når man hele tiden sammenligner sig med andre."* (Bilag 2, s. 10).

Josefine og Emilies refleksioner giver et personligt indblik i, hvordan denne samfundsmæssige tilstand påvirker den enkelte elev. Josefine deler, hvordan støtten fra venner mindsker hendes frygt for at fejle, hvilket illustrerer betydningen af et støttende socialt netværk for at overvinde angst og pres. Dette nuancerer billedet af en kultur, hvor fejltagelser sjældent tolereres, og understreger, hvordan gruppesolidaritet kan virke som en buffer mod det høje præstationspres. Hendes åbenhed om frygten for at lave fejl, når hun står alene, viser, hvor dybt dette pres er forankret hos eleverne, og hvordan det kan hæmme deres villighed til at prøve nye ting. Dette underminerer ideen om læring som en proces, der involverer fejltagelser og vækst, hvilket er essentielt for at udvikle et positivt selvforhold.

Emilie belyser en anden, men relateret udfordring, som er det overvældende pres for at være perfekt og konstant præstere på topniveau. Hun taler om, hvordan en dårlig karakter kan føles som om hele verden falder sammen, hvilket reflekterer, hvor intensiv unge internaliserer disse præstationskrav. Hendes oplevelse af at føle sig alene eller ikke god nok, når hun sammenligner sig med andre, fremhæver det sociale pres, som kan isolere elever og forværre følelsen af utilstrækkelighed. Denne følelsesmæssige belastning og oplevelse af, at *"hele verden falder sammen"* ved en dårlig præstation, er en direkte manifestation af det, Søren Rudbæk Juul, lektor og sociolog ved Aalborg universitet identificerer som samfundets *"sygelighed"*, en tilstand, hvor det sociale system fejler i at opbygge og opretholde en sund ramme for individets udvikling og trivsel (Juul, 2017).

Inden for rammerne af den udbredte nulfejlskultur, som Josefine og Emilies skoleoplevelser illustrerer, tegner Petersen og Krogh (2021) et billede af de udfordringer, nutidens unge står overfor. De beskriver et samfund, hvor unge konfronteres med et dobbelt pres, da det på den ene side forventes, at de indfinder sig smidigt inden for det sociale miljø, mens de på den anden side også skal udmærke sig markant. Disse idealer, der i dag definerer en ung persons stræben efter et “*godt liv*”, omfatter uafbrudt personlig udvikling, professionel succes, fysisk tiltrækning, faglig dygtighed og en omfattende vennekreds. Ifølge Petersen & Krogh (2021) kræver det kun få afvigelser fra disse idealer, før individer betragtes som uortodokse eller på en måde marginaliserede, hvilket understreger, hvordan disse ambitioner formidler en forventning om, at selv mindre fejl kan opleves som betydelige fiaskoer.

Petersen og Krogh (2021) understreger også, hvordan unge i deres forsøg på at navigere i denne kultur sætter høje krav til sig selv, idet succes ikke kun måles i evnen til at fremstå fysisk attraktiv eller faglig begavet, men også i evnen til at vedligeholde en bred social omgangskreds. Dette skaber en skarp afgrænsning af, hvad der anses for at være “*normalt*”, hvilket begrænser dette til nærmest uopnåelige standarder af perfektion. At leve op til disse standarder og opnå den sociale værdsættelse, samtidig med at man skal skille sig ud fra mængden, bliver et kompliceret paradoks, som unge skal manøvrere i. Denne præstationskultur har etableret, at ægthed, fejlfrihed, og individuel triumf udgør standarderne for, hvad der anses for at være almindeligt, hvilket fremhæver udfordringen i at skabe en unik identitet, samtidig med at man opfylder de kollektive forventninger. Dette fremstiller en udfordrende balancegang og indebærer en risiko for at føle sig ekskluderet, hvis ikke de unge kan balancere på denne fine linje mellem individualitet og tilpasning. Denne dybe sociale problemstilling, hvor unge stræber efter anerkendelse i et præstations tungt miljø, bliver konstant udfordret og peger på et behov for en kritisk refleksion over, hvordan samfundet værdsætter præstation og autenticitet.

I den digitale æra står unge over for en konstant udfordring at navigere i et landskab, hvor sociale medier ikke kun er platforme for selvpromovering, men også arenaer, hvor social værdsættelse bliver et centralt mål. Ifølge Petersen og Krogh (2021) bliver denne jagt på anerkendelse yderligere kompliceret af nødvendigheden af at præsentere sig selv gennem det nyeste indenfor mode og teknologi. Det er ikke længere nok at dele tilfældige øjeblikke, da det, der deles, nu skal være udvalgt til perfektion for at afspejle de seneste trends. Dette kan skabe et miljø, hvor de unges værdi i deres sociale kredse ofte

måles på deres evne til at fremvise materiel velstand og æstetisk tiltalende oplevelser, såsom eksotiske rejser eller eksklusive fritidsaktiviteter, hvilket yderligere cementerer deres sociale position. Denne præstationsdrevne tilgang til social interaktion understreges i Mona og Emilies personlige betragtninger:

Mona: ”Jeg føler, at hvis du ikke følger med i de nyeste trends, både med teknologi og mode, så falder du udenfor. Det påvirker, hvem der vil hænge ud med dig.” (Bilag 2, s. 15).

Emilie: “Det der med tøj og udseende er helt klart en ting. Jeg føler, at det især er slemt på sociale medier, hvor alle poster billeder af sig selv i de nyeste trends. Det gør, at man føler, man skal følge med for ikke at falde udenfor. Det påvirker mig ved, at jeg nogle gange føler mig usikker, hvis jeg ikke kan matche det.” (Bilag 2, s. 14-15).

Mona belyser, hvordan manglende engagement med de nyeste trends kan føre til social isolation, mens Emilie taler om usikkerheden, der opstår, når man konstant sammenligner sig med idealiserede billeder af jævnaldrende. Disse observationer åbner op for en diskussion om, hvordan socioøkonomisk status spiller en afgørende rolle i denne dynamik. Ikke alle unge har økonomisk mulighed for at følge de skiftende trends, hvilket kan stille dem, der kommer fra mindre velstillede familier, i en sårbar position, hvor de kæmper for at opnå den samme grad af anerkendelse som deres mere privilegerede jævnaldrende. Denne situation kan føre til en forstærkning af de eksisterende sociale uligheder, idet de unge, der er i stand til at imødekomme disse materielle forventninger, distancerer sig fra dem, hvis økonomiske realiteter gør det umuligt. Dette skaber en kløft i ungdomsmiljøet, der ikke kun er baseret på personlige præferencer eller interesser, men dybt forankret i den socioøkonomiske baggrund. Dette spejler en bredere tendens i samfundet, hvor præstationspresset fra skolesystemet og den konkurrencestat, vi lever i, bidrager til et miljø, der favoriserer materiel rigdom og individuel succes over kollektivt velvære og inklusivitet.

Med baggrund i Honneths teori om anerkendelsesbehov fremstår det klart, at den nuværende udvikling inden for uddannelsessystemet har fostret en kultur, der intensiverer de unges kamp for anerkendelse uden at tage hensyn til deres evne til at deltage i denne konkurrence på lige fod. Resultatet er en stigende bølge af psykisk mistrivsel blandt unge, som kæmper med at leve op til et uopnåeligt ideal. Dette leder os frem til Alain Ehrenberg teori, om det udmattede selv, som tilbyder yderligere indsigt i, hvordan det konstante pres for at præstere og imponere kan føre til alvorlige psykiske helbredsproblemer, herunder depression og angst. Denne analyse vil blive uddybet i det efterfølgende afsnit, hvor vi vil undersøge, hvordan samfundets krav bidrager til en øget forekomst af psykiske lidelser blandt unge 9. klasser i skolesystemet.

5.9. Udmattelse og psykisk belastning blandt elever

I relation til ovenstående, belyser Alain Ehrenberg, hvordan en markant stigning i antallet af depression tilfælde kan forstås som et tegn på individets overbelastning. Han peger på, at denne overbelastning skyldes samfundsforandringer, som har multipliceret de valgmuligheder, det enkelte individ står overfor. Resultatet er et enormt pres, hvor ansvaret for at skabe en succesfuld fremtid hviler tungt på den enkeltes skuldre. Skulle man fejle, er det individets eget ansvar. Ehrenbergs centrale argument er, at dette konstante pres og ansvar for selvrealisering dræner individet og fører til en indre udmattelse, da det hele tiden er op til den individuelle at udforme sit eget liv og sikre sig et lykkeligt udfald (Ehrenberg, 2010).

Ehrenberg skitserer en evolution i opfattelsen af personlig autonomi. Tidligere var livet mere forudbestemt af faste autoritetsstrukturer, regler og normer, som spillede en afgørende rolle for individets måde at leve på. Anseelse og identitet var noget, man opnåede gennem familiebaggrund eller sin sociale klasse. I kontrast hertil er det moderne, individualistiske samfund præget af nye normer og sociale spilleregler, der adskiller sig markant fra fortiden. I dag er der en forventning om, at enhver skal udmærke sig på en unik måde, både på arbejdsmarkedet, i uddannelsessystemet, og i sociale relationer, hvilket er en væsentlig forandring fra tidligere tiders mere entydige rammer for individets handlemuligheder (ibid.). Ehrenberg argumenterer ligeledes i sin forskning, at depression er blevet den

prototypiske lidelse i moderne samfund. Han ser denne udbredelse af depression som et resultat af de sociale og kulturelle ændringer, som har forekommet i de vestlige samfund. Ifølge Ehrenberg er depression et symptom på den overdrevne vægt på autonomi og selvrealisering, der præger det moderne individ (ibid.).

Ehrenbergs perspektiv kan ses i forlængelse af Honneths teori, som fokuserer på identitet og anerkendelse. Honneth (2003) argumenterer for, at manglende anerkendelse kan føre til psykiske lidelser. Forholdet til Bauman og Sennett fokuserer på, hvordan moderne samfund karakteriseres af flygtighed og ustabilitet, hvilket kan medføre følelser af usikkerhed og utilstrækkelighed. Bauman taler om, hvordan flygtighed i moderne relationer og identiteter fører til en følelse af rodløshed og isolation, mens Sennett diskuterer, hvordan den nye kapitalisme kræver en fleksibilitet, der kan være skadelig for individets langsigtede identitetsdannelse og stabilitet (Bauman, 2006; Sennett, 2007). I lyset af Ehrenbergs diskussion om det moderne individs udmattelse forårsaget af samfundets krav, illustrerer, Jasmin, Mona og Josefine deres egne oplevelser med, hvordan de implicite forventninger og krav kan lede til udmattelse af deres psykiske og mentale trivsel:

***Jasmin:** "Ja, og det er ikke kun i skolen, men også på sociale medier og sådan noget. Det virker som om, alle viser det perfekte liv, og man kan ikke hjælpe med at føle, at man skal leve op til det. Det er et konstant pres, der helt sikkert påvirker, hvordan man føler om sig selv og sit værd" (Bilag 2, s. 24).*

***Mona:** "Jeg føler ikke nødvendigvis et pres for at være populær, men mere et pres for at være involveret. Man vil jo ikke gå glip af noget. Men det kan være svært at balancere det hele" (Bilag 2, s. 13-14).*

***Josefine:** "Nogle gange føles det som om, jeg enten kan have gode karakterer eller et liv udenfor skolen, men ikke begge dele" (Bilag 2, s. 25).*

Gennem pigernes refleksioner bliver det tydeligt, at de oplever et dybdegående pres, der stemmer overens med Ehrenbergs teori om det moderne samfunds påvirkning på den enkeltes psykiske tilstand. Jasmin påpeger, hvordan dette pres ikke kun manifesterer sig i skolen, men også på sociale medier, hvor alle synes at fremvise et perfekt liv. Dette skaber et konstant pres om at skulle leve op til urealistiske standarder, hvilket påvirker hendes selvopfattelse og selvværd. På samme måde udtrykker Mona, at selvom hun ikke føler et pres for at være populær, så føler hun et pres for at være konstant involveret, for ikke at gå glip af noget. Dette illustrerer, hvordan kravet om at være socialt aktiv kan skabe en vanskelig balanceakt. Josefine udtrykker en lignende konflikt, hvor hun føler, at hun må vælge mellem gode karakterer og et liv udenfor skolen, hvilket tydeliggør det splittede fokus, som mange unge står overfor. Samlet set beskriver pigerne en verden fyldt med et labyrintisk netværk af forventninger, der spænder fra faglige præstationer til sociale interaktioner. Dette skaber et billede af et samfund, hvor valgmuligheder og ansvar ikke kun er mange, men også overvældende. De står konstant over for en udfordring i at balancere succes på flere fronter, hvilket bringer dem i kontakt med den type pres og udmattelse, som Ehrenberg identificerer som værende karakteristisk for det individualiserede samfund.

Men hvornår kammer denne oplevelse af pres over og bliver patologisk? Ifølge Ehrenberg (2010) kan det konstante krav om selvrealisering og succes føre til en tilstand, hvor individet ikke længere kan håndtere presset på en sund måde. Dette sker, når kravene bliver så urimelige eller konstante, at de overstiger individets ressourcer og kapacitet, hvilket kan medføre en tilstand af patologisk angst eller depression. Disse tilstande kan manifestere sig, når den enkelte oplever en konstant frygt for fiasko eller en følelse af utilstrækkelighed, der ikke længere er forbundet med realistiske personlige mål eller omstændigheder. Ehrenberg (2010) tilføjer, at i dagens hurtigt skiftende verden konfronteres unge med øgede krav om at udvise præstation, tilpasningsevne, og innovation i samfundets forskellige sektorer. Det er blevet en udbredt forventning, at nutidens unge skal overgå deres forældregeneration i både færdigheder og uddannelsesniveau. Dette spejler sig i pigernes fortællinger, hvor presset for ikke kun at opnå, men konstant overgå og tilpasse sig nye standarder, bliver et centralt tema. Ehrenbergs betoning af nødvendigheden af, at unge udvikler evnen til at håndtere egne følelser og udvise selvkontrol under pres, både mentalt og fysisk, bliver særligt relevant. De forventes at være proaktive og i stand til at

navigere i et samfund præget af vedvarende forandring, hvor evnen til at justere sig efter skiftende normer og standarder er afgørende for at mestre livets op og nedgange (ibid.).

Denne konstante udfordring og det vedvarende pres, som pigernes udtalelser afspejler, giver et konkret indblik i, hvordan de unge i dag oplever og forsøger at navigere i et samfund, hvor de er nødt til kontinuerligt at evaluere og tilpasse sig. Deres erfaringer understreger, hvor kritisk det er for det moderne individ at finde balance og bevare en følelse af selv i en verden, der konstant ændrer sig og stiller nye krav. Ehrenbergs teori om den individuelle udmattelse i det moderne samfund bliver levendegjort gennem pigernes personlige beretninger, som vidner om de reelle udfordringer og det psykiske pres, som dagens unge kan stå overfor i skolen og alle andre arenaer i deres liv.

Tidens gang har altså medført en æra, hvor der lægges vægt på personlig frihed og selvbestemmelse, hvilket forstærker det individuelle ansvar for personlig succes. Ehrenberg har illustreret dette som at *"At være kaptajn på sit eget livs sejlads"* (Ehrenberg, 2010. s. 17). Denne forpligtelse til selv at forme sit liv kan, ifølge Katznelson et al. (2022), resultere i, at unge, som kæmper med psykisk pres og deraf følgende psykiske såvel som fysiske symptomer, bærer denne byrde i tavshed, idet de betragter det som deres eget fejltrin og byrde. De står overfor en isolation i deres kamp, skønt forskning indikerer, at der er mange i samme båd. Denne situation gør det udfordrende for unge at udtrykke deres vanskeligheder og søge den nødvendige assistance, da de føler et selvstændigt ansvar for at finde løsninger (ibid.).

Følelsen af at være isoleret med sine tanker, følelser og dilemmaer bidrager signifikant til den voksende mistrivsel, som er karakteristisk for skolelivet i en konkurrencepræget stat og den tilhørende kultur, som unge navigerer i dagligt. Når unge kontinuerligt mødes med forventninger om at træffe korrekte beslutninger, være fleksible, og excellerer både fagligt og socialt, intensiveres trykket på dem. Dette skyldes forventningen om selv at skulle konstruere personlig lykke og identitet. En sådan byrde af forventninger er drænende og kan bidrage til en voksende tendens til mistrivsel og psykiske udfordringer blandt elever i 9. klasse. Et markant træk ved skolens præstationskultur er, at den ikke skelner mellem unge fra forskellige baggrunde, da unge fra alle socioøkonomiske lag kan stå over for disse udfordringer. Dette fænomen relaterer til konceptet om det udmattede selv, som ikke skåner unge,

selv de fra ressourcestærke familier, fra at føle sig utilpasse både i skolens rammer og i livets øvrige aspekter. Om dette fortæller Lara og Emilie:

***Lara:** "Det er som om, der er et konstant pres for at være den bedste, og det er så udmattende. Når man hele tiden sammenligner sig med andre, og alt handler om at præstere, kan det virkelig tage hårdt på ens selvværd, specielt på de dage, hvor man ikke føler, man slår til." (Bilag 2, s. 24).*

***Emilie:** "Det føles som om, jeg aldrig kan slappe af, fordi der altid er et eller andet, jeg skal være god til. Sociale medier gør det ikke nemmere, for man skal hele tiden vise sig frem og være perfekt. Når jeg ikke lever op til forventningerne, både dem jeg sætter for mig selv og dem andre har til mig, rammer det virkelig hårdt. Det påvirker helt klart, hvordan jeg ser på mig selv og mine venner." (Bilag 2, s. 24).*

Ehrenbergs teori om det overvældende valgtryk i et præstationsorienteret samfund afspejles tydeligt i de unges erfaringer. Dette uendelige ræs efter succes, hvor hver opnået milepæl hurtigt bliver erstattet af et nyt mål, fører ikke kun til en følelse af aldrig at nå i mål, men også til en dyb mental udmattelse. Denne konstante stræben efter anerkendelse udhuler gradvist de unges energireserver og selvværd. Laras kommentar illustrerer, hvordan det konstante pres for at præstere på alle områder, både fagligt og socialt samt personligt, skaber en kultur af sammenligning, der kan være ødelæggende for selvværdet. Hendes oplevelse understreger, at denne præstationskultur ikke blot er udmattende, men også skaber dage fyldt med selvbejdelse og følelsen af utilstrækkelighed. Dette skubber unge ind i en spiral af konstant selvovervågning og sammenligning, hvilket er i tråd med Ehrenbergs observationer om de mentale omkostninger ved et præstationssamfund. Emilies refleksion bringer yderligere lys over, hvordan de konstante forventninger om præstation skaber en underliggende uro, hvor afslapning bliver en fjern mulighed. Denne uafbrudte følelse af at skulle leve op til både egne og andres forventninger bidrager til en følelse af utilstrækkelighed, når disse mål ikke nås. Det påvirker dybt hendes selvbillede og forstærker Ehrenbergs pointer om, hvordan det moderne samfunds krav kan føre til en indre udmattelse af individet.

Det er især værd at bemærke, at denne oplevelse af konstant pres og udmattelse ikke skelner mellem socioøkonomiske baggrunde. Mens unge fra mindre privilegerede hjem, måske kan stå over for endnu større udfordringer i form af færre ressourcer og støtte til at møde disse forventninger, viser både Lara og Emilies erfaringer, at præstationspresset i skolen og i alle andre arenaer i deres liv, er en universel udfordring, der kan berøre alle unge, uanset deres baggrund. Dette understøtter Ehrenbergs påstand om, at præstasjonskulturen og det deraf følgende pres øger den sociale ulighed, da det forstærker barrierer for de unge, der allerede er udfordret.

Ehrenberg påpeger, at det moderne samfund stiller høje krav til individets evne til at tage initiativ og aktivt forme sin egen skæbne i en stadig mere kompleks verden. Disse evner er nødvendige for at opfylde de forventninger, der stilles af samfundet (Ehrenberg, 2010). I den vestlige kultur forventes der, at man navigerer efter idealer om selvstændighed, selvrealisering og autonomi samt individuel ansvarlighed. Står man overfor udfordringer med at indfri disse krav, og resulterer det i depression, kan det føles som en personlig fiasko. Dette skyldes, at en depression synes at stå i direkte kontrast til de egenskaber, som præstationssamfundet og konkurrencestaten værdsætter, især blandt unge i skolesystemet.

5.10. Delkonklusion

Vores analyse har belyst, hvordan de implicite præstationskrav i skolen påvirker elever i 9. klasse og har betydelige konsekvenser for deres mentale sundhed. Disse krav, som ofte er udtalte men kraftigt følte, skaber et miljø, hvor eleverne konstant står over for et indirekte pres for at opnå og opretholde høje standarder, hvilket fører til vedvarende stress og angst. Dette pres manifesteres i elevernes daglige skoleliv, hvor der forventes en konstant optimering af præstationer og personlig fremtoning, selvom disse forventninger sjældent er klart formuleret. Resultaterne viser, at elevernes oplevelse af disse implicite krav kan føre til en dyb følelse af utilstrækkelighed, som har skadelige konsekvenser for deres selvværd og selvopfattelse. Denne følelse af ikke at kunne måle sig med uopnåelige idealer er en central årsag til den psykiske mistrivsel, vi observerer blandt eleverne. Interessant nok indikerer vores fund, at reaktionerne på de implicite krav varierer væsentligt blandt eleverne. Mens nogle føler sig overvældede og kæmper med at håndtere presset, udvikler andre tilpasningsstrategier, der hjælper dem

med at navigere i disse udtalte forventninger. Denne variation viser vigtigheden af at forstå individuelle forskelle i modtageligheden over for de implicite præstationskrav. Endelig peger analysen på, at de implicite præstationskrav, som eleverne oplever, er dybt forankrede i både skolens og det bredere samfunds kulturelle og sociale strukturer. Dette stiller krav til elevernes evne til kontinuerligt at præstere og præsentere sig selv på bestemte måder, hvilket kan føre til en risiko for psykisk mistrivsel. Manglen på anerkendelse for forskellige præstationsniveauer, især når disse niveauer ikke opfylder de højt stillede forventninger, kan have dybtgående konsekvenser for elevernes mentale velvære og deres evne til social integration.

Kapitel 6. Konklusion

Dette speciale har undersøgt, hvordan transformationen fra en velfærdsorienteret til en præstationsorienteret skolestruktur påvirker trivslen og selvopfattelsen blandt elever i 9. klasse i det danske skolesystem. Vi har gennemført en dybdegående analyse af både de eksplicite og implicite forventninger og krav om præstation og konkurrence. Analysen har belyst, hvordan disse forandringer i skolemiljøet influerer på elevernes daglige liv og mentale velvære. Vores fund fremhæver, at denne overgang ikke blot påvirker elevernes faglige engagement, men også deres sociale interaktioner og personlige udvikling, hvilket i sidste ende former deres selvopfattelse og generelle trivsel.

Det står klart, at der omkring 1990 skete en fundamental ændring i den danske samfundsstruktur, hvor fokus skiftede fra en velfærdsorienteret tilstand til en mere konkurrenceorienteret tilstand. Tidligere værdier, der fremhævede personlig udvikling og gav individer mulighed for at udvide deres horisonter, blev erstattet af en kultur, hvor præstation og konkurrenceevne blev de primære målestokke for succes. Dette skift mod en konkurrencestat har fremmet en vedvarende kultur af konkurrence, hvor den enkeltes værdi ofte bliver målt i form af resultater, hvilket skaber betydeligt præstationspres. Indenfor uddannelsessystemet har dette præstationspres især fundet vej til elever i 9. klasse. Disse unge oplever intensiveret konkurrence og opfordres til at overgå hinanden for at opnå højere karakterer. Fiasko i at opfylde disse normer kan lede til eksklusion fra fællesskabet, hvilket gør det udfordrende for unge at acceptere præstationer som er gode nok, da de konstant stræber efter at overgå normen.

Med overgangen fra velfærdsstatens skole til konkurrencestatens skole har skolens funktion og formål gennemgået en signifikant ændring. Tidligere værdier som bred dannelse og personlig udvikling er blevet erstattet af vægt på præstation, konkurrence og individuel ansvarlighed. Denne ændring afspejler en samfundsmæssig forskydning mod økonomisk effektivitet og har omdannet skolen til en forberedelsesarena for arbejdsmarkedet frem for et sted for bred personlig vækst. I denne skolekontekst forventes eleverne i 9. klasse at konstant stræbe efter at overgå sig selv og andre. De eksplicite krav omfatter detaljerede læringsmål, hyppige standardiserede tests, og en forventning om høje karakterer.

Disse præstationsindikatorer kan skabe et miljø, hvor eleverne føler sig pressede til ikke blot at opnå, men konstant at overgå målestokke og klassekammerater.

Samfundets nuværende fokus på præstation har øget forventningerne til individer, især unge i 9. klasse, på tværs af alle livets områder inklusive skole, familie, venskaber, beskæftigelse, sociale digitale platforme og hobbyer. Dette har cementeret samfundets omdannelse til et præstationssamfund, hvor eleverne konstant skal forbedre sig og konkurrere for at opfylde, og ofte overgå, samfundets stigende forventninger. Desværre medfører denne præstationskultur, at eleverne i 9. klasse kan føle et vedvarende pres for at fremstå unikke og særlige, hvilket ofte resulterer i psykisk mistrivsel, især blandt dem, der kæmper med at leve op til de høje krav. En konstant trang til at optimere og fremvise den bedste version af sig selv i alle livets aspekter bidrager til uligheden blandt nogle elever, hvis de ikke formår at præstere tilstrækkeligt.

Selvom skiftet til en konkurrencestat har svækket skolens rolle i den holistiske personlige udvikling, har det også medført positive ændringer ved at motivere nogle elever til at forbedre deres faglige kompetencer og styrke deres evne til selvstyring og selvdisciplin. Disse egenskaber er afgørende for at navigere i en stadig mere kompleks verden. Samtidig rejser det spørgsmål om, hvordan uddannelsessystemet bedst kan balancere mellem at fremme præstation og opretholde elevernes trivsel i en tid præget af omfattende konkurrence og forventningspres? Situationen belyser et dybere, kulturelt dilemma i uddannelsessystemet og samfundet generelt, da værdien af at opnå versus værdien af at være. Den vedvarende konkurrence og præstationskultur kan underminere grundlæggende menneskelige værdier som empati, samarbejde og selvaccept. Dette scenario stiller spørgsmål ved, hvad vi som samfund prioriterer, og hvordan disse prioriteter påvirker de unge menneskers psykologiske og sociale udvikling?

Refleksioner over disse kulturelle og strukturelle dynamikker er afgørende. Som samfund står vi ved en korsvej, hvor valget mellem at fremme en uafbrudt kultur af konkurrence versus at kultivere et mere støttende og inkluderende miljø vil forme fremtidige generationers velfærd og samfundets sociale sammenhængskraft. Den nuværende praksis, hvor skolens succes måles i testresultater og faglige

præstationer, kan have uforudsete konsekvenser for elevernes evne til at udvikle andre vigtige livskompetencer, som er essentielle for at navigere i et stadigt mere komplekst globalt samfund. Samtidig afslører den stigende præstationskultur i uddannelsessystemet og bredere samfundsmæssige sammenhænge en bekymrende tendens til at ekskludere dem, der ikke kan følge med. De eksplicitte og implicitte præstationskrav, som er dybt forankrede i både skolens og det bredere samfunds kulturelle og sociale strukturer, stiller ikke kun krav til elevernes faglige præstationer, men også til deres sociale præsentation og selvopfattelse samt trivsel. Dette fører ofte til, at de elever føler, at de konstant skal demonstrere deres værd og tilpasse sig et ideal, der kan være uopnåeligt for mange.

Kapitel 7. Perspektivering

Baseret på det ovenstående vil vi begynde dette perspektiv med at undersøge tidligere regerings tilgang til skole- og uddannelsespolitikken. Det er nu klart, at skolesystemet er præget af et stærkt fokus på præstation, konkurrence og tilpasningsevne, hvilket i høj grad påvirker de unges mentale velbefindende i 9. klasse negativt. Debat om unges trivsel og mistrivsel har været fremherskende i offentligheden i de seneste år, hvilket indikerer, at situationen for den danske ungdom ikke er positiv. I denne kontekst finder vi det modsætningsfyldt, at den tidligere regering indførte politikker, der sigtede mod at øge hastigheden, hvormed unge gennemfører uddannelsessystemet, selvom det tydeligt fører til en kultur, der i stigende grad resulterer i ungdommens sygdom. Kapitlet starter med at se på variationer i uddannelsespolitikken under daværende regeringer, efterfulgt af en diskussion om, konsekvenserne af uddannelsespolitikken for unges mentale velbefindende. Slutteligt fokuseres der på de tiltag, der er tilgængelige for unge.

7.1. Variationer i uddannelsespolitikken under daværende regeringer

I 2021 præsenterede den tidligere regering en vision kaldet "*10 fremskridt for Danmark*", der strakte sig over 10 år og fokuserede på at fremme samfundsengagement blandt danske borgere. Et af hovedpunkterne var at sikre retfærdighed og lige muligheder for alle (Regeringen 2021). Selvom det ikke specifikt nævnes, hvilke områder i samfundet der skulle være mere lighed og ligebehandling, kan vi antage, at dette også gælder for uddannelsesområdet. Vi fortolker derfor, at dette princip indebærer en ambition om at give alle unge ensartede muligheder for uddannelse og fuldførelse af deres uddannelsesforløb. Målet er at få dem hurtigt igennem uddannelsessystemet, så de kan træde ind på arbejdsmarkedet hurtigst muligt og opnå langvarig beskæftigelse (Regeringen 2021).

Vi bemærker, at den nuværende regering fortsætter med at prioritere disse ambitioner, idet de i deres regeringsgrundlag "*Ansvar for Danmark*" betegner uddannelse som en central del af fundamentet, der skal styrke Danmark. Regeringen har et markant fokus på uddannelse, men adskiller sig fra tidligere

regeringer ved at lægge større vægt på erhvervsuddannelserne. Dette skyldes erkendelsen af, at der er blevet optaget for mange på universiteterne, hvilket resulterer i en stigning i ledigheden. Derfor begrundes de for nødvendigheden af at forbedre kvaliteten af erhvervsuddannelserne og gøre dem mere attraktive. Dette skyldes delvis det eksisterende underskud på arbejdskraft inden for disse sektorer og delvis ønsket om at tilskynde flere til at vælge disse studier (Regeringen 2022). Denne indsats bliver yderligere bekræftet af Børne- og Undervisningsminister Mattias Tesfayes udtalelser, hvor han fremhæver vigtigheden af de igangværende investeringer i erhvervsuddannelserne:

”Vi afsætter et kæmpestort beløb til at hæve kvaliteten på erhvervsuddannelserne. Det er måske en af de største investeringer nogensinde. Det gør vi, fordi vi har brug for, at mange flere søger ind på og gennemfører en erhvervsuddannelse, hvis vi skal gennemføre den ambitiøse grønne omstilling af vores samfund og sikre dygtige medarbejdere til at yde pleje og omsorg for vores ældre,” (Børne- og undervisningsministeriet, 2023, s. 1).

Tesfaye fremhæver regeringens indsats for at møde både aktuelle og fremtidige arbejdsmarked udfordringer gennem uddannelsespolitikken. Han peger på betydelige investeringer i erhvervsuddannelser som afgørende for centrale mål som den grønne omstilling og forbedring af pleje- og omsorgssektoren, der begge kræver specialiserede kompetencer, som ikke er tilstrækkeligt dækket af de nuværende uddannelser. Investeringen, beskrevet som historisk stor, signalerer regeringens prioritering af erhvervsuddannelser for at modvirke den traditionelle bias mod mere prestigefyldte uddannelsesveje og for at bekæmpe stigende arbejdsløshed blandt universitetsuddannede. Tesfayes udtalelser understreger en strategisk indsats for at diversificere og styrke arbejdsstyrken, essentielt for at nå Danmarks ambitiøse miljømål og for at forbedre den offentlige plejesektor, specielt som følge af en aldrende befolkning.

Et andet synspunkt, som regeringen lægger vægt på, er den store gruppe unge, der står uden for både uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet, da der er en skønnet mængde på omkring 45.000. Det indikerer ifølge den nuværende regering en ubalance i de unges tilgang til uddannelse. De mener, at

denne skævhed kan spores tilbage til folkeskolen, hvor de fleste unge allerede på dette tidspunkt vælger en gymnasial uddannelse i stedet for en erhvervsuddannelse (Regeringen, 2022). Den stigende tendens er, at flere unge afviser erhvervsuddannelser til fordel for de gymnasiale og videregående uddannelser, som opfattes som mere prestigefyldt. Set ud fra specialets analyse er det ikke overraskende, at flertallet af de unge i 9. klasse vælger en gymnasial uddannelse, med henblik på at komme ind på universitetet. Vi mener, at dette skyldes, at uddannelserne symboliserer de færdigheder og talenter, der er nødvendige for at blive anerkendt og opnå succes i et samfund præget af konkurrence og præstationskrav. Disse uddannelser kræver dygtige og engagerede elever, der leverer konsekvent gode præstationer for at opnå anerkendelse. Hvis unge derimod vælger en erhvervsuddannelse, vælger de en sti, der ikke automatisk fører til samme grad af anerkendelse i samfundet, da den ikke er i tråd med de idealer, som konkurrencesamfundet værdsætter.

Som resultat heraf har unge en tendens til at få et begrænset syn på deres uddannelsesmuligheder, eftersom mange direkte undgår studier, som ikke fordrer en gymnasial uddannelse, og opfatter en længere universitetsuddannelse som den eneste rute til bedrift. Den nuværende regerings tiltag for at opgradere og fremhæve erhvervsuddannelserne synes ikke at være inspireret af et ønske om at forbedre de unges velvære gennem et styrket uddannelsessystem. Det lader til, at bevæggrunden snarere er økonomiske betragtninger, med en forventning om fremtidig mangel på kvalificeret arbejdskraft, specielt indenfor områder som velfærd og bæredygtig omstilling (Regeringen, 2022). Regeringen har besluttet at øge investeringerne i erhvervsuddannelserne. Dette skridt sigter mod at styrke disse uddannelser, så fremtidige generationer kan nyde godt af mere relevante og robuste uddannelsesmuligheder, der kan imødekomme samfundets behov for kvalificerede medarbejdere. Deres vision indebærer et mere differentieret uddannelsesudbud, der integrerer både kreative, teoretiske og praktiske elementer samt forøger chancerne for praktisk træning og lærepladsforløb. Målet er at gøre erhvervsuddannelserne så attraktive, at unge ikke automatisk afskriver dem som en mulighed (ibid.).

7.2. Konsekvenserne af uddannelsespolitikken for unges mentale velbefindende

Ved at øge fokusset på erhvervsuddannelserne i forhold til unges trivsel og det pres, de står overfor i uddannelsessystemet, kunne potentielt medvirke til at mindske den mentale belastning blandt visse grupper af unge. Dette skyldes, at de ikke vil blive så hårdt presset til at vælge gymnasiet som nu. Det kunne resultere i, at unge, der egentlig ville trives bedre på en erhvervsuddannelse, ser det som en mere attraktiv mulighed og vælger det frem for at stræbe efter en gymnasial uddannelse. I vores analyse fandt vi ud af, at elever i 9. klasse, kan kæmpe med at imødekomme både de faglige og sociale krav i skolen. Dette kan føre til en følelse af desillusion, hvor de føler sig handlingslammede med hensyn til deres fremtid. Dette er ikke overraskende, især hvis de ser gymnasiet og en videregående uddannelse som den eneste vej til at opnå succes og anerkendelse. Regeringens ambitiøse planer om at forbedre erhvervsuddannelserne signalerer også en vigtig erkendelse, da der er behov for faglært arbejdskraft, og at disse bidrager væsentligt til samfundet.

Det er forhåbentligt, at regeringen vil være succesfuld i at ændre opfattelsen af erhvervsuddannelserne, så flere unge, der kæmper med den faglige belastning og stress på gymnasiet, vælger denne alternative vej. Det er vigtigt at skabe et miljø, hvor deres evner og talenter trives, uden at deres kommunikative og skriftlige færdigheder er afgørende for deres udfoldelse. Regeringens forslag om at tildele lige store midler til både erhvervsuddannelser og gymnasiale uddannelser i finanslovsforslaget er et vigtigt skridt. Dette vil signalere, at erhvervsuddannelser også er værdifulde, og det kan hjælpe med at ændre den almindelige opfattelse af, at gymnasiet er den eneste "*passende*" vej frem. Adgangen til gymnasiale uddannelser vil strammes, mens en række ungdomsuddannelser revurderes og integreres som følge af en forøgelse af fokus på et område på bekostning af et andet (Regeringen 2022). Dette vil resultere i en fremtid, hvor det bliver mere udfordrende at opnå optagelse på gymnasierne sammenlignet med nu, hvilket kræver endnu større præstationer for at opnå adgang. Dermed vil flere unge blive ekskluderet fra denne mulighed, hvilket ikke er set i dag. Samtidig betragtes regeringens initiativer som en mulighed for at åbne døre og forbedre chancerne for visse unge, mens andre døre spærres, hvilket gør det vanskeligere for unge fra samme demografiske gruppe at få adgang til de gymnasiale uddannelser.

Det er planen, at adskillige kandidatuddannelser skal omstruktureres til étårsforløb for at muliggøre etableringen af flere erhvervsuddannelser (Regeringen, 2022). Regeringen lægger også op til at

implementere omfattende organisatoriske justeringer af kandidatuddannelser og SU'en for eleverne. Selv med en reduceret tidsramme, der kun udgør en halvdel af den normale varighed for en kandidatuddannelse, betyder det ikke, at der vil blive gået på kompromis med de faglige standarder og målsætninger. Målet er at bevare det samme indhold, men gøre det muligt at fuldføre det på en mere komprimeret tidsramme (ibid.).

Vi finder det kontraproduktivt, at regeringen stræber efter at implementere politikker af denne art, velvidende om det omfang af psykisk mistrivsel og pres, de unge står over for, delvist som følge af de normer, de konfronteres med i uddannelsessystemet. I vores synspunkt, vil dette utvivlsomt føre til en yderligere stigning i belastningen af de unge, da det vil sætte endnu større krav til dem end i dag. Desuden vil det også resultere i, at kun de mest robuste og dygtige elever vil være i stand til at færdiggøre en kandidatuddannelse, da det vil kræve et meget højt kompetenceniveau at modstå en sådan belastning. Sammenlignet med SU-systemet, foreslår regeringen at reducere antallet af SU-klip, så eleverne kun modtager det nødvendige antal klip til at fuldføre deres uddannelse inden for den forventede tidsramme (Regeringen, 2022). Vi opfatter dette tiltag som en foranstaltning, der yderligere vil forstærke presset på de unge, idet det begrænser mulighederne for fejltagelser i forbindelse med valg af uddannelse. Hvis man beslutter sig for at tage en videregående uddannelse, der ikke passer til ens interesser, befinder man sig i en ugunstig situation, da det kan medføre fravær på lignende SU, hvis man senere skifter til en anden uddannelse.

Baseret på det tidligere nævnte, opfatter vi den nuværende regering som en enhed, der forsøger at finde balance mellem fordel og byrde, samtidig med at den foreslår politiske initiativer, der potentielt kan øge presset på flere områder inden for undervisning. Dette øgede pres kan forværre trivselsforholdene for unge. Desuden betragter vi disse foranstaltninger som mulige bidragydere til vedligeholdelse af forskelle i undervisningssystemet. Ved at rette fokus mod erhvervsuddannelserne og reservere gymnasiet og højere uddannelser for de mest talentfulde elever, risikerer man at forstærke forskellene og gøre det endnu sværere for mindre ressourcestærke elever at opnå samme idealer og normer.

7.3. Hvad er de tiltag, der er tilgængelige for unge i sårbare situationer?

Unge, der mangler ressourcer, står over for barrierer for at forfølge uddannelse. Forskning indikerer, at forældrenes uddannelsesniveau påvirker de unges karriereambitioner og fremtidsplaner. Talrige undersøgelser, herunder dem udført af det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd VIVE, viser klart, at 90% af unge med forældre, der har en universitetsuddannelse, vælger en videregående uddannelse, i modsætning til kun 60% af dem med ikke faglærte forældre (Benjaminsen et al., 2015). Således spiller den sociale slagside en betydelig rolle for fremtiden for unge mennesker. Forældre med høj uddannelse har ressourcer til at vejlede og støtte deres børn på en kontinuerlig måde. De kan sammenlignes med konstant opbyggende stilladser. Derimod har forældre med begrænset eller ingen uddannelse ikke samme kendskab til systemet og dermed ikke de samme chancer for at guide deres børn. I 2015 lancerede den tidligere regering ti sociale initiativer for at fremme social bevægelighed. Disse mål var designet til at skabe lige muligheder for alle borgere, så flest mulige kunne opnå økonomisk selvstændighed, så flere kunne integreres i beskæftigelse, og en mindre del skulle leve i social udsathed. De ti initiativer for social forbedring sigter mod at mindske antallet af hjemløse unge og reducere kriminaliteten begået af sårbare grupper. Samtidig har de til formål at øge gennemførelsesraten for ungdomsuddannelser og at løfte det faglige niveau for sårbare børn og unge i folkeskolen. En vigtig del af dette er at sikre, at flere unge med handicap får adgang til uddannelse og jobmuligheder.

I sammenhæng med disse ti initiativer understregede den tidligere social- og indenrigsminister Karen Ellemann, at regeringen prioriterer at inkludere alle i samfundet og undgå eksklusion. Der lægges vægt på at skabe optimale betingelser for individuel udvikling og succes. Derfor præsenterede regeringen ti initiativer til at fremme social mobilitet, der fokuserer på den unikke værdi, behov og potentialer hos hver enkelt person. Disse initiativer er skræddersyet til at sikre, at effektive tiltag implementeres, og at den enkeltes potentiale maksimeres (Indenrigs- og Boligministeriet, 2016). Ved at implementere disse sociale initiativer øges mulighederne for sårbare unge og voksne inden for læring, arbejdsmuligheder og sundhedsfremme, på trods af eventuelle begrænsninger i ressourcer. Det primære formål med disse ti sociale initiativer er at forhindre, at nogen bliver glemt eller ender i en tilstand af passivitet og afhængighed. Gennem socialpolitikken har der altid været en målsætning om at forbedre livskvaliteten

for samfundets mest udsatte, på tværs af aldre, og ved at styrke mulighederne for denne gruppe kan det bidrage til en mere robust ramme inden for læring, arbejdsmuligheder og sundhedsfremme.

I adskillige kommuner bliver der implementeret integrerede tiltag, der identificerer sårbare børn og unge samt støtter dem i deres skolegang, uddannelse og sociale engagement. Frivillige organisationer spiller en afgørende rolle ved at arrangere aktiviteter for sårbare børn og voksne for at modvirke social isolation og marginalisering. Dermed arbejder socialpolitikken aktivt på at bryde den negative cyklus af social arv, så sårbare børn og unge kan få adgang til uddannelse, udvikle sig som selvstændige individer og opbygge sociale forbindelser gennem frivilligt engagement.

Det er muligt at bryde den sociale isolation, som udsatte unge oplever, hvis de bliver informeret om de forskellige veje, de kan gå. Psykiske og sociale udfordringer gør det ofte sværere for disse unge at starte på en uddannelse eller fastholde et job, hvilket typisk resulterer i en lavere trivsel og velbefindende samt øget risici for isolation, eksklusion og marginalisering. En betydelig del af disse unge har brug for støtte og vejledning samt rådgivning for at gennemføre deres uddannelse. Når der er flere forskellige faglige og sociale instanser involveret i støtten af disse unge, øges sandsynligheden for, at flere gennemfører deres uddannelse med succes og opnår en følelse af mestring, hvilket igen forbedrer deres trivsel.

Kapitel 8. Referenceliste

Andersen, N. Å., Laustsen, C. B., & Esmark, A. (2014). *"Socialkonstruktivistiske analysestrategier – en introduktion"*. (1. udgave) Roskilde universitetsforlag.

Bauman, Z. (2006). *"Flydende modernitet"* (1. Udgave, 1 oplag). Oversat af Havemann, T. København: Hans Reitzels Forlag

Bengtsson, T. T., & Mølholt, K. A (2020) *"Forskning med børn og unge: Etik og etiske dilemmaer"*. Hans Reitzels Forlag: København.

Benjaminsen, L., Andrade, S.B., Andersen, D., Enemark, M.H. & Birkelund, J.F. (2015, 8. december). *"Familiebaggrund og social marginalisering i Danmark"*. VIVE. Lokaliseret d. 15. maj, 2024 fra: <https://www.vive.dk/da/udgivelser/familiebaggrund-og-social-marginalisering-i-danmark-4xkgrnzt/>

Brinkmann, S, & Tanggaard, L. (2015): *"Kvalitativ metode - en grundbog"*. Hans Reitzels Forlag, København.

Børne- og undervisningsministeriet (2023, 31 august) *"Regeringens finanslovsforslag for 2024: Massive investeringer i erhvervsuddannelser og folkeskoler"*. Lokaliseret d. 15. maj, 2024 fra: <https://www.uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2023/aug/230830-regeringens-finanslovsforslag-for-2024>

Børne- og ungdomsministeriet (2022). *"Om vurdering af uddannelsesparathed" (UPV)*. Lokaliseret d. 1. maj, 2024 fra: fra <https://www.uvm.dk/vejledning-og-stoettemuligheder/vejledning/ungdomsuddannelse/uddannelsesparathed/om-vurderingen>

Børnerådet (2018 maj) *"Pres på ungdomslivet"* (5. årgang). Lokaliseret d. 20. februar, 2024 fra: <https://www.boerneraadet.dk/vores-viden/2018/materialer/boerneindblik-118-pres-paa-ungdomslivet/>

Børns Vilkår (2020a) "*Press og stress*" *Skolen og det trygge klassemiljø. Hvordan kan vi formindske presset på børn og unge?*". Lokaliseret 7. februar, 2024 fra: <https://bornsvilkar.dk/wp-content/uploads/2020/11/Pres-og-stress.-Skolen-og-det-trygge-klassemiljoe.-Enkeltsidet..pdf>

Børns Vilkår (2020b) "*pres og stress*" *Krop, køn og digital adfærd. Hvordan mindsker vi presset på børn og unge?*" Lokaliseret d. 7. februar, 2024 fra: <https://bornsvilkar.dk/wp-content/uploads/2020/06/Pres-og-stress-Krop-køn-og-digital-adfærd.pdf>

Damsgaard, M. T. Ellegaard I. R., J. Holstein, B. E. Kristoffersen, M. J. Michelsen, S. I. Madsen, K. R. Pedersen, T. P. Rasmussen, M. & Toftager, M. (2022) Skolebørnsundersøgelsen 2022, "*Helbred, trivsel og sundhedsadfærd blandt skoleelever i 5., 7., og 9. klasse i Danmark*" Lokaliseret d. 7. februar, 2024 fra: https://www.sdu.dk/da/sif/rapporter/2023/skoleboernsundersoegelsen_2022

Dansk center for undervisningsmiljø (2018) "*Præstationskultur i skolen*". Lokaliseret d. 8. februar, 2024 fra: https://dcum.dk/media/ojspybip/praestationskultur_insp.pdf

Eckersley, R (2011, 13 April) "*A new narrative of young people's health and well-being*". Lokaliseret d. 6. februar, 2024 fra: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13676261.2011.565043>

Ehrenberg, A. (2010). "*Det udmattede selv*". København: Informations Forlag

Frederiksen, M., (2018): "*Forskningsmetode i socialt arbejde*" af Merete Monrad & Søren Peter Olesen (red.). Hans Reitzels Forlag, København.

Görlich, A. Pless, M. Katznelson, & Graversen, L. (2019) "*Ny udsathed i ungdomslivet: 11 forskere om den stigende mistrivsel blandt unge*". København: Hans Reitzels Forlag

Honneth, A. (2003). "*Behovet for anerkendelse*". København: Hans Reitzels Forlag

Højberg, H. (2018): "Hermeneutik" i Fuglsang, L., Olsen, P. B. & Rasborg, K. (red): *"Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne"*, (3. udgave). Samfundslitteratur

Høilund, P., & Juul, S. (2015): *"Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde"*. Hans Reitzels Forlag, København.

Indenrigs- og boligministeriet (2016, 16. maj). *"10 mål for social mobilitet: Fordi alle kan."* Lokaltid 15 maj, 2024 fra: <https://www.sm.dk/media/7577/10-maal-for-social-mobilitet-tilgaengelig-version.pdf>

Jacobsen, M. H., Lippert-Rasmussen, K. & Nedergaard P. (2015): *"Videnskabsteori i Statskundskab, Sociologi og Forvaltning"*. (3. udgave, 1. oplag). Finland: Hans Reitzels.

Juul, S.R. (30.05.2017) *"Selvets Kultur"*. (1. Udgave) Hans Reitzels Forlag

Juul, S. R. & Pedersen, K. red. (2012), *"Samfundsvidenskabernes videnskabsteori – en indføring"*, Kbh, Hans Reitzels Forlag.

Katznelson, N. Görlich, A. & Pless, M. (2022). *"Mistrivsel I lyset af tempo, præstation og psykologisering: om ny udsathed i ungdomslivet"*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.

Kvale, S. & Brinkmann S. (2015) *"Interview, Det kvalitative forskningsinterview som håndværk"*. Hans Reitzels Forlag: København 2015.

Lund, E. G. (2021, 5. oktober) *"fra fravær til fællesskab"*. Aarhus universitetsforlag

Olesen, P. S & Monrad, M. (2018) *"Forskningsmetode I socialt arbejde"* Hans Reitzels Forlag.

Pedersen, O. K (2011). *"Konkurrencestaten"*. København: Hans Reitzels Forlag.

Petersen, A. (2016). *"Præstationssamfundet"*. København: Hans Reitzels Forlag.

Petersen, A. & Krogh, S.C. (2021). *"Præstationskulturen"*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

Politiken (2011, 18. februar). ”Konkurrencestaten Danmark”. Lokaliseret d. 28. april, 2024, fra: <https://dokumen.tips/documents/konkurrencestaten-danmark.html?page=1>

Rasmussen, L. K, Jacobsen, H. & Nedergaard, P. (2015, 17 august) ”Videnskabsteori i statskundskab, sociologi og forvaltning” (3. udgave). Hans Reitzels Forlag.

Regeringen (1993, 30. juni). *Bekendtgørelse af lov om folkeskolen, jf. LOV nr 509 af 30/06/1993*. Lokaliseret d. 28. april, 2024 fra: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/1993/509>

Regeringen (2006, 30. november). *Bekendtgørelse af lov om folkeskolen, jf. LBK nr. 1195 af 30/11/2006*. Lokaliseret d. 28. april, 2024 fra: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2006/1195>

Regeringen (2021, september). ”Danmark kan mere I”. Finansministeriet. Lokaliseret d. 16. maj, 2024 fra: https://fm.dk/media/25141/danmark-kan-mere-1_web-a.pdf

Regeringen (2022, 20. december). ”Ansvar for Danmark”. Finansministeriet. Lokaliseret d. 16. maj, 2024 fra: <https://fm.dk/udgivelser/2022/december/regeringsgrundlag-ansvar-for-danmark/>

Rockwool Fonden (2023) ”Tænk, hvis vi” Rockwool Fonden. Lokaliseret d. 5. februar, 2024 fra: <https://rockwoolfonden.dk/initiativ/taenk-hvis-vi/>

Rosa, J. (2014). ”Fremmedgørelse og acceleration”. København: Hans Reitzels Forlag.

Sandel, J. M. (2021) ”The Tyranny of Merit” *What’s Become of the Common Goods?*”. Penguin Books Ltd.

Sennett, R. (2007). ”Den ny kapitalismes kultur”. (1. udgave) oversat af Henriksen, O. L. Hovedlag.

Sundhedsstyrelsen (2022a, 9. marts). ”Det går den forkerte vej med unges sundhed”. Lokaliseret d. 5. februar, 2024 fra: <https://www.sst.dk/da/nyheder/2022/Det-gaar-den-forkerte-vej-med-unges-sundhed>

Sundhedsstyrelsen (2022b, 9. marts). ”*Danskernes Sundhed – Den Nationale Sundhedsprofil 2021*”.
lokaliseret d. 5. februar, 2024 fra: <https://www.sst.dk/da/udgivelser/2022/Danskernes-sundhed>

Thagaard, T. (2004). ”*Systematik og indlevelse. En indføring i kvalitativ metode*”. København:
Akademisk Forlag.

Uddannelsesudvalget (2005, 18. august). ”*Verdens bedste folkeskole – vision og strategi*”. Lokaliseret
d. 28. april, 2024 fra: <https://www.ft.dk/samling/20042/almDEL/udu/bilag/133/196110.pdf>